
**ВОЛИНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ
ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ ТА УПРАВЛІННЯ
КАФЕДРА ОБЛІКУ І ОПОДАТКУВАННЯ**

Ірина САДОВСЬКА

УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК

**Методичні рекомендації до практичних занять
для здобувачів освіти першого бакалаврського рівня
спеціальності**

**D1 Облік і оподаткування
денної і заочної форм навчання**

ЛУЦЬК 2024

ЗМІСТ

ВСТУП	4
ТЕМА 1. Мета, зміст і організація управлінського обліку	6
ТЕМА 2. Склад витрат виробництва	20
ТЕМА 3. Класифікація і поведінка витрат. Функція витрат	41
ТЕМА 4. Методи обліку витрат і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) за повними витратами	53
ТЕМА 5. Облік і калькулювання за змінними витратами	66
ТЕМА 6. Облік і калькулювання за нормативними витратами	82
ТЕМА 7. Аналіз взаємозв'язку витрат, обсягу діяльності та прибутку	93
ТЕМА 8. Аналіз релевантної інформації для прийняття управлінських рішень	105
ТЕМА 9. Бюджетне планування та контроль доходів, витрат і фінансових результатів	128
ТЕМА 10. Облік, контроль і звітність за центрами відповідальності	152
Рекомендована література	165

ВСТУП

Формування у студентів сучасної системи знань про управлінський облік з метою отримання висококваліфікованого фахівця передбачає засвоєння не лише теоретичного матеріалу, а й розвиток практичних навиків у вирішенні певних облікових ситуацій.

Методичні рекомендації до практичних занять є актуальними і такими, що відповідають вимогам часу. Це обумовлено, в першу чергу, потребою постійного оновлення навчальних матеріалів з облікових дисциплін, які серед економічних мають найбільшу залежність від постійних змін чинних нормативно-правових актів.

Основною метою практичних завдань є систематизація, закріплення та поглиблення знань з управлінського обліку. Накопичення студентами досвіду вирішення задач з обліку дозволить використовувати знання в практичній діяльності.

Практичні завдання за кожною темою доповнено переліком ключових термінів і понять, запитаннями для самоконтролю, тестами та практичними завданнями. У практикумі подано в чіткій послідовності завдання, які сприяють вивченню управлінського обліку.

Методичні рекомендації вирішують досить важливе завдання ОК «Управлінський облік», яке полягає в тому, щоб на належному рівні подати студентам навчальний матеріал, максимально наближаючи виробничі ситуації до дійсності, навчити студентів спрямовувати управлінський облік на розвиток методів отримання, обробки і використання облікової інформації в системі сучасного менеджменту.

Методичні рекомендації можуть бути використані у вищих навчальних закладах, коледжах, а також для бажаючих самостійно оволодіти практичними навичками з управлінського обліку.

ТЕМА 1

Мета, зміст і організація управлінського обліку

Ключові терміни і поняття: автономна система побудови плану рахунків, загальна система обліку, інтегрована система обліку, інтегрована система побудови плану рахунків, об'єкт управлінського обліку, переплетена система обліку, предмет управлінського обліку, управлінський облік.

Контрольні запитання:

1. Що таке управлінський облік?
2. Що є предметом управлінського обліку?
3. Назвіть функції управлінського обліку.
4. Перелічіть принципи управлінського обліку та дайте їм характеристику.
5. Назвіть основні відмінності між фінансовим та управлінським обліком.
6. Назвіть етапи розвитку управлінського обліку.
7. Охарактеризуйте три системи обліку витрат і доходів на рахунках управлінського та фінансового обліку.

Дискусійні питання:

1. Які основні переваги управлінського обліку над традиційним бухгалтерським обліком?
2. Який підхід до побудови Плану рахунків доходів та витрат покладено в основу національного Плану рахунків?
3. Переваги та недоліки загальної, інтегрованої та переплетеної системи обліку.

Тести до теми 1:

1. Ведення управлінського обліку регламентується:
 - 1) положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку;
 - 2) нормативними документами з податкового обліку;

- 3) нормативними документами з фінансового обліку;
- 4) внутрішніми документами підприємства;
- 5) міжнародними стандартами обліку.

2. Управлінський облік, як окрема наука сформувався:

- 1) в 1870–1900 рр.;
- 2) в 1910–1930 рр.;
- 3) в 1930–1970 рр.;
- 4) в 1995–2008 рр.;
- 5) немає правильної відповіді.

3. Користувачами інформації управлінського обліку є:

- 1) персонал підприємства;
- 2) статистичні органи;
- 3) контролюючі органи;
- 4) банки;
- 5) немає правильної відповіді.

4. Принцип відповідальності (оцінки результатів діяльності центрів відповідальності) полягає у:

- 1) поділі підприємства на центри відповідальності, оцінці та контролю їх діяльності;
- 2) поділі витрат на релевантні і нерелевантні та прийнятті варіантів альтернативних рішень;
- 3) разовій фіксації даних і багаторазовому використанні в управлінській звітності;
- 4) можливість розподілу діяльності підприємства на певні періоди часу;
- 5) немає правильної відповіді.

5. Предметом управлінського обліку:

- 1) господарські процеси;
- 2) витрати;
- 3) доходи;
- 4) фінансові результати;
- 5) правильна відповідь відсутня.

6. Результатом ведення управлінського обліку є складання звітності:

- 1) податкової;
- 2) статистичної;

- 3) фінансової;
- 4) внутрішньогосподарської;
- 5) консолідованої.

7. Метод управлінського обліку включає в себе:

- 1) елементи методу бухгалтерського обліку;
- 2) елементи методу бухгалтерського обліку і статистики;
- 3) елементи методу бухгалтерського обліку, статистики, економічного аналізу та математичні методи;
- 4) прийоми економічного аналізу;
- 5) немає правильної відповіді.

8. Інформація управлінського обліку є:

- 1) відкритою для зовнішніх користувачів;
- 2) комерційною таємницею;
- 3) відкритою для контролюючих органів;
- 4) відкритою для дебіторів і кредиторів;
- 5) немає правильної відповіді.

9. В управлінському обліку використовується інформація:

- 1) бухгалтерського обліку;
- 2) нормативна інформація;
- 3) будь-яка інформація, необхідна для прийняття управлінського рішення;
- 4) податкового обліку;
- 5) немає правильної відповіді.

10. Мета управлінського обліку:

- 1) складання фінансової звітності;
- 2) допомога керівникам всередині підприємства під час підготовки управлінських рішень;
- 3) інформування зовнішніх користувачів про фінансовий стан підприємства;
- 4) забезпечення інформацією податкових органів;
- 5) оцінка результатів діяльності.

11. Управлінський облік є складовою:

- 1) обліку;
- 2) планування;
- 3) аудиту;

- 4) аналізу;
- 5) управління.

12. Періодичність складання управлінської звітності:

- 1) річна;
- 2) місячна;
- 3) квартальна;
- 4) визначена внутрішніми документами підприємства та потребами користувачів;
- 5) визначена законодавчими актами.

13. Організація управлінського обліку передбачає обов'язкове формування інформації за:

- 1) видами діяльності;
- 2) місцями виникнення витрат;
- 3) замовленнями;
- 4) центрами відповідальності і місцями виникнення витрат;
- 5) центрами відповідальності.

14. Управлінський облік – це:

- 1) фінансовий облік;
- 2) внутрішньогосподарський облік;
- 3) виробничий облік;
- 4) аналітичний облік;
- 5) фінансовий облік.

15. Форма управлінської звітності можуть бути:

- 1) таблична;
- 2) графічна;
- 3) описового характеру;
- 4) комбінована;
- 5) усі відповіді правильні.

16. Форми внутрішньої звітності:

- 1) визначаються підприємством самостійно;
- 2) законодавчо визначені;
- 3) типові для підприємств різних галузей економіки;
- 4) обов'язкові для складання усіма суб'єктами господарювання;
- 5) усі відповіді правильні.

17. В управлінському обліку використовують вимірники:

- 1) вартісні;
- 2) кількісні;
- 3) будь-які;
- 4) трудові;
- 5) немає правильної відповіді.

18. Управлінський облік на підприємстві ведеться згідно:

- 1) рішення головного бухгалтера;
- 2) рішення керівника;
- 3) вимог законодавства;
- 4) вимог податкових органів;
- 5) немає правильної відповіді.

19. Управлінський облік відрізняється від фінансового обліку:

- 1) відкритістю даних;
- 2) деталізацією інформації;
- 3) спрямованістю у часі;
- 4) регламентацією обліку;
- 5) усіма наведеними характеристиками.

20. Фінансовий та управлінський облік:

- 1) використовують одні первинні документи;
- 2) використовують лише зведені регістри обліку;
- 3) використовують однакові форми звітності;
- 4) мають вестися всіма підприємствами;
- 5) немає правильної відповіді.

21. Переплетена система обліку характеризується:

- 1) веденням рахунків фінансового і управлінського обліку в межах одного Плану рахунків, які кореспондують між собою;
- 2) ведення рахунків фінансового обліку;
- 3) ведення рахунків управлінського обліку;
- 4) окреме веденням рахунків фінансового і управлінського обліку в межах одного Плану рахунків, які не кореспондують між собою;
- 5) немає правильної відповіді.

22. Які з наведених нижче ознак покладені в основу загальної системи обліку:

- 1) періодичний облік запасів;
- 2) складання нормативних та планових калькуляцій за кожним видом продукції;
- 3) облік витрат здійснюється за елементами;
- 4) рахунки фінансового обліку ведуться окремо від рахунків управлінського обліку;
- 5) правильні відповіді 1 і 3.

23. Які підходи до структури плану рахунків застосовуються у міжнародній практиці:

- 1) загальний та інтегрований;
- 2) загальний та автономний;
- 3) автономний та переплетений;
- 4) інтегрований і переплетений;
- 5) немає правильної відповіді.

24. Які існують моделі управлінського обліку:

- 1) технічна і економічна;
- 2) комп'ютерна і комбінована;
- 3) бухгалтерська і економічна;
- 4) інтегрована і переплетена;
- 5) немає правильної відповіді.

25. Інтегрована система обліку передбачає:

- 1) позабалансовий облік витрат за центрами відповідальності;
- 2) кореспонденцію рахунків фінансового та виробничого обліку;
- 3) окреме ведення фінансового та виробничого обліку в системі рахунків;
- 4) відсутність рахунків виробничого обліку;
- 5) немає правильної відповіді.

26. Управлінський облік відрізняється від фінансового обліку:

- 1) одиницями виміру;
- 2) метою та методами;
- 3) користувачами;
- 4) періодичністю складання звітності;
- 5) усі відповіді правильні.

27. Об'єктами звітності в управлінському обліку є:

- 1) центри доходів;
- 2) центри витрат;
- 3) центри відповідальності;
- 4) підприємство в цілому;
- 5) немає правильної відповіді.

28. Спільним між управлінським і фінансовим обліком є:

- 1) мета;
- 2) одиниці виміру;
- 3) первинні і зведені документи;
- 4) користувачі;
- 5) немає правильної відповіді.

29. В Україні застосовується:

- 1) інтегрована система обліку;
- 2) переплетена система обліку;
- 3) інтегрована і переплетена системи обліку;
- 4) комбінована система обліку;
- 5) немає правильної відповіді.

30. Організація управлінського обліку визначена:

- 1) статутом підприємства;
- 2) наказом про організацію бухгалтерського обліку і облікову політику;
- 3) внутрішніми розпорядчими документами підприємства;
- 4) законодавчими актами;
- 5) немає правильної відповіді.

Практичні завдання до теми 1:

Завдання 1. ТзОВ «Спектр» застосовує переплетену систему рахунків. На початок звітного періоду в балансі при переплетеній системі обліку є наступні залишки по рахунках:

Початковий баланс ТзОВ «Спектр» (переплетена система обліку), грн.

Рахунки	Актив	Пасив
Незавершене виробництво	5000	
Паливо	3500	
Сировина і матеріали	6270	
Готова продукція	7000	
Контрольний рахунок фінансового обліку		21770
РАЗОМ	21770	21770

Господарські операції ТзОВ «Спектр» за звітний період, грн.:

1. Придбані у постачальника сировина і матеріали (без ПДВ) – 27000.
2. Нарахована заробітна плата працівникам адміністративного персоналу – 10000.
3. Придбані товари у постачальника (без ПДВ) – 5000.
4. Нарахована заробітна плата працівникам основного виробництва – 9000.
5. Нарахована заробітна плата керівнику виробництва – 2500.
6. Списані на витрати магазину сировина і матеріали – 1500.
7. Нарахована орендна плата за користування виробничим приміщенням – 2000.
8. Списані на виробництво сировина і матеріали – 5000.
9. Розподілені на виробництво загальновиробничі витрати – ?.
10. Відображена виробнича собівартість готової продукції – 19500.
11. Реалізована готова продукція покупцям (без ПДВ) – 35000.
12. Відображена собівартість реалізованої продукції – 21500.
13. Списано на фінансовий результат:
 - собівартість реалізованої продукції – ?
 - адміністративні витрати – ?
 - витрати на збут – ?
 - дохід від реалізації продукції – ?.
14. Відображено фінансовий результат звітного періоду – ?.

Необхідно:

- 1) Відобразити в обліку господарські операції.
- 2) Зробити записи на рахунках управлінського обліку та на контрольному рахунку фінансового обліку.

- 3) Визначити залишки за рахунками на кінець звітного періоду, скласти баланс рахунків.

Розв'язок:

1. Відображення в обліку господарських операцій, грн.:

1. Д20 – К63 – 27000
2. Д92 – К66 – 10000
3. Д28 – К63 – 5000
4. Д23 – К66 – 9000
5. Д91 – К66 – 2500
6. Д93 – К20 – 1500
7. Д91 – К68 – 2000
8. Д23 – К20 – 5000
9. Д23 – К91 – 4500 (2500+2000)
10. Д26 – К23 – 19500
11. Д36 – К70 – 35000
12. Д90 – К26 – 21500
13. Д79 – К90 – 21500
Д79 – К92 – 10000
Д79 – К93 – 1500
Д70 – К79 – 35000
14. Д79 – К44 – 2000 (35000-21500-10000-1500)

2. Записи по рахунках управлінського обліку та контрольному рахунку фінансового обліку, грн.:

Рах 20		Рах 28		Рах 23	
<u>Зал. 6270</u>		<u>Зал. -</u>		<u>Зал. 5000</u>	
27000 (оп. 1)	1500 (оп. 6) 5000 (оп. 8)	5000 (оп. 3)		9000 (оп. 4) 5000 (оп. 8) 4500 (оп. 9)	19500 (оп. 10)
Об. 27000	Об. 6500	Об. 5000	Об. -	Об. 18500	Об. 19500
<u>Зал. 26770</u>		<u>Зал. 5000</u>		<u>Зал. 4000</u>	

Рax 26		Рax 91		Рax 92	
<u>Зал. 7000</u>		<u>Зал. -</u>		<u>Зал. -</u>	
19500 (оп. 10)	21500 (оп. 12)	2500 (оп. 5) 2000 (оп. 7)	4500 (оп. 9)	10000 (оп. 2)	10000 (оп. 13)
Об. 19500	Об. 21500	Об. 4500	Об. 4500	Об. 10000	Об. 10000
<u>Зал. 5000</u>		<u>Зал. -</u>		<u>Зал. -</u>	

Рax 93		Рax 90		Рax 70	
<u>Зал. -</u>		<u>Зал. -</u>		<u>Зал. -</u>	
1500 (оп. 6)	1500 (оп. 13)	21500 (оп. 12)	21500 (оп. 13)	35000 (оп. 13)	35000 (оп. 11)
Об. 1500	Об. 1500	Об. 21500	Об. 21500	Об. 35000	Об. 35000
<u>Зал. -</u>		<u>Зал. -</u>		<u>Зал. -</u>	

Рax 79	
<u>Зал. -</u>	
21500 (оп. 13) 10000 (оп. 13) 1500 (оп. 13) 2000 (оп. 14)	35000 (оп. 13)
Об. 35000	Об. 35000
<u>Зал. -</u>	

Контрольний рахунок
фінансового обліку

	Зал. 21770
35000 (оп. 11)	27000 (оп. 1) 10000 (оп. 2) 5000 (оп. 3) 9000 (оп. 4) 2500 (оп. 5) 2000 (оп. 7) 2000 (оп. 14)

3. Баланс рахунків.

Кінцевий баланс ТзОВ
«Спектр» (переплетена система
обліку), грн.

Рахунки	Актив Об. 35000	Пасив Об. 57500
Незавершене виробництво	4000	
Паливо	3500	Зал. 44270
Сировина і матеріали	20500	
Готова продукція	5000	
Товари	11270	
Контрольний рахунок фінансового обліку		44270
РАЗОМ	44270	44270

Завдання 2. ТзОВ «Спектр» застосовує переплетену систему рахунків. На початок звітної періоду в балансі при переплетеній системі обліку є наступні залишки за рахунками:

Початковий баланс ТзОВ «Спектр» (переплетена система обліку), грн.

Рахунки	Актив	Пасив
Розрахунки з оплати праці		5000
Розрахунки з постачальниками		3500
Фінансовий результат (прибуток)		13270
Контрольний рахунок управлінського обліку	21770	
РАЗОМ	21770	21770

Господарські операції ТзОВ «Спектр» за звітний період, грн.:

1. Придбані у постачальника сировина і матеріал (без ПДВ) – 27000.
2. Нарахована заробітна плата працівникам адміністративного персоналу – 10000.
3. Придбані товари у постачальника (без ПДВ) – 5000.
4. Нарахована заробітна плата працівникам основного виробництва – 9000.
5. Нарахована заробітна плата керівнику виробництва – 2500.
6. Списані на витрати магазину сировина і матеріали – 1500.
7. Нарахована орендна плата за користування виробничим приміщенням – 2000.

8. Списані на виробництво сировина і матеріали – 5000.
9. Розподілені на виробництво загальновиробничі витрати – ?
10. Відображена виробнича собівартість готової продукції – 19500.
11. Реалізована готова продукція покупцям (без ПДВ) – 35000.
12. Відображена собівартість реалізованої продукції – 21500.
13. Списано на фінансовий результат:
 - собівартість реалізованої продукції – ?
 - адміністративні витрати – ?
 - витрати на збут – ?
 - дохід від реалізації продукції – ?.
14. Відображено фінансовий результат звітного періоду – ?.

Необхідно:

- 1) Відобразити в обліку господарські операції.
- 2) Зробити записи на рахунках фінансового обліку та на контрольному рахунку управлінського обліку.
- 3) Визначити залишки за рахунками на кінець звітного періоду, скласти баланс рахунків.

Завдання 3. ВАТ «ОМЕГА» застосовує переплетену систему рахунків. На початок звітного періоду в балансі при переплетеній системі обліку є наступні залишки за рахунками:

Початковий баланс ВАТ «ОМЕГА» (переплетена система обліку), грн.

Рахунки	Актив	Пасив
Контрольний рахунок фінансового обліку		17300
<i>Розрахунки з оплати праці</i>		2000
<i>Розрахунки з постачальниками</i>		5300
<i>Фінансовий результат (прибуток)</i>		10000
Контрольний рахунок управлінського обліку	17300	
<i>Сировина і матеріали</i>	2500	
<i>Запасні частини</i>	3000	
<i>Незавершене виробництво</i>	4700	
<i>Готова продукція</i>	7100	
РАЗОМ	17300	17300

Господарські операції ВАТ «ОМЕГА» за звітний період, грн.:

1. Нарахована заробітна плата працівникам основного виробництва – 12000.
2. Списані на витрати магазину сировина і матеріали – 2000.
3. Придбані у постачальника сировина і матеріали (без ПДВ) – 31000.
4. Нарахована заробітна плата працівникам адміністративного персоналу – 7000.
5. Нарахована заробітна плата керівнику виробництва – 1500.
6. Нарахована заробітна плата працівникам збуту – 5000.
7. Списані на загальновиробничі витрати сировина і матеріали – 500.
8. Списані на виробництво сировина і матеріали – 3500.
9. Списані на виробництво загальновиробничі витрати – ?
10. Списані на виробництво запасні частини – 1750.
11. Видана з каси заробітна плата – 25000.
12. Відображена виробнича собівартість готової продукції (залишок незавершеного виробництва на кінець періоду – 1500) – ?
13. Реалізована готова продукція покупцям (без ПДВ) – 55000.
14. Відображена собівартість реалізованої продукції (залишок готової продукції на кінець періоду – 2700) – ?
15. Списано на фінансовий результат:
 - собівартість реалізованої продукції – ?
 - адміністративні витрати – ?
 - витрати на збут – ?
 - дохід від реалізації продукції – ?.
16. Відображено фінансовий результат звітного періоду – ?.

Необхідно:

- 1) Відобразити в обліку господарські операції.
- 2) Зробити записи на рахунках фінансового і управлінського обліку (в тому числі на контрольних рахунках).
- 3) Визначити залишки за рахунками на кінець звітного періоду, скласти баланс рахунків.

ТЕМА 2

Склад витрат виробництва

Ключові терміни і поняття: витрати, класифікація витрат, елементи витрат, статті калькуляції, склад витрат відповідно до П(С)БО 16 “Витрати”, система рахунків обліку витрат, методи зведення витрат, прямі і непрямі витрати, витрати на продукцію, витрати періоду, виробничі та невиробничі витрати, матеріальні витрати, витрати на оплату праці, амортизаційні витрати, основна, супутня і побічна продукція, облік витрат комплексного виробництва, спільні витрати.

Контрольні запитання:

1. Дайте визначення категорії «витрат».
2. Що розуміють під виразом «виробничі витрати»?
3. Назвіть економічні елементи витрат.
4. Якими нормативними документами бухгалтерського обліку передбачена методика визначення витрат?
5. Принципи поділу витрат на такі, що включаються у собівартість продукції, і такі, що належать до витрат періоду.
6. Як класифікують витрати згідно П(С)БО 16?

Дискусійні питання:

1. Як розрахувати виробничі витрати відповідно до різних ознак їх класифікації?
2. У чому полягає практичне значення розподілу витрат на змінні і постійні?
3. У чому особливість виробничих і невиробничих витрат?
4. На вашу думку, у чому полягає відмінність середніх і маржинальних витрат?

Тести до теми 2:

1. Прямі витрати—це:
 - 1) витрати, які не включаються в собівартість;
 - 2) витрати звітного періоду;

- 3) витрати, які відносять до певного об'єкта витрат економічно доцільним шляхом;
- 4) витрати, які не відносять до певного об'єкта витрат економічно доцільним шляхом;
- 5) немає правильної відповіді.

2. Визначені наперед витрати на одиницю продукції—це:

- 1) постійні витрати;
- 2) змінні витрати;
- 3) поточні витрати;
- 4) нормативні витрати;
- 5) релевантні витрати.

3. До елементів витрат не включаються:

- 1) витрати на збут;
- 2) матеріальні витрати;
- 3) витрати на оплату праці;
- 4) амортизаційні витрати;
- 5) загальновиробничі витрати.

4. Яке визначення витрат відповідає П(С)БО?

1) це збільшення економічних вигод протягом облікового періоду у вигляді притоку або збільшення корисності активів, або у вигляді зменшення зобов'язань, результатом чого є збільшення акціонерного капіталу, за винятком збільшення, і пов'язаного з внесками учасників;

2) зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу (за винятком, зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілення власниками) ;

3) це теперішня заборгованість підприємства, що виникає від минулих подій, від погашення якої очікується відтік ресурсів з підприємства, що втілюють в собі майбутні економічні вигоди;

4) це залишкова частка в активах підприємства після вирахування всіх його зобов'язань;

5) немає правильної відповіді.

5. Не включаються до складу загальновиробничих витрат:

- 1) витрати на управління виробництвом;

- 2) амортизація необоротних активів загальновиробничого призначення;
- 3) заробітна плата працівників виробництва;
- 4) витрати на обслуговування виробничого процесу;
- 5) витрати на охорону праці.

6. Собівартість виготовленої продукції—це:

- 1) грошове вираження витрат, пов'язаних з виробництвом продукції;
- 2) грошове вираження витрат, пов'язаних з реалізацією продукції;
- 3) грошове вираження витрат, пов'язаних з придбанням продукції;
- 4) грошове вираження витрат, пов'язаних з обміном продукції;
- 5) немає правильної відповіді.

7. Собівартість реалізованої продукції складається з:

- 1) виробничої собівартості продукції та залишків готової продукції на початок і кінець періоду;
- 2) виробничої собівартості продукції;
- 3) виробничої собівартості та залишків готової продукції на початок періоду;
- 4) виробничої собівартості та залишків незавершеного виробництва на початок і кінець періоду;
- 5) виробничої собівартості та залишків готової продукції на кінець періоду.

8. Вироби А і В є результатом спільного виробництва. Впродовж звітного періоду було вироблено 4 000 одиниць виробів А і 2 000 одиниць виробів В. Загальна вартість продажу виробів А у точці розділення становить 15 000 грн., а виробів В — 10 000 грн. Сума спільних витрат, розподілена на виріб А методом вартості продажу (ринкової ціни), становить 9 000 грн.

Загальна сума спільних витрат становить, грн.:

- 1) 14 400;
- 2) 18 400;
- 3) 19 000;
- 4) 15 000;
- 5) 20 000.

9. Підприємство має на поточний рік наступні залишки на рахунках:

Запаси	На початок	На кінець
Прямі матеріали	55 000	65 000
Незавершене виробництво	96 000	80 000
Готова продукція	50 000	85 000

Протягом року були такі витрати:

Придбано матеріали для виробництва	400 000
Нараховано заробітну плату працівникам виробництва	220 000
Загальновиробничі витрати	330 000

Собівартість виготовленої продукції в поточному році становить, грн.:

- 1) 921 000;
- 2) 956 000;
- 3) 966 000;
- 4) 979 000;
- 5) 102000.

10. База розподілу непрямих витрат може бути виражена в:

- 1) грошових вимірниках;
- 2) натуральних вимірниках;
- 3) грошових, натуральних і умовно-натуральних вимірниках;
- 4) умовно-натуральних вимірниках;
- 5) немає правильної відповіді.

11. Витрати одного виробничого процесу, в результаті якого одночасно виготовляється декілька видів продукції—це:

- 1) спільні витрати;
- 2) загальні витрати;
- 3) виробничі витрати;
- 4) основні витрати;
- 5) прямі витрати.

12. Елементами витрат є:

- 1) адміністративні витрати;
- 2) витрати на збут;
- 3) загальновиробничі витрати;
- 4) фінансові витрати;
- 5) немає правильної відповіді.

13. Постійними називають витрати, які:

- 1) не змінюються в межах релевантного діапазону;
- 2) повторюються у кожному звітному періоді;
- 3) змінюються в межах релевантного діапазону;
- 4) нормативні витрати;
- 5) немає правильної відповіді.

14. Відношення непрямих витрат до загальної величини бази їх розподілу—це:

- 1) ставка розподілу змінних витрат;
- 2) ставка розподілу накладних витрат;
- 3) ставка розподілу основних витрат;
- 4) ставка розподілу виробничих витрат;
- 5) немає правильної відповіді.

15. Точка розділення—це:

- 1) точка, в якій є можливість визначення собівартості продукції;
- 2) точка технологічного процесу в якій є можливість відокремити спільні вироби;
- 3) точка процесу реалізації продукції;
- 4) точка технологічного процесу в якій визначається повна собівартість готової продукції;
- 5) усі відповіді правильні.

16. Витрати підприємства на виробництво продукції становлять, грн:

Матеріальні витрати –100

Трудові витрати –350

Амортизаційні витрати –50

Загальновиробничі витрати –120

Адміністративні витрати – 240

Витрати на збут – 75.

Повна собівартість продукції становить, грн:

- 1) 500;
- 2) 620;
- 3) 860;
- 4) 935;
- 5) 450.

17. Собівартість реалізованої продукції складається з:

- 1) виробничої собівартості продукції та залишків готової продукції на початок і кінець періоду;
- 2) виробничої собівартості продукції;
- 3) виробничої собівартості та залишків готової продукції на початок періоду;
- 4) виробничої собівартості та залишків незавершеного виробництва на початок і кінець періоду;
- 5) виробничої собівартості та залишків готової продукції на кінець періоду.

18. Які витрати розподіляються між видами продукції при визначенні виробничої собівартості:

- 1) витрати на оплату праці основних працівників;
- 2) витрати на оплату праці головного бухгалтера;
- 3) витрати на оплату праці продавця магазину;
- 4) витрати на оплату праці начальника виробництва;
- 5) амортизація магазину.

19. Загальновиробничі витрати включаються до собівартості виготовленої продукції:

- 1) Дт рах. 23 – Кт рах. 91
- 2) Дт рах. 91 – Кт рах. 23
- 3) Дт рах. 91 – Кт рах. 90
- 4) Дт рах. 26 – Кт рах. 91
- 5) немає правильної відповіді.

20. Відношення непрямих витрат до загальної величини бази їх розподілу—це:

- 1) ставка розподілу змінних витрат;
- 2) ставка розподілу накладних витрат;
- 3) ставка розподілу основних витрат;
- 4) ставка розподілу виробничих витрат;
- 5) немає правильної відповіді.

21. Сума, на яку розподілені непрямі витрати перевищують їх фактичну величину—це:

- 1) зайворозподілені витрати;
- 2) розподілені витрати;
- 3) недорозподілені витрати;
- 4) списані витрати;

5) нормативні витрати.

22. Точка розділення—це:

- 1) точка, в якій є можливість визначити собівартість продукції;
- 2) точка технологічного процесу в якій є можливість відокремити спільні вироби;
- 3) точка процесу реалізації продукції;
- 4) точка технологічного процесу в якій визначається повна собівартість готової продукції;
- 5) усі відповіді правильні.

23. Витрати підприємства на виробництво продукції становлять, грн:

Матеріальні витрати – 100

Трудові витрати – 350

Амортизаційні витрати – 50

Загальновиробничі витрати – 120

Адміністративні витрати – 240

Витрати на збут – 75.

Виробнича собівартість продукції становить, грн.:

- 1) 500;
- 2) 620;
- 3) 860;
- 4) 935;
- 5) 450.

24. Сума незавершеного виробництва на початок періоду та витрати звітного періоду за мінусом незавершеного виробництва на кінець—це:

- 1) собівартість виготовленої продукції;
- 2) планові витрати;
- 3) собівартість реалізованої продукції;
- 4) повна собівартість;
- 5) маржинальна собівартість.

25. Об'єктами обліку витрат є:

- 1) продукція, роботи, послуги;
- 2) структурні підрозділи;
- 3) виробничий процес;
- 4) виробниче замовлення;
- 5) усі відповіді правильні.

Практичні завдання до теми 2:

Завдання 1. Після завершення процесу спільної обробки було одержано два види продукції: А – 300 од., Б – 700 од. Витрати спільного виробництва склали 70 тис. грн. У точці розподілення продукція А має ціну реалізації 70 грн за одиницю, Б – 90 грн за одиницю.

Необхідно:

Визначити собівартість одиниці продукції в точці розподілення витрат на основі:

- 1) ринкової ціни;
- 2) фізичного обсягу спільних виробів у точці розподілення;
- 3) постійного відсотку валового прибутку.

Розв'язок:

1) Розподіл спільних витрат на основі ринкової ціни в точці розподілення:

Дохід від реалізації продукції А = $300 \cdot 70 = 21000$ грн.

Дохід від реалізації продукції Б = $700 \cdot 90 = 63000$ грн.

Дохід від реалізації продукції А та Б = $21000 + 63000 = 84000$ грн.

Кофіцієнт розподілу для продукції А = $21000 / 84000 = 0,25$

Кофіцієнт розподілу для продукції Б = $63000 / 84000 = 0,75$

Розподілені витрати до точки розподілу А = $0,25 \cdot 70000 = 17500$ грн.

Розподілені витрати до точки розподілу Б = $0,75 \cdot 70000 = 52500$ грн.

Собівартість одиниці продукції А = $17500 / 300 = 58,33$ грн.

Собівартість одиниці продукції Б = $52500 / 700 = 75,00$ грн.

2) Розподіл спільних витрат на основі фізичного обсягу спільної продукції у точці розподілення:

Фізичний обсяг спільної продукції А і Б = $300 + 700 = 1000$ од.

Кофіцієнт розподілу для продукції А = $300 / 1000 = 0,30$

Кофіцієнт розподілу для продукції Б = $700 / 1000 = 0,70$

Розподілені витрати А = $0,30 \cdot 70000 = 21000$ грн.

Розподілені витрати Б = $0,70 \cdot 70000 = 49000$ грн.

Собівартість одиниці продукції А = $21000 / 300 = 70,00$ грн.

Собівартість одиниці продукції Б = $49000 / 700 = 70,00$ грн.

3) Розподіл спільних витрат на основі постійного відсотку валового прибутку у точці розподілення:

Дохід від реалізації продукції А = $300 \cdot 70 = 21000$ грн.

Дохід від реалізації продукції Б = $700 \cdot 90 = 63000$ грн.

Дохід від реалізації продукції А та Б = $21000 + 63000 = 84000$ грн.

Валовий прибуток продукції А і Б = $84000 - 70000 = 14000$ грн.

Постійний відсоток валового прибутку = $14000 / 84000 = 0,167$

Валовий прибуток А = $0,167 * 21000 = 3507$ грн.

Валовий прибуток Б = $14000 - 3507 = 10521$ грн.

Розподілені витрати А = $21000 - 3507 = 17493$ грн.

Розподілені витрати Б = $63000 - 10521 = 52479$ грн.

Собівартість одиниці продукції А = $17493/300 = 58,31$ грн.

Собівартість одиниці продукції Б = $37500/700 = 74,97$ грн.

Завдання 2. Підприємство виготовляє три види продукції:

- ✓ А (велосипеди).
- ✓ Б (мотоцикли).
- ✓ В (пилососи).

Є такі дані про витрати підприємства на виготовлення продукції:

матеріальні витрати становлять: А – 250 грн, Б – 500 грн, В – 1250 грн;

витрати на оплату праці і соціальні відрахування становлять: А – 200 грн, Б – 250 грн, В – 150 грн;

витрати на амортизацію А – 25 грн, Б – 50 грн., В – 25 грн;

загальновиробничі витрати становлять 875 грн;

адміністративні витрати – 500 грн;

витрати на збут – 250 грн;

інші невиробничі витрати 175 грн.

Інформація про залишки незавершеного виробництва і готової продукції, обсяги виробництва та дохід від реалізації в розрізі видів продукції становлять:

	А	Б	В
Залишок незавершеного виробництва на початок періоду	25	38	45
Залишок незавершеного виробництва на кінець періоду	25	38	45
Залишок готової продукції на початок періоду	25	30	25
Залишок готової продукції на кінець періоду	50	38	25
Обсяг виробництва продукції за звітний період	25	35	40
Дохід від реалізації	3000	3500	4500

Необхідно:

- 1) Визначити виробничу собівартість кожного виду продукції розподіливши загальновиробничі витрати за наступними базами розподілу:
 - прямі матеріальні витрати;
 - прямі витрати на оплату праці;
 - обсяг виробництва продукції.
- 2) Визначити повну собівартість кожного виду продукції розподіливши непрямі витрати за наступними базами розподілу:
 - прямі матеріальні витрати;
 - виробнича собівартість;
 - виручка від реалізації.

Розв'язок:

Результати розподілу непрямих витрат та собівартість кожного виду продукції зведені в таблиці.

Види продукції	Обсяги виробництва	Прямі витрати			Загальновиробничі витрати			Виробнича собівартість		
		Матеріали	Оплата праці	Амортизація	1*	2**	3***	1*	2**	3***
А	25	250	200	25	109,38	291,68	218,75	584,38	766,68	693,75
Б	35	500	250	50	218,8	364,6	306,25	1018,8	1164,6	1106,25
В	40	1250	150	25	546,82	218,8	350	1971,82	1643,72	1775
Разом	100	2000	600	100	875	875	875	3575	3575	3575

Непрямі витрати			Повна собівартість		
1*	2**	3***	1*	2**	3***
115,63	151,24	252	700,01	917,92	945,75
231,25	263,67	294	1250,05	1428,27	1400,25
578,12	510,09	379	2549,94	2153,81	2154
925	925	925	4500	4500	4500

- * - розподілені непрямі витрати за першою базою розподілу;
 ** - розподілені непрямі витрати за другою базою розподілу;
 *** - розподілені непрямі витрати за третьою базою розподілу.

1) Розрахунок виробничої собівартості:

1. Розподіл загальновиробничих витрат пропорційно прямим матеріальним витратам.

Коефіцієнт розподілу загальновиробничих витрат = $875 / (250 + 500 + 1250) = 0,4375$

Загальновиробничі витрати:

A = $0,4375 * 250 = 109,38$ грн.

B = $0,4375 * 500 = 218,8$ грн.

B = $875 - 109,38 - 218,8 = 546,82$ грн.

Разом: $109,38 + 218,8 + 546,82 = 875$ грн.

2. Розподіл загальновиробничих витрат пропорційно прямим витратам на оплату праці.

Коефіцієнт розподілу загальновиробничих витрат = $875 / (200 + 250 + 150) = 1,4584$

Загальновиробничі витрати:

A = $1,4584 * 200 = 291,68$ грн.

B = $1,4584 * 250 = 364,6$ грн.

B = $875 - 291,6 - 364,6 = 218,72$ грн.

Разом: $291,68 + 364,6 + 218,8 = 875$ грн.

3. Розподіл загальновиробничих витрат пропорційно обсягу виробництва продукції.

Коефіцієнт розподілу загальновиробничих витрат = $875 / (25 + 35 + 40) = 8,75$

Загальновиробничі витрати:

A = $8,75 * 25 = 218,75$ грн.

B = $8,75 * 35 = 306,25$ грн.

B = $8,75 * 40 = 350$ грн.

Разом: $218,75 + 306,25 + 350 = 875$ грн.

Виробнича собівартість:

Сума прямих витрат A = $250 + 200 + 25 = 475$ грн.

A = $25 + 475 + 109,38 - 25 = 584,38$ грн.

A = $25 + 475 + 291,68 - 25 = 766,68$ грн.

A = $25 + 475 + 218,75 - 25 = 693,75$ грн.

Сума прямих витрат B = $500 + 250 + 50 = 800$ грн.

B = $38 + 800 + 218,8 - 38 = 1018,8$ грн.

B = $38 + 800 + 364,6 - 38 = 1164,6$ грн.

B = $38 + 800 + 306,25 - 38 = 1106,25$ грн.

Сума прямих витрат $B=1250+150+25=1425$ грн.

$B=45+1425+546,82-45=1971,82$ грн.

$B=45+1425+218,72-45=1643,72$ грн.

$B=45+1425+350-45=1775$ грн.

2) Розрахунок повної собівартості:

1. Розподіл непрямих витрат пропорційно прямим матеріальним витратам.

Коефіцієнт розподілу непрямих витрат $= 500+250+175 / (250 + 500 + 1250) = 0,4625$

$A=250*0,4625=115,63$ грн.

$B=500*0,4625=231,25$ грн.

$B=925-115,63-231,25=578,12$ грн.

Разом: $115,63+231,25+578,12 = 925$ грн.

2. Розподіл непрямих витрат пропорційно виробничій собівартості.

Коефіцієнт розподілу непрямих витрат $= 925 / (584,38+1018,8+1971,82) = 0,2588$

$A=584,38*0,2588=151,24$ грн.

$B=1018,8*0,2588=263,67$ грн.

$B=925-151,24-263,67 = 510,09$ грн.

Разом: $115,63+231,25+510,09 = 925$ грн.

3. Розподіл непрямих витрат пропорційно виручці від реалізації продукції.

Коефіцієнт розподілу непрямих витрат $= 925 / (3000+3500+4500) = 0,0840$

$A=0,0840*3000=252$ грн.

$B=0,0840*3500=294$ грн.

$B=925-252-294=379$ грн.

Разом: $252+294+379 = 925$ грн.

Повна собівартість:

$A=584,38+115,63=700,01$ грн.

$A=766,68+151,24=917,92$ грн.

$A=693,75+252=945,75$ грн.

$B=1018,8+231,25=1250,05$ грн.

$B=1164,6+263,67=1428,27$ грн.

$B=1106,25+294=1400,25$ грн.

$B=1971,82+578,12=2549,94$ грн.

$B=1643,72+510,09=2153,81$ грн.

$B=1775+379=2154$ грн.

Завдання 3. У таблиці наведено варіанти діяльності підприємства, тис. грн.

№ з/п	Показники	Варіант			
		1	2	3	4
1	Виручка від реалізації	216,0	156,0	308,0	?
2	Готова продукція на початок періоду	28,8	18,2	?	?
3	Незавершене виробництво на початок періоду	21,6	13,0	42,0	12,0
4	Прямі матеріали	52,8	41,6	53,2	39,0
5	Пряма зарплата	?	54,6	50,4	87,0
6	Виробничі накладні витрати	40,8	49,4	?	54,0
7	Незавершене виробництво на кінець періоду	43,2	23,4	25,2	?
8	Собівартість виробленої продукції	136,8	?	182,0	201,0
9	Готова продукція на кінець періоду	40,8	?	30,8	63,0
10	Собівартість реалізованої продукції	?	101,4	235,2	219,0
11	Валовий прибуток	?	?	?	72,0
12	Операційні витрати	?	59,8	?	?
13	Прибуток (збиток)	21,6	?	(16,8)	21,0

Необхідно:

Розрахувати невідомі показники, що подані в таблиці.

Розв'язок:

Варіант 1:

1) Пряма заробітна плата = $136,8 + 43,2 - 52,8 - 21,6 - 40,8 = 64,8$ (тис. грн).

2) Собівартість реалізованої продукції = $28,8 + 136,8 - 40,8 = 124,8$ (тис. грн).

3) Валовий прибуток = $216,0 - 124,8 = 91,2$ (тис. грн).

4) Операційні витрати = $91,2 - 21,6 = 69,6$ (тис. грн).

Варіант 2:

1) Собівартість виробленої продукції = $13,0 + 41,6 + 54,6 + 49,4 - 23,4 = 135,2$ (тис. грн).

2) Готова продукція на кінець періоду = $18,2 + 135,2 - 101,4 = 52,0$ (тис. грн).

3) Валовий прибуток = $156,0 - 101,4 = 54,6$ (тис. грн).

4) Збиток = $54,6 - 59,8 = 5,2$ (тис. грн).

Варіант 3:

1) Готова продукція на початок = $235,2 - (182,0 - 30,8) = 84,0$ (тис. грн).

2) Виробничі накладні витрати = $182,0 + 25,2 - 50,4 - 53,2 - 42,0 = 61,6$ (тис. грн).

3) Валовий прибуток = $308,0 - 235,2 = 72,8$ (тис. грн).

4) Операційні витрати = $72,8 + 16,8 = 89,6$ (тис. грн).

Варіант 4:

1) Виручка від реалізації = $219,0 + 72,0 = 291$ (тис. грн).

2) Готова продукція на початок = $219,0 - (201,0 - 63,0) = 81,0$ (тис. грн).

3) Незавершене виробництво на кінець періоду = $201,0 - (12,0 + 39,0 + 87,0 + 54,0) = 9$ (тис. грн).

4) Операційні витрати = $72,0 - 21,0 = 51,0$ (тис. грн).

Завдання 4. Кондитерська фабрика «Луцьккондитер» складається з двох виробничих підрозділів (карамельний – ВП 1 та кондитерський – ВП 2) і трьох обслуговуючих підрозділів (пакувальний – ОП, холодильний – ОП 2, ремонтний – ОП 3), які надають взаємні послуги один одному.

Непрямі витрати виробничих та обслуговуючих підрозділів становлять:

- карамельний ВП 1 – 1256 тис.грн;
- кондитерський ВП 2 – 1540 тис.грн;
- пакувальний ОП – 390 тис.грн;
- холодильний ОП 2 – 495 тис.грн;
- ремонтний ОП 3 – 250 тис.грн.

Розподіл послуг обслуговуючих підрозділів, %

Підрозділ - споживач послуг	Обслуговуючі підрозділи		
	ОП1	ОП2	ОП3
ВП1	30	35	45
ВП2	20	15	45
ОП1	-	50	10
ОП2	25	-	-
ОП3	25	-	-
Разом	100	100	100

Необхідно:

Розподілити непрямі витрати обслуговуючих підрозділів використовуючи:

- метод прямого розподілу;
- метод послідовного розподілу;
- метод взаємних послуг.

Розв'язок:

Метод прямого розподілу. Витрати обслуговуючих підрозділів розподіляються виключно на виробничі підрозділи. Результати розподілу зведені в таблиці.

Розподіл витрат обслуговуючих виробництв, %	Сума непрямих витрат					Разом
	ОП1	ОП2	ОП3	ВП1	ВП2	
	390	495	250	1256	1540	3931
ОП1 (30/50; 20/50)	(390)			234,0*	156,0**	
ОП2 (35/50; 15/50)		(495)		346,5	148,5	
ОП3 (45/90; 45/90)			(250)	125,0	125,0	
Разом	-	-	-	1961,5	1969,5	3931

* - $(30/50) \cdot 390 = 234,00$;

** - $(20/50) \cdot 390 = 156,00$.

Метод послідовного розподілу. Витрати обслуговуючих підрозділів розподіляються частково між ними і послідовно на виробничі підрозділи. Першими розподіляються витрати того обслуговуючого підрозділу, який щонайменше обслуговується іншими обслуговуючими підрозділами, однак перевага надається підрозділу з більшими витратами. На підрозділ, витрати якого уже розподілені, не відносяться витрати інших обслуговуючих підрозділів.

За умовою задачі найменше обслуговуються два підрозділи, а саме ОП 2 та ОП 3. Однак перевагу слід надати тому підрозділу, витрати якого найбільші – ОП 2 – 495 тис. грн. Отже, першими будуть розподілятися витрати ОП 2, другими ОП 3 і останніми ОП 1. Результати розподілу зведені в таблиці.

Розподіл витрат обслуговуючих виробництв, %	Сума непрямих витрат					Разом
	ОП1	ОП2	ОП3	ВП1	ВП2	
	390	495	250	1256	1540	3931
ОП2 (50; 35; 15)	248/638*	(495)		173/1429	74/1614	
ОП3 (10; 45; 45)	25/663		(250)	113/1542	112/1726	
ОП1 (30/50; 20/50)	(663)			398/1940	265/1991	
Разом	-	-	-	1940	1991	3931

* $0,5 * 495 = 248$ – розподілені витрати ОП 2 на ОП 1; $248 + 390 = 638$ – непрямі витрати ОП 1, які включають розподілені витрати ОП 2.

Метод взаємних послуг. Витрати обслуговуючих підрозділів в першу чергу розподіляються між ними шляхом додавання до витрат кожного обслуговуючого підрозділу, що отримав послуги частини непрямих витрат обслуговуючих підрозділів, які надали послуги з одночасним відніманням цієї суми з витрат того підрозділу, який надає послуги. Після цього, отримані непрямі витрати кожного обслуговуючого підрозділу розподіляють між виробничими підрозділами методом прямого розподілу. Результати розподілу зведені в таблиці.

Розподіл витрат обслуговуючих виробництв, %	Сума накладних витрат підрозділів					Разом
	ОП1	ОП2	ОП3	ВП1	ВП2	
	390	495	250	1256	1540	3931
ОП1 (25; 25)	(195)	97,5	97,5			
ОП 2 (50)	247,5	(247,5)				
ОП 3 (10)	25		(25)			
Разом	467,5	345	322,5	1256	1540	3931
Розподіл непрямих витрат обслуговуючих підрозділів						
ОП1 (30/50;20/50)	(467,5)			280,5	187	
ОПп2 (35/50; 15/50)		(345)		242	103	
ОП3 (45/90; 45/90)			(322,5)	161,5	161	
Разом	-	-	-	1940	1991	3931

Завдання 5. Після завершення процесу спільної обробки було одержано три види продукції в кількості: А – 120 од., Б – 180 од., В – 16 од. Спільні витрати становлять 98000 грн. У точці розподілення продукція А має ціну реалізації 70 грн за одиницю, Б – 55 грн за одиницю, продукція В – 35 грн за одиницю.

Необхідно:

Розподілити витрати комплексного виробництва та визначити собівартість одиниці продукції на основі:

- ринкової ціни;
- постійного відсотку валового прибутку.

Розв'язок:

1) за методом ринкової ціни:

Дохід $= 120 * 70 + 180 * 55 + 160 * 35 = 23900$ грн.

% доходу А = $(120 \cdot 70) / 23900 = 0,35 \cdot 100\% = 35,0 \%$

% доходу Б = $(180 \cdot 55) / 23900 = 0,41 \cdot 100\% = 41,0 \%$

% доходу В = $(160 \cdot 35) / 23900 = 0,23 \cdot 100\% = 24 \%$

Собівартість А = $98000 \cdot 0,35 = 34300$ грн.

Собівартість Б = $98000 \cdot 0,41 = 40180$ грн.

Собівартість В = $98000 \cdot 0,23 = 23520$ грн.

Перевірка:

$34300 + 40180 + 23520 = 98000$ грн.

Собівартість од. А = $34300 / 120 = 285,8$ грн.

Собівартість од. Б = $40180 / 180 = 223,2$ грн.

Собівартість од. В = $23520 / 160 = 147$ грн.

2) за методом постійного валового прибутку:

Валовий прибуток (збиток) = $(120 \cdot 70 + 180 \cdot 55 + 160 \cdot 35) - 98000 = -74100$ грн.

Постійний відсоток збитку: $-74100 / 23900 = -3,1$

Збиток А = $120 \cdot 70 \cdot (-3,1) = -26040$

Збиток Б = $180 \cdot 55 \cdot (-3,1) = -30690$

Збиток В = $160 \cdot 35 \cdot (-3,1) = -17360$

Валовий прибуток = Дохід – Собівартість

Собівартість А = $120 \cdot 70 - (-26040) = 34440$ грн.

Собівартість Б = $180 \cdot 55 - (-30690) = 40590$ грн.

Собівартість В = $160 \cdot 35 - (-17360) = 22960$ грн.

Завдання 6. Після завершення процесу спільної обробки було отримано три види продукції в кількості: А – 100 од., Б – 150 од., В – 120 од. Спільні витрати становлять 50000 грн. у точці розділення продукція А має ціну 50 грн за од., Б – 75 грн за од., В – 45 грн за од.

Необхідно: розподілити витрати комплексного виробництва та визначити собівартість одиниці продукції на основі:

- 1) ринкової ціни в точці розділення;
- 2) постійного відсотку валового прибутку.

Завдання 7. Матеріальні витрати 22 000 грн. Заробітна плата 40 000 грн. Відрахування із заробітної плати 100 грн. Амортизація 4 000 грн. Прямі витрати розподіліть на вироби А і Б пропорційно 40 і 60 % відповідно. Загальновиробничі витрати 4 000 грн. Адміністративні витрати 6 000 грн. Витрати на збут 500 грн.

Виготовлено і реалізовано виробів А–100 од., Б – 200 од.

Необхідно: Визначте повну собівартість виробів А і Б у разі розподілу непрямих витрат за наступними базами:

- 1) пропорційно загальній сумі прямих витрат;
- 2) пропорційно кількості виготовленої продукції.

Завдання 8. У результаті спільного виробництва отримали 5 000 кг виробу А і 1500 кг виробу Б. Вартість продажу виробу А у точці розділення становить 20 000 грн, а виробів Б — 7 000 грн. Якщо продовжити подальшу обробку виробу А, додаткові витрати на обробку становитимуть 3 000 грн, а вартість їх продажу зросте до 25 000 грн. В результаті подальшої обробки виробу Б виникають додаткові витрати в сумі 2 000 грн, а вартість його реалізації становитиме 15 000 грн. Спільні витрати – 45 000 грн.

Необхідно: розподілити спільні витрати та визначити собівартість виробів А і Б наступними методами:

- 1) методом вартості продажу;
- 2) методом обсягу виробництва в натуральному вираженні;
- 3) методом постійного відсотку валового прибутку.

Завдання 9. ВАТ «Клас» займається виробництвом паперу. Залишки по рахунках на початок і кінець звітного періоду становлять, грн.:

Рахунки	На початок	На кінець
Сировина і матеріали	10000	19000
Незавершене виробництво	55000	48000
Паливо	12000	9000
Готова продукція	42000	60000
РАЗОМ		

Протягом поточного року відбулися наступні господарські операції, грн.:

1. Придбані матеріали у постачальників – 325000.
2. Нарахована заробітна плата працівникам основного виробництва – 197000
3. Нарахована амортизація на виробниче обладнання – 29000
4. Списані на виробництво загальновиробничі витрати – 215000.
5. Нарахована заробітна плата адміністративному персоналу – 95000.

6. Нарахована амортизація на приміщення магазину – 12000.

Необхідно:

- 1) відобразити на рахунках бухгалтерського обліку господарські операції;
- 2) визначити собівартість виготовленої та реалізованої продукції продукції;
- 3) визначити повну собівартість продукції.

Завдання 10. При розподілі загальновиробничих витрат на підприємстві застосовується бюджетна ставка розподілу. Базою розподілу непрямих витрат є машино-години. Бюджетні витрати підприємства на наступний рік становлять, грн.: прямі матеріальні – 100000, прямі трудові – 200000, витрати на оренду будівлі загальновиробничого призначення – 15000, заробітна плата керівника виробництва – 70000, заробітна плата керівника підприємства – 90000, непрямі матеріальні витрати – 15000, витрати на збут – 65 000, амортизація виробничого обладнання – 45000, витрати пального на виробництво – 30 000. Протягом наступного року заплановано витратити на виробництво продукції 70000 машино-годин. Фактичні загальновиробничі витрати становлять 115000 грн. Фактично в звітному році на виробництво продукції було витрачено 95000 машино-годин.

Необхідно:

- 1) визначити бюджетну ставку розподілу загальновиробничих витрат;
- 2) розподілити загальновиробничі витрати за бюджетною ставкою розподілу;
- 3) порівняти фактичні та розподілені загальновиробничі витрати та визначити недорозподілені або зайворозподілені витрати.

Завдання 11. При розподілі загальновиробничих витрат на підприємстві застосовується бюджетна ставка розподілу, яка становить 2,70 грн на одиницю продукції. Фактичні загальновиробничі витрати становлять 48000 грн. Фактично за рік було виготовлено 25000 одиниць продукції.

Необхідно:

- 1) розподілити загальновиробничі витрати та визначити недорозподілені або зайворозподілені витрати;

- 2) відобразити на рахунках бухгалтерського обліку фактичні і розподілені загальновиробничі витрати.

Завдання 12. Після завершення процесу спільної обробки було отримано три види продукції в кількості: А – 200 од., Б – 270 од., В – 210 од. Спільні витрати становлять 75000 грн. У точці розділення продукція А має ціну 45 грн за од., Б – 50 грн. за од., В – 80 грн. за од.

Необхідно: розподілити витрати комплексного виробництва та визначити собівартість одиниці продукції на основі:

- 1) ринкової ціни в точці розділення;
- 2) обсягу виробництва в натуральних показниках у точці розділення;
- 3) постійного відсотку валового прибутку.

Завдання 13. Матеріальні витрати 105 000 грн. Заробітна плата 210 000 грн. Відрахування із заробітної плати 42 000 грн. Амортизація 12 000 грн. Прямі витрати розподіліть на вироби А і Б пропорційно 67 і 33 % відповідно. Загальновиробничі витрати 8 000 грн. Адміністративні витрати 11 000 грн. Витрати на збут 6 000 грн. Виготовлено і реалізовано виробів А – 180 од., Б – 320 од.

Необхідно: визначити повну собівартість виробів А і Б у разі розподілу непрямих витрат за наступними базами:

- 1) пропорційно загальній сумі прямих витрат;
- 2) пропорційно кількості виготовленої продукції.

Завдання 14. Виробниче підприємство «АМІКО» складається з трьох виробничих підрозділів (ВП 1, ВП 2, ВП 3) і трьох обслуговуючих підрозділів (ОП 1, ОП 2, ОП 3), які надають взаємні послуги один одному.

Непрямі витрати виробничих та обслуговуючих підрозділів становлять:

- ВП 1 – 27860 грн.
- ВП 2 – 16450 грн.
- ВП 3 – 12500 грн.
- ОП 1 – 5700 грн.
- ОП 2 – 6300 грн.
- ОП 3 – 3100 грн.

Розподіл послуг обслуговуючих підрозділів, %

Підрозділ - споживач послуг	Обслуговуючі підрозділи		
	ОП1	ОП2	ОП3
ВП1	25	15	30
ВП2	30	25	10
ВП3	5	20	30
ОП1	10	-	15
ОП2	15	25	15
ОП3	15	15	-
Разом	100	100	100

Необхідно: розподілити непрямі витрати обслуговуючих підрозділів використовуючи:

- 1) метод прямого розподілу;
- 2) метод послідовного розподілу;
- 3) метод взаємних послуг.

ТЕМА 3

Класифікація і поведінка витрат. Функція витрат

Ключові терміни і поняття: класифікація витрат, вичерпані (спожиті) та невичерпані (неспожиті) витрати, витрати на продукцію, витрати періоду, прямі та непрямі витрати, основні та накладні витрати, виробничі та невиробничі витрати, конверсійні витрати, релевантні та нерелевантні витрати, постійні та змінні витрати, дійсні (реальні) та можливі (альтернативні) витрати, маржинальні та середні витрати, контрольовані та неконтрольовані витрати, регульовані та нерегульовані витрати, поведінка витрат, фактори витрат, змінні витрати, постійні витрати, змішані витрати, релевантний діапазон, функція витрат, метод аналізу рахунків, метод вищої – нижчої точки.

Контрольні запитання:

1. Що лежить в основі класифікації витрат в управлінському обліку?
2. Що розуміють під виразом «контрольовані витрати»?
3. У чому полягає сутність поведінки витрат?
4. Які є моделі поведінки витрат?
5. Що таке функція витрат і який її математичний вираз?
6. У чому полягає практичне значення розподілу витрат на змінні і постійні?

Дискусійні питання:

1. Важливість поведінки витрат для прийняття управлінських рішень.
2. Вибір методу побудови функції витрат.
3. Як розрахувати витрати відповідно до різних ознак їх класифікації?
4. У чому особливість релевантних витрат і які критерії їх визначення?

Тести до теми 3:

1. Релевантні витрати – це:

- 1) витрати, які не можуть бути змінені внаслідок прийняття рішень;
- 2) витрати на виробництво додаткової одиниці продукції;
- 3) витрати, які відрізняють одну альтернативу від іншої;
- 4) загальновиробничі витрати;
- 5) немає правильної відповіді.

2. Діапазон діяльності, в межах якого виконується функція витрат – це:

- 1) виробничий;
- 2) нормальний;
- 3) змінний;
- 4) релевантний;
- 5) нормативний.

3. Контрольовані витрати – це:

- 1) витрати на одиницю продукції;
- 2) витрати, які не можуть бути змінені внаслідок прийняття рішень;
- 3) сукупність витрат відображених у системі бухгалтерського обліку відповідно до встановлених вимог;
- 4) витрати, розмір яких може контролюватися керівником підприємства або підрозділом;
- 5) загальновиробничі витрати.

4. Загальні змінні витрати становлять 120000 грн при обсязі виробництва 8000 од. Якими будуть загальні змінні витрати при обсязі виробництва 12000 од., грн.:

- 1) 120000;
- 2) 180000;
- 3) 100000;
- 4) 150000;
- 5) немає правильної відповіді.

5. Поведінка витрат – це:

- 1) характер реагування витрат на зміни у діяльності підприємства;

- 2) зміни внаслідок прийняття рішень;
- 3) зміни відповідно до встановлених вимог;
- 4) зміни відповідно до рішень керівника;
- 5) немає правильної відповіді.

6. Методи визначення функції витрат:

- 1) технологічний аналіз, аналіз розрахунків;
- 2) технологічний аналіз, аналіз розрахунків, нижчої – вищої точки, графічний;
- 3) технологічний аналіз, аналіз розрахунків, нижчої – вищої точки, графічний, регресійний, спрощений, найменших квадратів, управлінські судження;
- 4) регресійний, спрощений, найменших квадратів, управлінські судження;
- 5) технологічний аналіз, графічний, найменших квадратів, управлінські судження.

7. Постійні витрати становлять 200000 грн при обсязі виробництва 5000 од. Якими будуть постійні витрати при обсязі виробництва 8000 од., грн.:

- 1) 300000;
- 2) 200000;
- 3) 250000;
- 4) 320000;
- 5) немає правильної відповіді.

8. Загальні змінні витрати становлять 150000 грн при обсязі виробництва 12000 од. Якими будуть змінні витрати на одиницю продукції при обсязі виробництва 10000 од., грн.:

- 1) 8,00;
- 2) 12,50;
- 3) 15,00;
- 4) 10,00;
- 5) немає правильної відповіді.

9. Повна собівартість включає:

- 1) прямі і загальновиробничі витрати;
- 2) виробничу собівартість і невикористані витрати;
- 3) загальновиробничі і невикористані витрати;
- 4) прямі витрати;

5) релевантні і нерелевантні витрати

10. Собівартість виробництва 12000 кг цукерок становить 480000 грн., з них постійні витрати становлять 90000 грн. Змінні витрати на 1 кг цукерок становлять, грн.:

- 1) 7,50;
- 2) 40,00;
- 3) 32,50;
- 4) 47,50;
- 5) немає правильної відповіді.

11. Змінні витрати на одиницю продукції – 5 грн. Загальні витрати становлять 940 грн при виробництві 150 од. продукції. Скільки становлять постійні витрати на одиницю продукції, грн.:

- 1) 1,27;
- 2) 5,0;
- 3) 6,27;
- 4) 6,0;
- 5) 2,27.

12. Постійні витрати становлять 180000 грн при обсязі виробництва 6000 од. Якими будуть постійні витрати на одиницю продукції при обсязі виробництва 4000 од., грн.:

- 1) 45,00;
- 2) 20,00;
- 3) 30,00;
- 4) 18,00;
- 5) немає правильної відповіді.

13. Диференціальні витрати – це:

- 1) витрати, які не можуть бути змінені внаслідок прийняття рішень;
- 2) витрати, які становлять різницю між кількома альтернативами;
- 3) витрати, що змінюються прямо пропорційно до зміни обсягу діяльності;
- 4) витрати, які контролюються керівником центру відповідальності;
- 5) немає правильної відповіді.

14. Математичний вираз функції витрат:

- 1) $Y = ax + bx$;
- 2) $Y = a - bx$;
- 3) $Y = ax + b$;
- 4) $Y = ax - b$;
- 5) $Y = ax - bx$.

15. Собівартість виробництва 10000 л олії становить 15000 грн., з них змінні витрати на одиницю становлять 1,20 грн. Постійні витрати становлять, грн.:

- 1) 3000;
- 2) 2000;
- 3) 1000;
- 4) 1500;
- 5) немає правильної відповіді.

16. Із збільшенням виробництва частка постійних витрат у загальній їх сумі:

- 1) збільшується;
- 2) зменшується;
- 3) залишається незмінною;
- 4) спочатку збільшується, потім зменшується;
- 5) немає правильної відповіді.

17. Витрати виробничого підприємства за звітний період становлять, грн.:

- прямі матеріальні витрати	510 000
- прямі витрати на оплату праці з відрахуваннями	220 000
- загальновиробничі витрати (70 % змінні)	210 000
- адміністративні витрати (15 % змінні)	170 000
- змінні витрати на збут	5 000
- постійні витрати на збут	10 000

Змінні витрати становлять, грн.:

- 1) 907 500;
- 2) 172 500;
- 3) 730 000;
- 4) 745 000;
- 5) 1 062 000.

18. Собівартість виробництва 10000 одиниць продукції становить 15000 грн. Змінні витрати на одиницю продукції становлять 1,05 грн. Собівартість виробництва 22000 одиниць продукції становить, грн.:

- 1) 23100;
- 2) 10500;
- 3) 27600;
- 4) 38100;
- 5) немає правильної відповіді.

19. Класифікація витрат – це:

- 1) сукупність витрат відображених в управлінському обліку;
- 2) це спосіб розподілу витрат по групах так, щоб вони узагальнювали інформацію в корисній для управління формі;
- 3) розподіл витрат між видами продукції;
- 4) розподіл витрат за центрами відповідальності;
- 5) немає правильної відповіді.

20. Витрати виробничого підприємства за період становлять, грн:

Прямі матеріальні витрати –100

Прямі витрати на оплату праці –350

Амортизація основних засобів виробничого призначення – 50

Інші загальновиробничі витрати –120

Адміністративні витрати – 240

Витрати на збут – 75.

Невиробничі витрати становлять, грн.:

- 1) 500;
- 2) 620;
- 3) 315;
- 4) 435;
- 5) 485.

21. Витрати виробничого підприємства за звітний період становлять, грн.:

- прямі матеріальні витрати	510 000
- прямі витрати на оплату праці з відрахуваннями	220 000
- загальновиробничі витрати (70 % змінні)	210 000
- адміністративні витрати (15 % змінні)	170 000
- змінні витрати на збут	5 000
- постійні витрати на збут	10 000
Непрямі витрати становлять, грн.:	

- 1) 940 000;
- 2) 1 110 000;
- 3) 395 000;
- 4) 730 000;
- 5) 1 062 000.

22. Виробничі витрати поділяються на:

- 1) основні, накладні та конверсійні;
- 2) прямі та непрямі;
- 3) маржинальні та середні;
- 4) змінні та постійні;
- 5) контрольовані і неконтрольовані.

23. Що з переліченого може бути фактором витрат:

- 1) обсяг виробництва;
- 2) запаси;
- 3) рентабельність виробництва;
- 4) заробітна плата;
- 5) розмір прибутку.

24. Для контролю за виконанням рішень та регулювання діяльності підприємства витрати поділяють на:

- 1) маржинальні та середні;
- 2) вичерпані та невичерпані;
- 3) регульовані і нерегульовані;
- 4) витрати на продукцію і витрати періоду;
- 5) основні і накладні.

25. Підприємство «АГАТ» в поточному році понесло наступні витрати, грн.:

Прямі матеріальні витрати – 300

Прямі витрати на оплату праці – 150

Амортизаційні витрати – 50

Постійні загальновиробничі витрати – 120

Витрати на оплату праці адміністративного персоналу – 240

Витрати на збут – 75.

Повна собівартість продукції становить, грн.:

- 1) 500;
- 2) 620;
- 3) 860;

- 4) 935;
- 5) 450.

26. Визначені наперед витрати на одиницю продукції – це:

- 1) постійні витрати;
- 2) змінні витрати;
- 3) поточні витрати;
- 4) нормативні витрати;
- 5) релевантні витрати.

27. В управлінському обліку витрати класифікують:

- 1) згідно законодавства;
- 2) за економічною класифікацією;
- 3) за бухгалтерською класифікацією;
- 4) за різними ознаками залежно від потреб в інформації;
- 5) немає правильної відповіді.

28. Математичний вираз загальних змінних витрат – це:

- 1) $Y = a + vx$;
- 2) $Y = av + xu$;
- 3) $Y = x(a + v)$;
- 4) $Y = ax$;
- 5) немає правильної відповіді.

29. Витрати виробничого підприємства за звітний період становлять, грн.:

- прямі матеріальні витрати	510 000
- прямі витрати на оплату праці з відрахуваннями	220 000
- загальновиробничі витрати (70 % змінні)	210 000
- адміністративні витрати (15 % змінні)	170 000
- змінні витрати на збут	5 000
- постійні витрати на збут	10 000

Основні витрати становлять, грн.:

- 1) 940 000;
- 2) 1 110 000;
- 3) 730 000;
- 4) 1 125 000;
- 5) 1 062 000.

30. Витрати виробничого підприємства за звітний період становлять, грн.:

- прямі матеріальні витрати	510 000
- прямі витрати на оплату праці з відрахуваннями	220 000
- загальновиробничі витрати (70 % змінні)	210 000
- адміністративні витрати (15 % змінні)	170 000
- змінні витрати на збут	5 000
- постійні витрати на збут	10 000

Невиробничі витрати становлять, грн.:

- 1) 940 000;
- 2) 185 000;
- 3) 730 000;
- 4) 1 125 000;
- 5) 1 062 000

Практичні завдання до теми 3:

Завдання 1. За даними наведеними в таблиці визначити функцію витрат для трьох видів продукції, знайти собівартість одиниці продукції кожного виду та фінансовий результат від її реалізації.

Продукція	Змінні витрати, грн. /од.	Постійні витрати, грн.	Ціна, грн. /од.	Кількість виготовленої продукції, шт..
A	4,5	150	7,5	170
B	11	220	15,85	120
C	9,7	145	13,20	90

Розв'язок:

Функція витрат: $Y = A + BX$

$Y_a = 150 + 4,5 \cdot 170 = 915$ грн.

$Y_b = 220 + 11 \cdot 120 = 1540$ грн.

$Y_c = 145 + 9,7 \cdot 90 = 1018$ грн.

Собівартість одиниці продукції:

$A = 915 / 170 = 5,38$ грн.

$B = 1540 / 120 = 12,83$ грн.

$C = 1018 / 90 = 11,31$ грн.

Фінансовий результат від реалізації продукції:

$A = (7,5 \cdot 170) - 915 = 360$ грн.

$B = (15,85 \cdot 120) - 1540 = 362$ грн.

$C = (13,20 \cdot 90) - 1018 = 170$ грн.

Завдання 2. Здійснити класифікацію витрат підприємства:

- прямі і непрямі;
- змінні і постійні;
- виробничі і невиробничі;
- основні, накладні, конверсійні;
- витрати на продукцію і витрати періоду.

Витрати підприємства:

Прямі витрати	Загальновиробничі витрати	Адміністративні витрати	Витрати на збут	Інші операційні витрати
Сировина	Заробітна плата майстра зміни	Телефонні послуги	Матеріали	Нестачі і втрати від псування цінностей
Допоміжні матеріали	Заробітна плата лаборанта, що перевіряє якість сировини	МШП	Заробітна плата	Штрафи, пеня
Вода	Інша заробітна плата	Заробітна плата	Відрахування на соціальні заходи	Інші
Паливо	Відрахування на соціальні заходи	Відрахування на соціальні заходи	Амортизація	
Електроенергія	Опалення/ електроенергія	Витрати на відрядження	Паливо	
Газ	Автотранспорт	Матеріали	Тара і упаковка	
Заробітна плата	Використані МШП	Інші послуги	МШП	
Відрахування на соціальні заходи		Амортизація	Запчастини	
Утримання устаткування (поточні ремонти)		Інші (комунальний под.)	Відрядження працівників відділу збуту	
			Інші	

Завдання 3. Виробниче підприємство «Альфа» має наступні дані про витрати: прямі матеріальні витрати – 2000 грн, прямі витрати на оплату праці – 3000 грн, відрахування із заробітної плати – 400 грн, інші прямі витрати – 500 грн, амортизація будівлі адміністративного призначення – 5000 грн, амортизація виробничого обладнання – 1500 грн, заробітна плата керівника виробництва – 1000 грн, інші адміністративні витрати – 4000 грн, амортизація будівлі загальновиробничого призначення – 2500 грн, інші загальновиробничі витрати – 3000 грн, витрати на збут – 3500 грн.

Необхідно: визначити величину наступних витрат:

- прямих і непрямих;
- виробничих і невиробничих;
- основних, накладних і конверсійних;
- витрат на продукцію і витрат періоду;
- змінних і постійних.

Завдання 4. ВАТ «ЛУАЗ» займається виробництвом автомобілів. Витрати товариства складаються з змінних і постійних витрат. У таблиці подані дані про витрати та обсяги виробництва автомобілів за останні 5 місяців поточного року.

Місяць	Загальні витрати, грн.	Кількість автомобілів
1	450000	750
2	505000	980
3	700000	1200
4	460000	930
5	570000	1050

Необхідно: визначити функцію витрат підприємства усіма можливими методами. Побудувати графіки поведінки змінних, постійних та загальних витрат.

Завдання 5. Підприємство виготовляє два види продукції А і Б. Змінні витрати на виробництво одиниці продукції становлять: А – 8,5 грн, Б – 12,6 грн. Постійні витрати розподілені між видами продукції як 174 і 215 грн відповідно. Протягом місяця було виготовило 130 од. продукції А і 195 од. продукції Б.

Необхідно:

- 1) визначити функцію витрат для кожного виду продукції;
- 2) визначити собівартість одиниці кожного виду продукції;
- 3) побудувати графік функції витрат для кожного виду продукції.

Завдання 6. Підприємство щомісяця сплачує за користування інтернетом 45 грн та 0,1 грн за кожну годину. Упродовж січня було використано 3000 годин, а в лютому 1700 годин, а в березні 4100 годин.

Необхідно:

- 1) розрахувати витрати підприємства на користування Інтернетом у кожному місяці;
- 2) розрахувати витрати на одну годину у кожному місяці;

- 3) розподілити витрати кожного місяця на постійні та змінні;
 4) визначити маржинальні витрати на одну додаткову годину в лютому;
 5) визначити середні витрати на годину у січні і лютому.

Завдання 7. У наведеній нижче таблиці слід визначити невідомі показники.

Показник	Варіант			
	1	2	3	4
1. Дохід від реалізації	180 000	120 000	220 000	?
2. Початковий запас готової продукції	24000	14000	?	?
3. Початковий запас незавершеного виробництва	18 000	10000	30 000	28 000
4. Прямі матеріали	44000	32 000	38000	26 000
5. Пряма зарплата	?	42000	36000	58 000
6. Виробничі накладні витрати	34000	38 000	?	36000
7. Кінцевий запас незавершеного виробництва	36000	18 000	18 000	?
8. Собівартість виробленої продукції	114000	?	130000	134000
9. Кінцевий запас готової продукції	34000	?	22000	42000
10. Собівартість реалізованої продукції	?	78000	168000	146000
11. Валовий прибуток	?	?	?	48 000
12. Операційні витрати	?	46 000	?	?
13. Прибуток (збиток)	18 000	?	(12 000)	14000

ТЕМА 4

Методи обліку витрат і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) за повними витратами

Ключові терміни і поняття: витрати, системи виробничого обліку, методи обліку витрат, позамовний метод обліку витрат, попроцесний метод обліку витрат, попередільний метод обліку, однопредільний метод обліку, собівартість, калькулювання собівартості продукції, метод калькулювання, спосіб калькулювання, система обліку повних витрат, зведений облік витрат, база розподілу витрат, допоміжне виробництво.

Контрольні запитання:

1. Дайте визначення поняття «собівартість».
2. Дайте визначення поняття «калькуляція».
3. Поясніть сутність методу калькулювання собівартості продукції.
4. Назвіть методи обліку витрат.
5. Назвіть види собівартості.
6. У чому полягає сутність позамовного та попроцесного методів обліку витрат і яка сфера їх застосування?
7. Чим відрізняється виробнича собівартість виготовленої продукції від виробничої собівартості реалізованої продукції?
8. З якою метою здійснюють зведений облік витрат?
9. Які методи визначення повних витрат застосовуються у закордонній практиці?

Дискусійні питання:

1. Основні проблеми калькулювання.
2. Можливість практичного застосування у вітчизняній практиці зарубіжних методів обліку повних витрат.

Тести до теми 4:

1. Аналогом стандарт-косту є:
 - 1) позамовний метод;
 - 2) нормативний метод;
 - 3) таргет-костинг;
 - 4) попередільний метод;
 - 5) директ-костинг.

2. Метод обліку витрат при якому до собівартості продукції включаються змінні і постійні витрати називається:
 - 1) стандарт-кост;
 - 2) нормативний;
 - 3) позамовний;
 - 4) таргет-кост;
 - 5) директ-кост.

3. Об'єктами калькуляції не можуть бути:
 - 1) роботи;
 - 2) послуги;
 - 3) продукція;
 - 4) напівфабрикати;
 - 5) виробники.

- 4) Метод калькулювання залежить від:
 - 1) методу обліку витрат;
 - 2) одиниці калькулювання;
 - 3) типу організації і технології виробництва;
 - 4) способу калькулювання;
 - 5) керівника підприємства.

5. Загальноприйнятими методами обліку повних витрат є:
 - 1) позамовний, попроцесний, нормативний;
 - 2) позамовний, нормативний;
 - 3) фактичний, плановий;
 - 4) методи обліку змінних і повних витрат;
 - 5) усі відповіді вірні.

6. У підприємства «Тигрес» є наступні дані про виробництво продукції: прямі матеріальні витрати – 24000 грн, прямі витрати на оплату праці – 27500 грн, прямі амортизаційні витрати – 5400 грн, змінні загальновиробничі витрати – 18500 грн, постійні загальновиробничі витрати – 6850 грн, постійні адміністративні витрати – 4600 грн, змінні витрати на збут – 6310 грн. Протягом року виготовлено 13500 од. продукції, а реалізовано – 9280 од. продукції.

Якою буде собівартість одиниці виготовленої продукції при методі обліку “стандарт-кост”, грн.:

- 1) 6,09;
- 2) 4,22;
- 3) 5,59;
- 4) 6,43;
- 5) 6,9

7. Облік прямих матеріальних витрат ведуть за:

- 1) суб'єктами калькулювання;
- 2) об'єктами калькулювання;
- 3) видами діяльності;
- 4) рахунками обліку;
- 5) керівниками структурних підрозділів.

8. Види калькуляції:

- 1) провізорна, звітна, планова;
- 2) провізорна, нормативна, планова;
- 3) калькуляція центру відповідальності, звітна, нормативна, планова, провізорна;
- 4) калькуляція центру відповідальності, звітна, провізорна;
- 5) операційна і неопераційна.

9. Калькулювання собівартості продукції – це:

- 1) розрахунок собівартості одиниці продукції;
- 2) процес розрахунку витрат на одиницю продукції за визначеними статтями;
- 3) процес розрахунку витрат на весь обсяг продукції за визначеними статтями;
- 4) процес розрахунку маржинальних витрат на одиницю продукції;
- 5) немає правильної відповіді.

10. Різновидами попередільного методу обліку витрат є методи:

- 1) напівфабрикатний і безнапівфабрикатний;
- 2) змінних і постійних витрат;
- 3) нормативний і ненормативний;
- 4) прямий і непрямий;
- 5) немає правильної відповіді.

11. За якого з перелічених методів собівартість є сумою прямих матеріальних витрат, витрат на обробку та амортизацію:

- 1) директ- кост;
- 2) таргет- костинг;
- 3) метод обліку тариф- година-машина;
- 4) стандарт-кост;
- 5) система Канбан.

12. Об'єктом обліку витрат при позамовному методі обліку витрат і калькулювання є:

- 1) виробниче замовлення;
- 2) процес виробництва;
- 3) продукція спільного виробництва;
- 4) вид продукції (робіт, послуг) ;
- 5) немає правильної відповіді.

13. При якому методі обліку витрат прямі витрати обліковують окремо за кожним виробничим замовленням, а непрямі – обліковують за місцями їх виникнення і розподіляють при визначенні собівартості:

- 1) позамовний;
- 2) за центрами відповідальності;
- 3) попроцесний;
- 4) нормативний;
- 5) попередільний.

14. У підприємства «Тигрес» є наступні дані про виробництво продукції: прямі матеріальні витрати – 24000 грн, прямі витрати на оплату праці – 27500 грн, прямі амортизаційні витрати – 5400 грн, змінні загальновиробничі витрати – 18500 грн, постійні загальновиробничі витрати – 6850 грн, постійні адміністративні витрати – 4600 грн, змінні витрати на збут – 6310 грн. Протягом року

виготовлено 13500 од. продукції, а реалізовано – 9280 од. продукції.
Ціна реалізації продукції – 12,35 грн. за одиницю.

Прибуток підприємства за методом обліку “стандарт-кост” становить, грн.:

- 1) 58092,80;
- 2) 53492,80;
- 3) 47182,80;
- 4) 56422,80;
- 5) 44972,80

15. Вид продукції (робіт, послуг), етап виробництва, замовлення, вид робіт, щодо яких ведуть окремий облік витрат це:

- 1) об’єкт обліку витрат
- 2) об’єкт калькуляції
- 3) калькуляційна одиниця
- 4) одиниця обліку витрат
- 5) усі відповіді вірні.

16. Система управління запасами при якій використовують картки для передачі, виробництва і постачання запасів–це:

- 1) система ”точно в строк”;
- 2) система Канбан;
- 3) система “таргет-кост”;
- 4) система “стандарт-кост”;
- 5) бенчмаркінг.

17. Є такі дані про діяльність підприємства “Спектр”:

Матеріальні витрати – 5 000 грн.

Заробітна плата –7 000 грн.

Відрахування із заробітної плати –1000 грн.

Амортизація –4 000 грн.

Загальновиробничі витрати: змінні – 3 000 грн, постійні – 1 000 грн.

Адміністративні витрати: змінні – 500 грн, постійні – 200 грн.

Витрати на збут: змінні – 400 грн.

Дохід від реалізації продукції –35 000 грн.

Залишок готової продукції: на початок –100 грн, на кінець – 50 грн.

Прибуток підприємства за методом “стандарт-кост” становить, грн.:

- 1) 13 950;
- 2) 13 500;
- 3) 12 850;
- 4) 14 050;
- 5) 11 200.

18. Розрахунок собівартості продукції на основі попередньо визначеної ціни її реалізації, передбачає метод обліку витрат:

- 1) директ-кост;
- 2) стандарт-кост;
- 3) за центрами відповідальності;
- 4) таргет-кост;
- 5) нормативний метод.

19. Очікувана ціна виробу 100 грн, запланований виробничий маржинальний дохід на од. 15 грн за од. Собівартість виробу при методі «таргет-костинг» становить, грн.:

- 1) 70;
- 2) 80;
- 3) 85;
- 4) 90;
- 5) 100.

20. При розподілі виробничих накладних витрат:

- 1) дебетується рахунок 92 «Адміністративні витрати»;
- 2) кредитується рахунок 91 «Загальновиробничі витрати»;
- 3) кредитується рахунок 90 «Собівартість реалізації»;
- 4) дебетується рахунок 91 «Загальновиробничі витрати»;
- 5) кредитується рахунок 23 «Виробництво».

21. Калькуляційні одиниці бувають:

- 1) вартісні, натуральні;
- 2) натуральні, умовно-натуральні;
- 3) вартісні, умовно-вартісні;
- 4) лише вартісні;
- 5) немає правильної відповіді.

22. Об'єктом калькулювання на виробничому підприємстві є:

- 1) продукція (р., п.) допоміжного виробництва;
- 2) незавершене виробництво;
- 3) продукція (р., п.) основного виробництва;
- 4) напівфабрикати власного виробництва;
- 5) правильні відповіді 1, 3, 5.

23. При позамовному методі обліку витрат основним обліковим документом для визначення собівартості замовлення є:

- 1) виробничий звіт;
- 2) калькуляція замовлення;
- 3) звіт про матеріальні витрати на виконання замовлення;
- 4) звіт про прибутки і збитки;
- 5) договір на виконання замовлення.

24. Ціна реалізації виробу – 6 грн, прибуток планується в розмірі 10 % від ціни. Якою буде собівартість виробу при застосуванні методу обліку таргет-костинг, грн:

- 1) 6;
- 2) 5,6;
- 3) 5,4;
- 4) 6,6;
- 5) 5.

25. Суть напівфабрикатного варіанта попередільного методу обліку витрат полягає у:

- 1) нормуванні собівартості напівфабрикатів та готової продукції;
- 2) визначенні фактичної собівартості готової продукції без калькулювання собівартості напівфабрикатів;
- 3) аналізі відхилень фактичної собівартості напівфабрикатів від їх планової собівартості;
- 4) визначенні фактичної собівартості напівфабрикату, який в подальшому може реалізуватись;
- 5) немає правильної відповіді.

26. Собівартість, яка складається до початку звітної періоду—це:

- 1) собівартість центру відповідальності;
- 2) планова собівартість;

- 3) очікувана собівартість;
- 4) фактична собівартість;
- 5) виробнича собівартість.

27. Який з перелічених методів обліку витрат є методом контролю якості продукції:

- 1) позамовний метод;
- 2) таргет-костинг;
- 3) система Канбан;
- 4) метод ABC;
- 5) директ-костинг.

28. Метод обліку витрат за кожним виробничим замовленням називається:

- 1) попередільний;
- 2) попроцесний;
- 3) позамовний;
- 4) поетапний;
- 5) усі відповіді правильні.

29. Скільки рахунків незавершеного виробництва буде вестися при виконанні 5 замовлень:

- 1) 1;
- 2) 5;
- 3) не буде жодного;
- 4) 10;
- 5) немає правильної відповіді.

30. Калькулювання за процесами—це:

- 1) розрахунок собівартості на основі групування витрат за кожним виробничим процесом;
- 2) розрахунок собівартості за змінними витратами на процес виробництва;
- 3) розрахунок собівартості за постійними витратами на процес виробництва;
- 4) розрахунок собівартості за звітний період;
- 5) усі відповіді правильні.

Практичні завдання до теми 4:

Завдання 1. Доходи і витрати МП “ГАТЬ” за звітний рік становлять:

Матеріальні витрати –22 000 грн.

Заробітна плата –40 000 грн.

Відрахування із заробітної плати –100 грн.

Амортизація –4 000 грн.

Загальновиробничі витрати –4 000 грн.

Адміністративні витрати –6 000 грн.

Витрати на збут –500 грн.

Незавершене виробництво: на початок –1000 грн, на кінець – 700 грн.

Готова продукція: на початок –300 грн, на кінець – 200 грн.

Дохід від реалізації продукції –500 000 грн.

Необхідно: визначити прибуток до оподаткування МП “ГАТЬ” за звітний рік.

Розв’язок:

Собівартість виготовленої продукції: $1\,000 + 22\,000 + 40\,000 + 100 + 4\,000 - 700 = 70\,400$ грн.

Собівартість реалізованої продукції: $300 + 70\,400 - 200 = 70\,500$ грн.

Валовий прибуток: $500\,000 - 70\,500 = 429\,500$ грн.

Прибуток до оподаткування: $429\,500 - 6\,000 - 500 = 423\,000$ грн.

Завдання 2. Є такі дані про діяльність підприємства “Оптика”:

Матеріальні витрати 15 000 грн.

Заробітна плата 7 000 грн.

Відрахування із заробітної плати 900 грн.

Амортизація 4 000 грн.

Загальновиробничі витрати: змінні – 2 000 грн, постійні – 800 грн.

Адміністративні витрати: змінні - 600 грн, постійні – 200 грн.

Витрати на збут: змінні - 400 грн.

Дохід від реалізації продукції 25 000 грн.

Необхідно: визначити собівартість продукції та валовий прибуток (збиток) і прибуток до оподаткування підприємства за методом “стандарт-костинг”.

Завдання 3. Витрати на виробництво продукції АІС «Євро-Сервіс» становлять, грн.:

Ціна за одиницю	55
Змінні витрати на одиницю:	
матеріальні	12
трудоі	15
загальновиробничі	2,5

Постійні загальновиробничі витрати становлять 75000 грн.
 Обсяг виробництва становить 80 000 л. Обсяг реалізації – 62 000 л.

Необхідно: визначити прибуток АІС «Євро-Сервіс» за системою калькулювання повних витрат.

Завдання 4. ДП «Мотор» застосовує позамовний метод обліку витрат. Протягом звітного періоду підприємство займалося виконанням чотирьох замовлень по складанні двигунів до літаків, а саме: двигун АН, двигун СУ, двигун ЯК, двигун ТУ. На виконання замовлень підприємство зазнало наступних витрат: матеріальні витрати (вартість основних матеріалів (алюміній, сталь, чугун, мідь, латунь), вартість допоміжних матеріалів (масло моторне, рідина для охолодження тощо)) – 160000 грн (двигун АН – 10 %, двигун СУ – 20 %, двигун ЯК – 45 %, двигун ТУ – 25 %); витрати на заробітну плату – 140000 грн (двигун АН – 15 %, двигун СУ – 12 %, двигун ЯК – 25 %, двигун ТУ – 48 %); інші витрати – 97000 грн (двигун АН – 22 %, двигун СУ – 27 %, двигун ЯК – 40 %, двигун ТУ – 11 %). Загальновиробничі витрати становлять 220000 грн. За базу розподілу прийнято матеріальні витрати. Обсяг замовлень становить: двигун АН – 6 од., двигун СУ – 5 од., двигун ЯК – 8 од., двигун ТУ – 3 од.

Необхідно: визначити собівартість кожного замовлення та одиниці калькулювання. Відобразити процес визначення собівартості двигунів на рахунках бухгалтерського обліку.

Завдання 5. ВАТ «Омега» виготовляє 3 види продукції: А, Б і В. Дані про діяльність ВАТ «Омега» подані в таблиці.

Показник / вид продукції	А	Б	В
Матеріальні витрати, грн.	1500	2200	5100
Витрати на оплату праці і соціальні відрахування, грн.	800	800	680
Амортизація, грн.	120	230	140
Загальновиробничі витрати, грн.	4000		
Адміністративні витрати, грн.	2200		
Витрати на збут, грн.	1350		
Інші витрати операційної діяльності, грн.	600		
Залишок незавершеного виробництва на початок періоду, грн.	130	160	210
Залишок незавершеного виробництва на кінець періоду, грн.	120	170	185
Залишок готової продукції на початок періоду, грн.	370	480	390
Залишок готової продукції на кінець періоду, грн.	425	540	650
Обсяг виробництва продукції за звітний період, од.	60	80	130
Дохід від реалізації продукції, грн.	13000	15000	20000

Необхідно визначити:

- 1) виробничу собівартість кожного виду продукції з використанням за базу розподілу непрямих витрат прямі матеріальні витрати, прямі трудові витрати, обсяг виробництва продукції;
- 2) повну собівартість кожного виду продукції з використанням за базу розподілу виробничої собівартості, виручки від реалізації;
- 3) фінансовий результат від реалізації кожного виду продукції.

Завдання 6. ВП «Альфа» виготовляє деталі з металу. При визначенні собівартості продукції на підприємстві застосовують попроцесний метод обліку витрат. Відповідно до технології виробництва продукції, виділяють чотири виробничі процеси, а саме:

- 1) лиття металу;
- 2) формування металу у форму;
- 3) охолодження металу;
- 4) обробка деталі.

Витрати виробництва в розрізі відповідних процесів подані в таблиці, грн.

Витрати	Виробничі процеси			
	<i>лиття металу</i>	<i>формування металу у форму</i>	<i>охолодження металу</i>	<i>обробка деталей</i>
Основні матеріали	2500	-	420	-
Допоміжні матеріали	400	270	145	390
Заробітна плата основних робітників	1200	1700	400	1220
Відрахування із заробітної плати (згідно чинного законодавства)	?	?	?	?
Витрати на амортизацію	810	700	1200	510
Загальновиробничі витрати виробничого процесу	530	1300	680	230
Загальновиробничі витрати в цілому по виробництву	1845			
Обсяг виробництва, деталей	850			

Необхідно:

- 1) визначити витрати кожного виробничого процесу (поділити їх на прямі і непрямі);
- 2) визначити собівартість виробництва однієї деталі;
- 3) відобразити на синтетичних і аналітичних рахунках бухгалтерського обліку процес формування собівартості деталей.

Завдання 7. СП «Луцькі солодощі» займається виробництвом печива. Прямі витрати на виробництво 1 кг печива становлять 11,25 грн. Непрямі витрати підприємства включають: загальновиробничі витрати – 2500 грн., адміністративні витрати – 3000 грн, витрати на збут – 850 грн. Протягом першого кварталу звітного року підприємство виготовило 120 кг. Печива, зокрема в січні – 50 кг, в лютому – 37 кг, в березні – 33 кг.

Необхідно:

- 1) визначити прямі і непрямі витрати на одиницю випуску в розрізі місяців кварталу;
- 2) визначити виробничу і повну собівартість печива;
- 3) обґрунтувати залежність прямих і непрямих витрат від обсягів виробництва продукції.

Завдання 8. Виробниче підприємство протягом звітного періоду виконало 3 замовлення: по виробництву продукції А в кількості 210 од., продукції Б в кількості 190 од., продукції В в кількості 40 од. На виконання замовлень були понесені наступні витрати:

- 4) замовлення А – використано матеріалів на 110000 грн, нараховано заробітну плату (з відрахуваннями) працівникам виробництва в сумі 38600 грн;
- 5) замовлення Б – використано матеріалів на 95000 грн, нараховано заробітну плату (з відрахуваннями) працівникам виробництва в сумі 61000 грн;
- 6) замовлення В – використано матеріалів на 65000 грн, нараховано заробітну плату (з відрахуваннями) працівникам виробництва в сумі 28000 грн;

Загальновиробничі витрати склали 75000 грн. Базою розподілу загальновиробничих витрат є витрати на заробітну плату. У звітному періоді підприємство реалізувало: продукції А – 195 од., продукції Б – 160 од., продукції В – 35 од.

Необхідно: визначити собівартість продукції для кожного замовлення та вартість залишків готової продукції на кінець періоду.

ТЕМА 5

Облік і калькулювання за змінними витратами

Ключові терміни і поняття: собівартість продукції, калькулювання, калькулювання змінних витрат, маржинальний дохід, змінні витрати, директ-костинг, простий директ-костинг, розвинутий директ-костинг.

Контрольні запитання:

1. У чому полягає сутність маржинального доходу?
2. Які відмінності існують між системами калькулювання повних та змінних витрат?
3. Охарактеризуйте переваги та недоліки системи калькулювання змінних витрат.
4. За рахунок яких витрат виникає різниця в прибутку при застосуванні методу обліку повних та змінних витрат?

Дискусійні питання:

1. Чим відрізняється система калькулювання за повними і змінними витратами?
2. Назвіть переваги та недоліки системи «директ-костинг».

Тести до теми 5:

1. Основна особливість методу директ-костинг полягає в:
 - 1) калькулюванні виробничої собівартості продукції;
 - 2) класифікації витрат на змінні й постійні;
 - 3) нормуванні витрат виробництва;
 - 4) обліку доходів і витрат по центрах відповідальності;
 - 5) класифікації витрат на контрольовані і неконтрольовані.
2. Маржинальний дохід – це:
 - 1) дохід від реалізації продукції (р., п.);
 - 2) різниця між виручкою від реалізації та постійними витратами;
 - 3) дохід від реалізації додаткової одиниці продукції;

- 4) різниця між виручкою від реалізації та змінними витратами;
- 5) різниця між виручкою від реалізації та усіма витратами (змінними і постійними).

3. «Директ-кост» – це:

- 1) метод обліку витрат;
- 2) метод калькуляції;
- 3) метод обліку змінних витрат;
- 4) метод обліку постійних витрат;
- 5) метод обліку змішаних витрат.

4. Прямі матеріальні витрати – 10000 грн, змінні загальновиробничі – 5000 грн, постійні загальновиробничі витрати – 2000 грн. Собівартість продукції за методом директ-кост становить, грн.:

- 1) 10000;
- 2) 15000;
- 3) 17000;
- 4) 5000;
- 5) 7000.

5. Суть методу директ – кост:

- 1) до собівартості продукції включають змінні і постійні витрати;
- 2) до собівартості продукції включають лише змінні витрати;
- 3) до собівартості продукції включають лише постійні витрати;
- 4) класифікація витрат на контрольовані і неконтрольовані;
- 5) до собівартості продукції включають змішані витрати.

6. Різниця у прибутку при методі обліку повних і змінних витрат це:

- 1) добуток постійних витрат на одиницю продукції на зміну кількості одиниць продукції (залишок на кінець періоду);
- 2) добуток змінних витрат на одиницю продукції на зміну кількості одиниць продукції (залишок на кінець періоду);
- 3) добуток виробничої собівартості одиниці продукції на зміну кількості одиниць продукції (залишок на кінець періоду)
- 4) різниця постійних витрат та змінних витрат на одиницю продукції;
- 5) немає правильної відповіді.

7. Якщо обсяг виробництва рівний обсягу реалізації продукції, як відрізнятиметься чистий прибуток при методі обліку повних та змінних витрат:

- 1) чистий прибуток при методі обліку повних витрат більший за чистий прибуток при методі обліку змінних витрат;
- 2) чистий прибуток при методі обліку повних витрат менший за чистий прибуток при методі обліку змінних витрат;
- 3) чистий прибуток при методі обліку повних витрат дорівнює чистому прибутку при методі обліку змінних витрат;
- 4) чистий прибуток дорівнює нулю;
- 5) немає правильної відповіді.

8. Метод обліку витрат, що передбачає включення до собівартості продукції лише змінних виробничих витрат, – це:

- 1) метод калькулювання постійних витрат;
- 2) метод калькулювання змішаних витрат;
- 3) метод калькулювання напівпостійних витрат;
- 4) метод калькулювання змінних витрат;
- 5) метод калькулювання загальних витрат.

9. Витрати на виробництво продукції в поточному році становлять, грн.:

Змінні витрати:

матеріальні витрати	75000
витрати на оплату праці	112000
загальновиробничі витрати	40000
адміністративні	45000
витрати на збут	4000

Постійні витрати:

загальновиробничі витрати	102000
адміністративні	18000

Обсяг виробництва продукції 15000 одиниць, обсяг реалізації – 12000 одиниць.

Наскільки буде відрізнятися прибуток при використанні методів обліку змінних і повних витрат, грн.:

- 1) 20500;
- 2) 20400;
- 3) 30000;

4) 30500;

5) 30400.

10. Які з наступних витрат включаються у виробничу собівартість при методі обліку постійних витрат і не включаються при методі обліку змінних витрат:

- 1) змінні загальновиробничі витрати;
- 2) постійні загальновиробничі витрати;
- 3) прямі матеріальні затрати;
- 4) прямі трудові витрати;
- 5) витрати на електроенергію.

11. Витрати на виробництво продукції в поточному році становлять, грн.:

Змінні витрати:

матеріальні витрати	75000
витрати на оплату праці	112000
загальновиробничі витрати	40000
адміністративні	45000
витрати на збут	4000

Постійні витрати:

загальновиробничі витрати	102000
адміністративні	18000

Обсяг виробництва продукції 15000 одиниць, обсяг реалізації – 12000 одиниць.

Собівартість одиниці продукції при методі обліку змінних і повних витрат становить, грн:

	Метод обліку повних витрат	Метод обліку змінних витрат
1)	30,20	23,40
2)	26,40	25,20
3)	21,93	15,13
4)	27,42	18,92
5)	31,50	23,00

12. Різниця між доходом від реалізації і змінними витратами, – це:

- 1) маржинальний прибуток;
- 2) валовий прибуток;

- 3) чистий прибуток;
- 4) диференціальний прибуток;
- 5) операційний прибуток.

13. Витрати, що змінюються прямо пропорційно до зміни обсягу діяльності (або іншого фактора витрат), – це:

- 1) загальні витрати;
- 2) постійні витрати;
- 3) змінні витрати;
- 4) змішані витрати;
- 5) напівпостійні витрати.

14. У підприємства «Тигрес» є наступні дані про виробництво продукції: прямі матеріальні витрати – 24000 грн, прямі витрати на оплату праці – 27500 грн, прямі амортизаційні витрати – 5400 грн, змінні загальновиробничі витрати – 18500 грн, постійні загальновиробничі витрати – 6850 грн, постійні адміністративні витрати – 4600 грн, змінні витрати на збут – 6310 грн. Протягом року виготовлено 13500 од. продукції, а реалізовано – 9280 од. продукції. Ціна реалізації продукції – 12,35 грн. за одиницю.

Маржинальний прибуток становит, грн.:

- 1) 58092,80;
- 2) 53492,80;
- 3) 47182,80;
- 4) 56422,80;
- 5) 44972,80

15. Нижня межа ціни на продукцію дорівнює:

- 1) собівартості за змінними витратами;
- 2) повній собівартості;
- 3) собівартості реалізованої продукції;
- 4) нормативній собівартості;
- 5) виробничій собівартості.

16. У підприємства «Тигрес» є наступні дані про виробництво продукції: прямі матеріальні витрати – 24000 грн, прямі витрати на оплату праці – 27500 грн, прямі амортизаційні витрати – 5400 грн, змінні загальновиробничі витрати – 18500 грн, постійні загальновиробничі витрати – 6850 грн, постійні адміністративні

витрати – 4600 грн, змінні витрати на збут – 6310 грн. Протягом року виготовлено 13500 од. продукції, а реалізовано – 9280 од. продукції. Ціна реалізації продукції – 12,35 грн. за одиницю.

Прибуток підприємства при методі обліку “директ-кост” становить, грн.:

- 1) 58092,80;
- 2) 53492,80;
- 3) 47182,80;
- 4) 56422,80;
- 5) 44972,80.

17. Витрати на виробництво продукції становлять, грн.:

Змінні витрати на одиницю:

матеріальні	7
трудові	8
загальновиробничі	4

Постійні загальновиробничі витрати становлять 240 000 грн. Обсяг виробництва становить 60 000 л. Обсяг реалізації – 55 000 л. Ціна реалізації одиниці продукції – 30 грн. За системою калькулювання змінних витрат прибуток підприємства становить, грн.:

- 1) 240 000;
- 2) 385 000;
- 3) 605 000;
- 4) 365 000;
- 5) 425 000.

18. У підприємства «Тигрес» є наступні дані про виробництво продукції: прямі матеріальні витрати – 24000 грн, прямі витрати на оплату праці – 27500 грн, прямі амортизаційні витрати – 5400 грн, змінні загальновиробничі витрати – 18500 грн, постійні загальновиробничі витрати – 6850 грн, постійні адміністративні витрати – 4600 грн, змінні витрати на збут – 6310 грн. Протягом року виготовлено 13500 од. продукції, а реалізовано – 9280 од. продукції. Вартість продукції на кінець періоду при методі обліку “стандарт-кост” становить, грн.:

- 1) 25699,80;
- 2) 23589,80;
- 3) 17808,40;

4) 27134,60;

5) 29118

19. Є такі дані про діяльність підприємства “Спектр”:

Матеріальні витрати – 5 000 грн.

Заробітна плата – 7 000 грн.

Відрахування із заробітної плати – 1000 грн.

Амортизація – 4 000 грн.

Загальновиробничі витрати: змінні – 3 000 грн, постійні – 1 000 грн.

Адміністративні витрати: змінні – 500 грн, постійні – 200 грн.

Витрати на збут: змінні – 400 грн.

Дохід від реалізації продукції – 35 000 грн.

Залишок готової продукції: на початок – 100 грн, на кінець – 50 грн.

Маржинальний прибуток підприємства за методом “директ-костинг” становить, грн.:

1) 13 950;

2) 13 500;

3) 12 850;

4) 14 050;

5) 11 200.

20. У підприємства «Тигрес» є наступні дані про виробництво продукції: прямі матеріальні витрати – 24000 грн, прямі витрати на оплату праці – 27500 грн, прямі амортизаційні витрати – 5400 грн, змінні загальновиробничі витрати – 18500 грн, постійні загальновиробничі витрати – 6850 грн, постійні адміністративні витрати – 4600 грн, змінні витрати на збут – 6310 грн. Протягом року виготовлено 13500 од. продукції, а реалізовано – 9280 од. продукції.

Вартість продукції на кінець періоду при методі обліку “директ-кост” становить, грн.:

1) 25699,80;

2) 23589,80;

3) 17808,40;

4) 27134,60;

5) 29118.

21. У підприємства «Тигрес» є наступні дані про виробництво продукції: прямі матеріальні витрати – 24000 грн, прямі витрати на оплату праці – 27500 грн, прямі амортизаційні витрати – 5400 грн,

змінні загальновиробничі витрати – 18500 грн, постійні загальновиробничі витрати – 6850 грн, постійні адміністративні витрати – 4600 грн, змінні витрати на збут – 6310 грн. Протягом року виготовлено 13500 од. продукції, а реалізовано – 9280 од. продукції. Собівартість реалізованої продукції становить, грн.:

	Метод обліку повних витрат	Метод обліку змінних витрат
1)	56515,20	51875,20
2)	39161,60	59670,4
3)	51875,20	56515,20
4)	59670,40	39161,60
5)	82250,00	75400,00

22. Витрати ВАТ “Спектр” за звітний період становлять:

Матеріальні витрати – 5 000 грн.

Заробітна плата – 7 000 грн.

Відрахування із заробітної плати – 1000 грн.

Амортизація – 4 000 грн.

Загальновиробничі витрати: змінні – 3 000 грн, постійні – 1 000 грн.

Адміністративні витрати: змінні – 500 грн, постійні – 200 грн.

Витрати на збут: змінні – 400 грн.

Дохід від реалізації продукції – 35 000 грн.

Залишок готової продукції: на початок – 100 грн, на кінець – 50 грн.

Прибуток підприємства за методом “директ-костинг” становить, грн.:

1) 13 950;

2) 13 500;

3) 12 850;

4) 14 050;

5) 11 200.

23. У підприємства «Тигрес» є наступні дані про виробництво продукції: прямі матеріальні витрати – 24000 грн, прямі витрати на оплату праці – 27500 грн, прямі амортизаційні витрати – 5400 грн, змінні загальновиробничі витрати – 18500 грн, постійні загальновиробничі витрати – 6850 грн, постійні адміністративні витрати – 4600 грн, змінні витрати на збут – 6310 грн. Протягом року виготовлено 13500 од. продукції, а реалізовано – 9280 од. продукції. Ціна реалізації продукції – 12,35 грн за одиницю.

Наскільки відрізняється прибуток при методі обліку повних і змінних витрат:

- 1) на 1980 грн більше при методі обліку повних витрат;
- 2) на 2210 грн більше при методі обліку повних витрат;
- 3) на 1980 грн менше при методі обліку повних витрат;
- 4) на 2210 грн менше при методі обліку повних витрат;
- 5) прибуток не відрізняється.

24. Якщо обсяг виробництва є меншим за обсяг реалізації продукції, як відрізнятиметься чистий прибуток при методі обліку повних та змінних витрат:

- 1) чистий прибуток при методі обліку повних витрат більший за чистий прибуток при методі обліку змінних витрат;
- 2) чистий прибуток при методі обліку повних витрат менший за чистий прибуток при методі обліку змінних витрат;
- 3) чистий прибуток при методі обліку повних витрат дорівнює чистому прибутку при методі обліку змінних витрат;
- 4) чистий прибуток дорівнює нулю;
- 5) немає правильної відповіді.

25. У підприємства «Тигрес» є наступні дані про виробництво продукції: прямі матеріальні витрати – 24000 грн, прямі витрати на оплату праці – 27500 грн, прямі амортизаційні витрати – 5400 грн, змінні загальновиробничі витрати – 18500 грн, постійні загальновиробничі витрати – 6850 грн, постійні адміністративні витрати – 4600 грн, змінні витрати на збут – 6310 грн. Протягом року виготовлено 13500 од. продукції, а реалізовано – 9280 од. продукції.

Якою буде собівартість одиниці виготовленої продукції при методі обліку “директ-кост”, грн.:

- 1) 6,09;
- 2) 4,22;
- 3) 5,59;
- 4) 6,43;
- 5) 6,9.

26. Залишок готової продукції на початок періоду 5000 од. Обсяг реалізації продукції 2000 одиниць, залишок готової продукції на кінець періоду – 3000 од. Прибуток, розрахований за методом обліку

змінних витрат становить 125000 грн, а за методом обліку повних витрат – 155000. Постійні виробничі витрати на одиницю продукції становлять, грн.:

- 1) 11,50;
- 2) 11,875;
- 3) 10,20;
- 4) 10,0;
- 5) 10,70.

27. Якщо обсяг виробництва є більшим за обсяг реалізації продукції, як відрізнятиметься чистий прибуток при методі обліку повних та змінних витрат:

- 1) чистий прибуток при методі обліку повних витрат більший за чистий прибуток при методі обліку змінних витрат;
- 2) чистий прибуток при методі обліку повних витрат менший за чистий прибуток при методі обліку змінних витрат;
- 3) чистий прибуток при методі обліку повних витрат дорівнює чистому прибутку при методі обліку змінних витрат;
- 4) чистий прибуток дорівнює нулю;
- 5) немає правильної відповіді.

28. Підприємство реалізувало 170 000 одиниць продукції. Ціна одиниці продукції становить 10,00 грн. Постійні витрати становлять 100 000 грн., прибуток 200 000 грн. Загальні змінні витрати становлять, грн.:

- 1) 1 400 000;
- 2) 1 800 000;
- 3) 1 700 000;
- 4) 1 500 000;
- 5) 300 000.

29. У Звіті про прибутки і збитки при методі обліку змінних витрат визначається:

- 1) виробничий маржинальний дохід;
- 2) загальний маржинальний дохід;
- 3) чистий прибуток;
- 4) маржинальний дохід на одиницю;
- 5) правильні відповіді 1, 2 і 3.

30. Дохід від реалізації продукції становить 37000 грн, собівартість реалізованої продукції складається із змінних і постійних витрат та становить 20000 грн (змінні витрати – 65 %), невиробничі витрати становлять 7 000 грн (з них 20 % постійні). Маржинальний прибуток становить, грн.:

- 1) 17000;
- 2) 24000;
- 3) 18400;
- 4) 10000;
- 5) 37000.

Практичні завдання до теми 5:

Завдання 1. Спільне підприємство «СВІТЛО» займається виробництвом розеток. Протягом поточного року на виробництво продукції у підприємства виникли наступні витрати: прямі матеріальні – 71500 грн, прямі витрати на оплату праці – 54275 грн, змінні загальновиробничі витрати – 50050 грн, постійні загальновиробничі витрати – 29575 грн. Протягом року було випущено 32500 од. продукції, а реалізовано – 25849 од. Залишки незавершеного виробництва на початок і кінець року відсутні. Ціна реалізації одиниці продукції – 28,40 грн. Постійні адміністративні витрати – 63410 грн., змінні адміністративні витрати на од. – 1,15 грн., змінні витрати на збут – 31080 гр., постійні витрати на збут 30440 грн.

Необхідно:

- 1) визначити собівартість одиниці виготовленої і реалізованої продукції при методі обліку повних і змінних витрат;
- 2) визначити залишок продукції на кінець періоду у натуральному і вартісному вираженні;
- 3) визначити фінансовий результат від реалізації продукції при методі обліку повних і змінних витрат;
- 4) визначити різницю в прибутку при методі обліку повних і змінних витрат;
- 5) скласти звіт про прибутки і збитки при методі обліку повних і змінних витрат.

Розв'язок:

Розрахунок собівартості продукції подано в таблиці.

Показник	Стандарт-кост	Директ-кост
Прямі матеріальні витрати, грн./од. 71500/32500	2,20	2,20
Прямі витрати на оплату праці, грн./од. 54275/32500	1,67	1,67
Змінні загальновиробничі витрати, грн./од. 50050/32500	1,54	1,54
Постійні загальновиробничі витрати, грн./од. 29575/32500	0,91	-
Собівартість одиниці продукції, грн./од. (обсяг виробництва 32500 од.)	6,32 (2,20+1,67+1,54+0,91)	5,41 (2,20+1,67+1,54)
Собівартість виготовленої продукції, грн.	205400 (6,32*32500)	175825 (5,41*32500)
Вартість залишків готової продукції на кінець періоду, грн. 32500—25849 = 6651 од.	42034,32 (6,32*6651)	35981,91 (5,41*6651)
Собівартість реалізованої продукції (обсяг реалізації продукції 25849 од.)	163365,68 (6,32*25849)	139843,09 (5,41*25849)
Постійні загальновиробничі витрати, грн.	-	29575
Сума виробничих витрат	163365,68	169418,09
Загальна сума витрат (сума виробничих витрат та вартості залишків готової продукції на кінець періоду) повинні дорівнювати	205400 (163365,68+42034,32)	205400 (169418,09+35981,91)

Розрахунок фінансового результату подано в таблиці.

Показник	Стандарт-кост	Директ-кост
Дохід від реалізації продукції, грн. (обсяг реалізації 25849 од.)	734111,60 (25849*28,40)	734111,60 (25849*28,40)
Собівартість реалізованої продукції (обсяг реалізації продукції 25849 од.)	163365,68 (6,32*25849)	139843,09 (5,41*25849)
Постійні загальновиробничі витрати, грн.	-	29575
Адміністративні витрати (змінні і постійні)	93136,35 (63410+(1,15*25849))	93136,35 (63410+(1,15*25849))
Витрати на збут (змінні і постійні)	61520 (31080+30440)	61520 (31080+30440)
Фінансовий результат (прибуток)	416089,57 (734111,60-163365,68-93136,35-61520,0)	410037,16 (734111,60-139843,09-29575,00-93136,35-61520,00)
Різниця в прибутку не дорівнює прибутку	6052,41 (416089,57-410037,16) або (0,91*6651)	

**Звіт про прибутки і збитки СП «СВІТЛО» за рік
(за системою обліку повних витрат), грн.**

1. Дохід від реалізації продукції	734111,60
2. Собівартість реалізованої продукції	(163365,68)
3. Валовий прибуток	570745,92
4. Адміністративні витрати	(93136,35)
5. Витрати на збут	(61520,00)
6. Прибуток операційної діяльності	416089,57

**Звіт про прибутки і збитки СП «СВІТЛО» за рік
(за системою обліку змінних витрат), грн.**

1. Дохід від реалізації продукції	734111,60
2. Змінні витрати	(200649,44)
Собівартість реалізованої продукції	(139843,09)
- собівартість виготовленої продукції	175825,00
- вартість залишків готової продукції на кінець	35981,91
Адміністративні витрати (1,15*25849)	(29726,35)
Витрати на збут	(31080,00)
3. Маржинальний прибуток	533462,16
4. Постійні витрати	(123425,00)
Загальновиробничі витрати	(29575,00)
Адміністративні витрати	(63410,00)
Витрати на збут	(30440,00)
5. Прибуток операційної діяльності	410037,16

Завдання 2. Витрати СГПП «Дружба» за поточний рік включають:

прямі матеріальні витрати – 135520 грн;
 прямі витрати на оплату праці – 97800 грн;
 змінні загальновиробничі витрати – 44 352 грн;
 постійні загальновиробничі витрати – 36 960 грн;
 змінні витрати на збут – 4,8 грн на одиницю;
 постійні витрати на збут – 48 210 грн;
 постійні адміністративні витрати – 82 430 грн.

Протягом року виготовлено 26000 од. продукції, а реалізовано – 20000 од. Ціна реалізації продукції – 35,25 грн за одиницю.

Необхідно:

Визначити собівартість виготовленої і реалізованої продукції та маржинальний прибуток за методом обліку змінних витрат та різницю в прибутку при застосуванні методу обліку повних витрат.

Завдання 3. Виробниче підприємство «БАРС» займається виробництвом хутових виробів. Витрати на виробництво виробів протягом поточного року складають:

прямі матеріальні витрати – 75220 грн;
 прямі витрати на оплату праці (з відрахуваннями) – 92150 грн;
 прямі амортизаційні витрати – 37540 грн;

загальновиробничі витрати:

змінні– 38655

постійні– 29840

Залишки незавершеного виробництва на початок і кінець періоду відсутні. Протягом року виготовлено 14520 виробів, а реалізовано – 11780 виробів. Ціна реалізації одного виробу становить 158,25 грн. Невиробничі витрати становлять:

Адміністративні витрати:

змінні – 3480 грн;

постійні – 22630 грн.

Витрати на збут:

змінні – 0,85 на од.;

постійні – 29120 грн.

Інші витрати (постійні) – 22615 грн.

Необхідно:

1) визначити собівартість одиниці виготовлених і реалізованих виробів при методі обліку повних і змінних витрат;

2) визначити залишок виробів на кінець періоду у натуральному і вартісному вираженні;

3) визначити фінансовий результат від реалізації виробів при методі обліку повних і змінних витрат;

4) скласти звіт про прибутки і збитки при методі обліку повних і змінних витрат;

5) визначити різницю в прибутку при методі обліку повних і змінних витрат.

Завдання 4. Підприємство займається виробництвом пластмасових виробів. Протягом року було випущено 35000 одиниць продукції, а реалізовано – 30000 одиниць. Залишок на початок року складав 1000 одиниць. Ціна реалізації одиниці продукції – 30 грн.

Витрати підприємства становлять, грн.:

Прямі матеріальні	75000
Прямі трудові	55000
Змінні загальновиробничі	48000
Постійні загальновиробничі	30000
Змінні витрати на збут	32000
Постійні витрати на збут	31000
Постійні адміністративні витрати	64000

Змінні адміністративні витрати на од. 2,00

Необхідно: визначити виробничу собівартість одиниці продукції, кількість і вартість залишків готової продукції на кінець року, собівартість реалізованої продукції за методом обліку змінних витрат.

Завдання 5. СП «Атлант» займається пошиттям та реалізацією чоловічого одягу. Дані про обсяги та витрати виробництва становлять:

Вид одягу	Основні матеріали, грн.	Заробітна плата основних робітників, грн.	Постійні загально-виробничі витрати, грн.	Обсяг виробництва, шт.
Костюм	75000	65000	61000	1800
Сорочка	32000	19000		1130
Краватка	41000	18500		1570
Разом	?	?	61000	X

За базу розподілу загальновиробничих витрат прийнято основні матеріали.

Необхідно:

- 1) визначити повну і неповну собівартість кожного виду одягу;
- 2) визначити нижню межу ціни на кожен вид одягу.

Завдання 6. У підприємства «Арго-Р» є наступні дані про виробництво продукції: прямі матеріальні витрати – 36000 грн, прямі витрати на оплату праці – 18750 грн, прямі амортизаційні витрати – 6150 грн, змінні загальновиробничі витрати – 12300 грн, постійні загальновиробничі витрати – 5160 грн, постійні адміністративні витрати – 5710 грн, змінні витрати на збут – 4300 грн. Протягом року виготовлено 15000 од. продукції, а реалізовано – 12500 од. продукції.

Необхідно: визначити собівартість одиниці виготовленої продукції при методі обліку “директ-кост”.

ТЕМА 6

Облік і калькулювання за нормативними витратами

Ключові терміни і поняття: відхилення, норма, норматив, нормативні витрати, метод обліку нормативних витрат, нормативна калькуляція, стандарт-кост, маржинальний дохід.

Контрольні запитання:

1. У чому суть нормативного методу обліку витрат і калькулювання собівартості продукції.
2. Завдання системи нормативного обліку витрат.
3. Характеристика нормативних витрат.

Дискусійні питання:

1. Переваги та недоліки нормативного методу обліку витрат.
2. Практика застосування нормативного методу обліку витрат в Україні

Тести до теми 6:

1. Нормативна калькуляція складається:
 - 1) на початок кожного місяця;
 - 2) на початок року;
 - 3) на кінець року;
 - 4) кожного кварталу;
 - 5) за необхідності.
2. Нормативний метод обліку витрат передбачає:
 - 1) нормування витрат матеріалів і робочої сили на виробництво продукції;
 - 2) нормування змінних витрат;

3) попереднє складання нормативних калькуляцій на підставі технічно обґрунтованих норм витрат з основними статтями в натуральному та грошовому вираженні;

4) нормування постійних витрат;

5) усі відповіді вірні.

3. Який з методів не є методом виявлення відхилень:

1) метод сигнального документування

2) метод прямого розподілу витрат

3) метод партійного розкрою

4) інвентарний метод

5) усі відповіді правильні.

4. Очікувані або бюджетні витрати матеріалів, праці та виробничі накладні витрати, необхідні для виробництва одиниці продукції, – це:

1) виробничі витрати;

2) нормативні витрати;

3) накладні витрати;

4) змінні витрати;

5) прямі витрати.

5. До типів нормативів відносять:

1) планові;

2) ідеальні;

3) прямі;

4) змінні;

5) комбіновані.

6. Система, за якою до собівартості включають прямі фактичні і непрямі витрати, – це:

1) система нормативного калькулювання;

2) система фактичного калькулювання;

3) система нормального калькулювання;

4) система змінного калькулювання;

5) система комбінованого калькулювання.

7. Відхилення поділяються на:

1) сприятливі і несприятливі;

2) позитивні і негативні;

- 3) змінні і постійні;
- 4) значні і незначні;
- 5) усі відповіді правильні.

8. Основною метою обліку нормативних витрат є:

- 1) визначення точки беззбитковості;
- 2) точніший розподіл фактичних витрат;
- 3) контроль витрат і управління ними;
- 4) визначення нормативної собівартості готової продукції;
- 5) забезпечення повного використання виробничих факторів та

економного ведення господарства.

9. Собівартість, яка складається з норм витрат і нормативного обсягу називається:

- 1) індивідуальна;
- 2) провізорна;
- 3) планова;
- 4) нормативна;
- 5) кошторисна.

10. Нормативи розробляються на основі:

- 1) доходів;
- 2) витрат;
- 3) фінансових результатів;
- 4) даних інженерних досліджень з врахуванням технологічних особливостей галузі;
- 5) усі відповіді правильні.

11. Нормативні загальновиробничі витрати поділяються на:

- 1) змінні і постійні;
- 2) прямі і непрямі;
- 3) основні і накладні;
- 4) релевантні і нерелевантні;
- 5) усі відповіді правильні.

12. Відповідно до нормативної калькуляції для виробництва одиниці продукції необхідно 8 л основних матеріалів вартістю 18 грн за л. Фактичні матеріальні витрати становлять 7800 л загальною вартістю

125970 грн. Протягом звітного періоду було виготовлено 900 одиниць продукції. Відхилення фактичних витрат на матеріали від нормативних за рахунок ціни на матеріали становить, грн.:

- 1) (3630);
- 2) (14430);
- 3) (10800);
- 4) 10800;
- 5) 14430.

13. Система, за якою до собівартості включають нормативні прямі і бюджетні непрямі витрати, – це:

- 1) система нормативного калькулювання;
- 2) система фактичного калькулювання;
- 3) система нормального калькулювання;
- 4) система змінного калькулювання;
- 5) система комбінованого калькулювання.

14. Якою буде фактична собівартість продукції, якщо нормативна собівартість – 1150 грн, відхилення від норм – 300 грн, зміна норми – 14 грн.:

- 1) 1464 грн;
- 2) 1450 грн;
- 3) 1150 грн;
- 4) 1164 грн;
- 5) 414 грн.

15. Відхилення матеріальних витрат за рахунок зміни ціни розраховується як:

- 1) $(\text{фактична ціна} - \text{нормативна ціна}) * \text{фактичну кількість матеріалів}$;
- 2) $(\text{фактична ціна} - \text{нормативна ціна}) / \text{нормативну кількість матеріалів}$;
- 3) $(\text{фактична ціна} - \text{нормативна ціна}) * \text{нормативну кількість матеріалів}$;
- 4) $(\text{фактична ціна} - \text{нормативна ціна}) / \text{фактичну кількість матеріалів}$;
- 5) фактичні витрати – нормативні витрати.

16. На виробництво одиниці продукції згідно з нормою потрібно 8 кг матеріалу вартістю 5,5 грн за 1 кг. Фактично було виготовлено 2000 од. продукції. Фактично було використано 12 200 кг матеріалів загальною вартістю 134 800 грн. Відхилення матеріальних витрат за рахунок використання становить, грн.:

- 1) (20900);
- 2) 18400;
- 3) 20900;
- 4) (22000);
- 5) (18400).

17. Відхилення витрат на оплату праці за рахунок зміни ставки розраховується як:

- 1) (фактична ставка – нормативна ставка)* фактичний час роботи;
- 2) (фактична ставка – нормативна ставка) / фактичний час роботи;
- 3) (фактична ставка – нормативна ставка)* нормативний час роботи;
- 4) (фактична ставка – нормативна ставка) / нормативний час роботи;
- 5) фактичні витрати – нормативні витрати.

18. Відповідно до нормативної калькуляції для виробництва одиниці продукції необхідно 8 л основних матеріалів вартістю 18 грн за л. Фактичні матеріальні витрати становлять 7800 л загальною вартістю 125970 грн. Протягом звітного періоду було виготовлено 900 одиниць продукції. Загальне відхилення матеріальних витрат становить, грн.:

- 1) (3630);
- 2) (14430);
- 3) (10800);
- 4) 10800;
- 5) 14430.

19. Фактична собівартість становить:

- 1) нормативна собівартість $\pm$ відхилення від норм $\pm$ зміна норм;
- 2) нормативна собівартість + відхилення від норм + зміна норм;

- 3) нормативна собівартість - відхилення від норм - зміна норм;
- 4) нормативна собівартість $\pm$ зміна норм;
- 5) нормативна собівартість $\pm$ відхилення від норм.

20. Відхилення матеріальних витрат за рахунок використання матеріалів визначається як:

- 1) (фактична кількість матеріалів – нормативна кількість матеріалів)* фактичну ціну одиниці матеріалів;
- 2) (фактична кількість матеріалів – нормативна кількість матеріалів)/ нормативну ціну одиниці матеріалів;
- 3) (фактична кількість матеріалів – нормативна кількість матеріалів)* нормативну ціну одиниці матеріалів;
- 4) (фактична кількість матеріалів – нормативна кількість матеріалів)/ фактичну ціну одиниці матеріалів;
- 5) фактичні витрати – нормативні витрати.

21. Нормативний облік передбачає визначення:

- 1) фактичних витрат і відхилень від норм;
- 2) фактичних і нормативних витрат та відхилень від норм;
- 3) нормативних витрат і відхилень від норм;
- 4) відхилень від норм;
- 5) усі відповіді правильні.

22. Відхилення витрат на оплату праці за рахунок продуктивності праці визначається як:

- 1) (фактичний час роботи – нормативний час роботи)* фактичну ставку заробітної плати;
- 2) (фактичний час роботи – нормативний час роботи) / фактичну ставку заробітної плати;
- 3) (фактичний час роботи – нормативний час роботи)* нормативну ставку заробітної плати;
- 4) (фактичний час роботи – нормативний час роботи) / нормативну ставку заробітної плати;
- 5) фактичні витрати – нормативні витрати.

23. Методом виявлення відхилень від норм є:

- 1) метод вищої–нижчої точки;
- 2) інвентарний метод;

- 3) графічний метод;
- 4) метод змінних витрат;
- 5) послідовний метод.

24. Позитивні (сприятливі) відхилення – це:

- 1) заміна матеріалів;
- 2) перевитрати внаслідок вимушених зупинок обладнання;
- 3) відповіді 1 і 2;
- 4) економія матеріальних цінностей;
- 5) впровадження безвідходних технологій без погіршення якості продукції.

25. Ідеальні (базисні) нормативи – це:

- 1) нормативи на довгостроковий період часу;
- 2) нормативи витрат на поточний період за реальних умов діяльності;
- 3) нормативи витрат за ідеальних умов діяльності;
- 4) нормативи на короткостроковий період часу;
- 5) усі відповіді правильні.

26. Відповідно до нормативної калькуляції для виробництва одиниці продукції необхідно 8 л основних матеріалів вартістю 18 грн за л. Фактичні матеріальні витрати становлять 7800 л загальною вартістю 125970 грн. Протягом звітного періоду було виготовлено 900 одиниць продукції. Відхилення фактичних витрат на матеріали від нормативних за рахунок використання матеріалів становить, грн.

- 1) (3630);
- 2) (14430);
- 3) (10800);
- 4) 10800;
- 5) 14430.

27. Особливість нормативного методу обліку витрат:

- 1) використання спеціальних рахунків для відображення наявних відхилень;
- 2) відсутність документування відхилень;
- 3) попередній розрахунок очікуваних затрат на виробництво і реалізацію;

- 4) наявність норм споживання ресурсів і облікових цін на ці ресурси в процесі діяльності підприємства;
- 5) немає правильної відповіді.

28. На якому рахунку відображають лише нормативні витрати:

- 1) Дт «Виробництво»;
- 2) Кт «Виробництво»;
- 3) Дт «Готова продукція»;
- 4) Дт «Собівартість продукції»;
- 5) Дт «Витрати на збут».

29. Негативні (не сприятливі) відхилення – це:

- 1) заміна матеріалів;
- 2) перевитрати внаслідок вимушених зупинок обладнання;
- 3) відповіді 1 і 2;
- 4) економія матеріальних цінностей;
- 5) впровадження безвідходних технологій без погіршення якості продукції.

30. Загальне відхилення витрат на оплату праці розраховується як:

- 1) $(\text{фактична ставка} - \text{нормативна ставка}) * \text{фактичний час роботи}$;
- 2) $(\text{фактична ставка} - \text{нормативна ставка}) / \text{фактичний час роботи}$;
- 3) $(\text{фактична ставка} - \text{нормативна ставка}) * \text{нормативний час роботи}$;
- 4) $(\text{фактична ставка} - \text{нормативна ставка}) / \text{нормативний час роботи}$;
- 5) фактичні витрати – нормативні витрати.

Практичні завдання до теми 6:

Завдання 1. Для виробництва продукції підприємство затвердило такі нормативи витрат на одиницю продукції:

Матеріальні витрати – 8 кг по 12 грн/кг.

Витрати на оплату праці – 15 грн/год. На виробництво одиниці продукції використовується 1 год роботи.

Загальновиробничі витрати – 180 грн.

Фактичні витрати за період становлять:

Матеріальні витрати – 7 кг по 11 грн/кг.

Витрати на оплату праці – 16 грн/год. На виробництво одиниці продукції використовується 1 год роботи.

Загальновиробничі витрати – 220 грн.

Обсяг виробництва – 200 од.

Необхідно: визначити нормативну і фактичну собівартість одиниці продукції.

Розв'язок:

Матеріальні витрати на од. продукції:

Нормативні: $8 * 12 = 96$ грн.

Фактичні: $7 * 11 = 77$ грн.

Матеріальні витрати при виробництві 200 од.:

Нормативні: $96 * 200 = 19200$ грн.

Фактичні: $77 * 200 = 15400$ грн.

Витрати на оплату праці:

Нормативні: $15 * 200 = 3000$ грн.

Фактичні: $16 * 200 = 3200$ грн.

Нормативна собівартість одиниці продукції: $96 + 15 + 0,9 = 111,9$ грн.

Фактична собівартість одиниці продукції: $77 + 16 + 1,1 = 94,1$ грн.

Нормативна собівартість всього обсягу: $19200 + 3000 + 180 = 22380$ грн.

Фактична собівартість всього обсягу: $15400 + 3200 + 220 = 18820$ грн.

Завдання 2. Підприємство займається пошиттям верхнього жіночого одягу (манто). Відповідно до затверджених по підприємству нормативах витрат на одиницю калькулювання припадає 12 м тканини вартістю 9,75 грн. за 1 м. Фактичні матеріальні витрати становлять 17 800 м загальною вартістю 168 388 грн. У поточному році підприємство пошило 1 350 пальт.

Необхідно: визначити загальне відхилення матеріальних витрат та відхилення матеріальних витрат за рахунок ціни і використання.

Розв'язок:

Загальне відхилення матеріальних витрат:

Фактичні матеріальні витрати – нормативні матеріальні витрати
 $168388 - 12 * 1350 * 9,75 = 10438$ грн.

Відхилення матеріальних витрат за рахунок ціни:

*(фактична ціна – бюджетна ціна) * фактичну кількість матеріалів*

$$((168388/17800) - 9,75) * 17800 = - 5162 \text{ грн.}$$

Відхилення матеріальних витрат за рахунок використання ресурсів:
(фактична кількість – бюджетна кількість) * бюджетну ціну за 1-цю

$$(17\,800 - 12 * 1\,350) * 9,75 = 15\,600 \text{ грн.}$$

Перевірка:

Загальне відхилення за матеріальними витратами = відхилення матеріальних витрат за рахунок ціни + відхилення матеріальних витрат за рахунок використання ресурсів
 $15600 + (-5162) = \mathbf{10438 \text{ грн.}}$

Завдання 3. Підприємство “Світанок” використовує нормативний метод обліку витрат. Нормативні та фактичні дані підприємства за звітний період наступні:

Нормативні витрати матеріалів – 4 кг на одиницю продукції, вартість 1 кг – 5,50 грн.

Нормативні витрати праці – 2 год на од. за ставкою 7,5 грн за годину.

Нормативний обсяг витрат праці – 5500 год.

Нормативні змінні загальновиробничі витрати – 2,3 грн на 1 год витрат праці.

Нормативні постійні загальновиробничі витрати 12000 грн.

Фактичні витрати матеріалів – 14200 кг, вартість 1 кг – 5,30 грн.

Фактичні витрати праці – 6250 год. Сума оплати праці – 43750 грн.

Фактичні загальновиробничі витрати – 23720 грн.

Фактичний обсяг виробництва – 2500 од. продукції.

Необхідно визначити:

1) Нормативну і фактичну собівартість одиниці продукції.

2) Відхилення фактичної собівартості від нормативної, а саме:

- відхилення за матеріалами внаслідок їх використання;
- відхилення за матеріалами внаслідок зміни ціни на матеріали;
- відхилення витрат на оплату праці за рахунок ставки оплати праці;
- відхилення витрат на оплату праці за рахунок продуктивності праці;

- відхилення загальновиробничих витрат (змінних і постійних).

Завдання 4. ВАТ «Спектр» застосовує систему обліку нормативних витрат. Нормативні та фактичні витрати праці за звітний період становлять: нормативна ставка за годину – 11 грн, нормативна кількість відпрацьованого часу – 2900 год, фактична тарифна ставка – 11,40 грн, фактичні витрати праці – 3000 год.

Необхідно: визначити відхилення фактичних витрат на оплату праці від нормативних витрат.

ТЕМА 7

Аналіз взаємозв'язку витрат, обсягу діяльності та прибутку

Ключові терміни і поняття: аналіз «витрати–обсяг–прибуток», точка беззбитковості, критична точка, запас міцності, комбінація продажу, маржинальний дохід (прибуток), середньозважений маржинальний дохід, коефіцієнт маржинального доходу.

Контрольні запитання:

1. Вкажіть послідовність розрахунку маржинального доходу (прибутку).
2. Які основні умови при аналізі взаємозв'язку «витрати–обсяг–прибуток»?
3. Яка послідовність побудови графіку беззбитковості?

Дискусійні питання:

1. У чому полягає необхідність проведення аналізу точки беззбитковості (критичної точки) у натуральних та вартісних показниках?
2. У чому необхідність розрахунку запасу міцності?

Тести до теми 7:

1. Маржинальний дохід – це:
 - 1) сума змінних витрат та прибутку;
 - 2) сума постійних витрат та прибутку;
 - 3) різниця змінних витрат та доходу;
 - 4) різниця постійних витрат та прибутку;
 - 5) різниця змінних і постійних витрат.

2. При аналізі беззбитковості використовується класифікація витрат на:

- 1) прямі і непрямі;
- 2) змінні і постійні;
- 3) основні і накладні;
- 4) релевантні і нерелевантні;
- 5) виробничі і невиробничі.

3. Коефіцієнт маржинального доходу – це:

- 1) відношення маржинального доходу до суми постійних витрат;
- 2) відношення маржинального доходу до суми змінних витрат;
- 3) відношення маржинального доходу до суми усіх витрат;
- 4) відношення маржинального доходу до виручки від реалізації продукції;
- 5) відношення маржинального доходу до ціни одиниці продукції.

4. У точці беззбитковості:

- 1) прибуток дорівнює нулю
- 2) виручка від реалізації дорівнює загальній сумі витрат
- 3) виручка від реалізації дорівнює сумі змінних витрат
- 4) маржинальний прибуток дорівнює постійним витратам
- 5) правильні відповіді 1, 2, 4.

5. Точка беззбитковості в натуральних одиницях визначається як:

- 1) добуток постійних витрат на коефіцієнт маржинального прибутку;
- 2) відношення постійних витрат до коефіцієнта маржинального прибутку;
- 3) відношення постійних витрат до маржинального прибутку на одиницю продукції;
- 4) добуток постійних витрат і маржинального прибутку на одиницю продукції;
- 5) відношення постійних і змінних витрат.

6. Запас фінансової міцності – це різниця між:

- 1) виручкою від реалізації та змінними витратами;

- 2) виручкою від реалізації продукції і точкою беззбитковості у вартісному вираженні;
- 3) виручкою від реалізації та сумою змінних і постійних витрат;
- 4) фактичним і критичним обсягом реалізації у натуральному вираженні;
- 5) правильні відповіді 2, 4.

7. Точка беззбитковості в грошових одиницях визначається як:

- 1) добуток постійних витрат на коефіцієнт маржинального прибутку;
- 2) відношення постійних витрат до коефіцієнта маржинального прибутку;
- 3) відношення постійних витрат до маржинального прибутку на одиницю продукції;
- 4) добуток постійних витрат і маржинального прибутку на одиницю продукції;
- 5) відношення постійних і змінних витрат.

8. У точці беззбитковості маржинальний прибуток дорівнює:

- 1) постійним витратам;
- 2) нулю;
- 3) змінним витратам;
- 4) собівартості;
- 5) доходу від реалізації.

9. Підприємство реалізує продукцію за ціною 100 грн за одиницю. Змінні витрати на одиницю – 60 грн, постійні витрати – 30 000 грн. Прибуток, при реалізації 1 000 од. становить, грн.:

- 1) 5 000;
- 2) 10 000;
- 3) 40 000;
- 4) 70 000;
- 5) 10 500.

10. При зменшенні змінних та постійних витрат на одиницю продукції, точка беззбитковості:

- 1) не зміниться;
- 2) збільшиться;

- 3) може збільшуватись і зменшуватись;
- 4) зменшиться;
- 5) дорівнюватиме нулю.

11. Коефіцієнт маржинального доходу визначається як відношення:

- 1) чистого прибутку до маржинального доходу;
- 2) маржинального доходу до постійних витрат;
- 3) маржинального доходу до виручки від реалізації продукції;
- 4) маржинального доходу до змінних витрат;
- 5) немає правильної відповіді.

12. Критичний обсяг продажу в натуральному виразі для асортименту продукції є відношенням:

- 1) середньозваженого маржинального доходу і постійних витрат;
- 2) постійних витрат і маржинального доходу;
- 3) постійних і змінних витрат;
- 4) постійних витрат і середньозваженого маржинального доходу;
- 5) немає правильної відповіді.

13. Підприємство реалізує продукцію за ціною 100 грн за одиницю. Змінні витрати на одиницю – 60 грн, постійні витрати – 30 000 грн. Точка беззбитковості в натуральному виразі становить, од.:

- 1) 700;
- 2) 750;
- 3) 800;
- 4) 850;
- 5) немає правильної відповіді.

14. У підприємства «Корал» є наступні дані: обсяг реалізації – 200 000 грн, виробничі витрати 80 000 (40 % постійні), невиробничі витрати 100 000 (60 % змінні). Маржинальний дохід становить:

- 1) 92 000 грн;
- 2) 108 000 грн;
- 3) 120 000 грн;
- 4) 100 000 грн;
- 5) немає правильної відповіді.

15. Виробниче підприємство ВАТ «АНКО» реалізує продукцію за ціною 100 грн за одиницю. Змінні виробничі витрати на одиницю – 60 грн, постійні витрати – 30 000 грн. Точка беззбитковості в грошовому виразі становить, грн.:

- 1) 70 000;
- 2) 75 000;
- 3) 80 000;
- 4) 85 000;
- 5) немає правильної відповіді.

16. Підприємство реалізує продукцію за ціною 100 грн за одиницю. Змінні витрати на одиницю – 60 грн, постійні витрати – 30 000 грн. Прибуток, при реалізації 500 од. становить, грн.:

- 1) 5 000;
- 2) (10 000);
- 3) 40 000;
- 4) 70 000;
- 5) 1050.

17. Підприємство планує продаж продукції загалом 200 000 од. Змінні витрати – 65 % від ціни реалізації, постійні 500 000 грн. Яка ціна продукції забезпечить беззбитковість підприємства, грн.:

- 1) 7,16;
- 2) 7,14;
- 3) 7,12;
- 4) 7,5;
- 5) 7,00.

18. Показники ТЗОВ «Україна» за звітний рік становлять, грн.:

Дохід (100 000 од.)	2 800 000
Витрати:	
змінні	1 200 000
постійні	600 000
Прибуток	1 000 000

Запас міцності становить, грн.:

- 1) 600 000;
- 2) 1 747368,5;

- 3) 1 052631,5;
- 4) 1 750000;
- 5) 750 000.

19. Підприємство «АВК» планує реалізацію продукції загалом – 200 000 од. Змінні витрати – 65 % від ціни реалізації, постійні 500 000 грн. Яка ціна продукції забезпечить підприємству прибуток в розмірі 100 000 грн.:

- 1) 7,57;
- 2) 7,14;
- 3) 8,57;
- 4) 8,75;
- 5) 8,48.

20. Витрати для виробництва 10 000 од. продукції становлять: прямі матеріали 50 000, пряма зарплата 30 000, загальновиробничі витрати 25 000 (в тому числі змінні 5 000), адміністративні витрати 30 000, витрати на збут 15 000 (в тому числі змінні 3 000). Ціна одиниці продукції 20 грн.

Маржинальний дохід на одиницю становить, грн.:

- 1) 15,0;
- 2) 12,0;
- 3) 11,5;
- 4) 11,2;
- 5) 9,5.

21. Коефіцієнт змінних витрат є відношенням:

- 1) середньозваженого маржинального доходу і постійних витрат;
- 2) постійних витрат і доходу;
- 3) змінних витрат і доходу;
- 4) змінних і постійних витрат;
- 5) немає правильної відповіді.

22. При графічному методі аналізу взаємозв'язку «витрати–обсяг–прибуток» критична точка визначається як:

- 1) точка перетину постійних витрат і доходу від реалізації;

- 2) точка перетину сумарних витрат та сумарних доходів від реалізації продукції, товарів, послуг;
- 3) точка перетину змінних витрат і постійних витрат;
- 4) точка перетину доходу від реалізації та лінії попиту;
- 5) точка перетину лінії попиту і змінних витрат.

23. При аналізі беззбитковості використовується собівартість за:

- 1) постійними витратами;
- 2) прямими витратами;
- 3) змінними витратами;
- 4) непрямими витратами;
- 5) всіма витратами.

24. Заплановані витрати для виробництва 10 000 од. продукції становлять: використана сировина і матеріали 50 000, заробітна плата основних працівників 30 000, загальновиробничі витрати 25 000 (в тому числі змінні 5000), витрати на збут 15 000 (в тому числі змінні 3 000), витрати на управління підприємством 30 000. Дохід від реалізації продукції – 230 000 грн.

Коефіцієнт маржинального доходу становить:

- 1) 0,76;
- 2) 0,62;
- 3) 0,69;
- 4) 0,56;
- 5) 1,2.

25. Запас міцності – це:

- 1) рівень діяльності, що не перевищує точки беззбитковості;
- 2) рівень діяльності, що перевищує точку беззбитковості;
- 3) рівень діяльності, що рівний точці беззбитковості;
- 4) рівень діяльності, що дорівнює маржинальному доходу;
- 5) немає правильної відповіді.

26. Співвідношення постійних і змінних витрат, що забезпечує більший відсоток зростання прибутку, ніж відповідний відсоток зростання обсягу продажу, – це:

- 1) коефіцієнт маржинального прибутку;
- 2) операційний важіль;

- 3) операційний прибуток;
- 4) запас міцності;
- 5) комбінація продажу.

27. Діапазон діяльності, що знаходиться нижче точки беззбитковості, – це:

- 1) релевантний діапазон;
- 2) зона прибутків;
- 3) діапазон маржинального прибутку;
- 4) зона збитків;
- 5) запас міцності.

28. Співвідношення кількості різних видів продукції, реалізованих за період до загального обсягу реалізації, – це:

- 1) коефіцієнт маржинального прибутку;
- 2) коефіцієнт запасу міцності;
- 3) операційний прибуток;
- 4) операційний важіль;
- 5) комбінація продажу.

29. Різниця між доходом від реалізації і змінними витратами – це:

- 1) маржинальний прибуток;
- 2) валовий прибуток;
- 3) чистий прибуток;
- 4) диференціальний прибуток;
- 5) операційний прибуток.

30. ВАТ «Світязь» виготовляє стільці. Ціна реалізації 25 грн, змінні витрати на од. – 15 грн, маржинальний дохід на од. – 10 грн, постійні витрати – 60 000 грн. Протягом року обсяг реалізації становив 12 000 стільців.

Запас міцності становить, грн.:

- 1) 300 000;
- 2) 120 000;
- 3) 150 000;
- 4) 250 000;
- 5) 160 000.

Практичні завдання до теми 7:

Завдання 1. Є такі дані про діяльність підприємства “Спектр”:

Змінні витрати:

- Матеріальні витрати – 5 000 грн.
- Заробітна плата – 7 000 грн.
- Відрахування із заробітної плати – 1000 грн.
- Амортизація – 4 000 грн.

Загальновиробничі витрати: змінні – 3 000 грн, постійні – 1 000 грн.

Адміністративні витрати: змінні – 500 грн, постійні – 204 грн.

Витрати на збут: змінні – 400 грн.

Дохід від реалізації продукції – 35 000 грн.

Обсяг реалізації – 10 000 од.

Необхідно визначити:

- 1) точку беззбитковості в натуральному і вартісному вираженні;
- 2) запас міцності;
- 3) обсяг реалізації продукції, необхідний для отримання прибутку в сумі 7 000 грн.

Розв’язок:

Точка беззбитковості у вартісному вираженні є відношенням постійних витрат до коефіцієнта маржинального прибутку

Точка беззбитковості у натуральному вираженні є відношенням постійних витрат до маржинального прибутку на одиницю

1) Маржинальний прибуток = дохід - змінні витрати.

Маржинальний прибуток = 35 000 – (5 000 + 7 000 + 1 000 + 4 000 + 3 000 + 500 + 500) = 14 000 грн.

Постійні витрати = 1000 + 204 = 1204 грн.

Маржинальний прибуток на од. = 14 000 / 10 000 = 1,4 грн.

Коефіцієнт маржинального прибутку = маржинальний прибуток / дохід від реалізації:

$K_{мп} = 14\,000 / 35\,000 = 0,4$.

Ціна од. = 35 000 / 10 000 = 3,5 грн.

$$\text{ТБ од.} = 1204 / 1,4 = 860 \text{ од.}$$

$$\text{ТБ грн.} = 1204 / 0,4 = \underline{3010 \text{ грн.}} \text{ або}$$

$$\text{ТБ грн.} = \text{ТБ од.} * \text{ціна од.} = 860 * 3,5 = \underline{3010 \text{ грн.}}$$

У ТБ доходи = змінні витрати + постійні витрати + прибуток,
так як прибуток = нулю, то ТБ грн. = змінні витрати + постійні
витрати.

$$\text{Змінні витрати на од.} = (5\,000 + 7\,000 + 1\,000 + 4\,000 + 3\,000 + 500 + 500) / 10\,000 = 2,1 \text{ грн.}$$

$$\text{ТБ грн.} = 2,1 * 10\,000 + 1204 = \underline{3010 \text{ грн.}}$$

2) Запас міцності (ЗМ) = Дохід від реалізації (обсяг реалізації)
– ТБ

$$\text{ЗМ од.} = 10\,000 - 860 = 9140 \text{ од.}$$

$$\text{ЗМ грн.} = 35\,000 - 3010 = 31\,990 \text{ грн. або } 9140 * 3,5 = 31\,990.$$

3) Дохід = змінні витрати + постійні витрати + прибуток.

Дохід = ціна од. * обсяг реалізації.

Позначимо через X обсяг реалізації продукції, тоді дохід буде
дорівнювати:

$$3,5 * X = 2,1 * X + 1204 + 7000$$

$$3,5X - 2,1X = 1204 + 7000$$

$$1,4X = 8204$$

$$X = 8204 / 1,4$$

$$X = 5860 \text{ од.}$$

Завдання 2. СП «Русь» займається виробництвом продукції із
пластмаси. Витрати підприємства включають:

прямі матеріальні витрати – 135520 грн;

прямі витрати на оплату праці – 97800 грн;

змінні загальновиробничі витрати – 44 352 грн;

постійні загальновиробничі витрати – 36 960 грн;

змінні витрати на збут – 4,8 грн на одиницю;

постійні витрати на збут – 48 210 грн;

постійні адміністративні витрати – 82 430 грн;

Протягом року реалізовано – 19300 од. Ціна реалізації
продукції – 31,05 грн за одиницю.

Необхідно:

1) визначити точку беззбитковості в натуральному і
вартісному вираженні;

2) побудувати графік беззбитковості;

- 3) визначити запас міцності та операційний важіль;
- 4) визначити обсяг реалізації продукції, необхідний для отримання прибутку в сумі 25 000 грн.

Завдання 3. ВАТ «Атлант» займається пошиттям та реалізацією чоловічого одягу. Дані про доходи, витрати і обсяг реалізації подані нижче.

Вид одягу	Змінні витрати		Постійні витрати, грн.	Обсяг реалізації, шт.	Ціна, грн./шт.	Маржальний прибуток, грн./од.
	Основні матеріали, грн.	Заробітна плата основних робітників, грн.				
Костюм	75000	65000	61000	1800	120	
Сорочка	32000	19000		1130	85	
Краватка	41000	18500		1570	73	
Разом	?	?	61000	X	X	

Необхідно визначити:

- 1) точку безбитковості для кожного виду одягу та побудувати графік безбитковості;
- 2) запас міцності, операційний важіль;
- 3) операційний прибуток.

Завдання 4. Підприємство «МАКРОС» займається виробництвом і реалізацією калькуляторів по ціні 37 грн за одиницю. Змінні витрати на одиницю продукції – 14 грн, загальні постійні витрати – 25000грн., обсяг реалізації – 5000 од.

Необхідно визначити:

- 1) маржинальний та операційний прибуток;
- 2) точку безбитковості в натуральному і вартісному вираженні;
- 3) прибуток при обсязі реалізації 6000 од.;
- 4) прибуток при обсязі реалізації 4500 од.;
- 5) обсяг реалізації продукції, щоб отримати прибуток у сумі 75000 грн;
- 6) обсяг реалізації продукції, щоб отримати прибуток у сумі 21 грн на од.

Завдання 5. МП «Меблі» виготовляє кухонні столи та реалізує їх по ціні 450 грн за одиницю. Змінні витрати на одиницю – 82 грн, загальні постійні витрати – 30000 грн, обсяг реалізації – 120 столів.

Необхідно визначити:

1) точку беззбитковості в натуральному і вартісному вираженні;

2) прибуток при обсязі реалізації 150 столів;

3) обсяг реалізації столів у вартісному і натуральному вираженні для отримання прибутку в сумі 18000 грн;

4) прибуток при збільшенні ціни на одиницю на 15 %, і зниженні змінних витрат на одиницю на 5 %.

5) прибуток при збільшенні постійних витрат на 5 %, і зниженні обсягу реалізації на 10 %;

6) запас міцності підприємства при обсязі реалізації 90 столів;

7) точку беззбитковості в натуральному і вартісному вираженні, якщо змінні витрати на одиницю збільшаться на 5 %, постійні витрати зменшаться на 2500 грн, ціна реалізації збільшиться на 20 грн за од.

Завдання 6. ВАТ «Іскра» займається виробництвом і реалізацією аптечок автомобільних. Постійні витрати становлять – 7000 грн, змінні витрати на одиницю – 65 грн, обсяг реалізації – 500 аптечок.

Необхідно визначити:

1) маржинальний та операційний прибуток підприємства, якщо ціна реалізації аптечки становить 110 грн;

2) ціну та маржинальний прибуток однієї аптечки, якщо коефіцієнт маржинального прибутку становить 35 %;

3) точку беззбитковості в натуральному і вартісному вираженні, якщо ціна реалізації аптечки становить 95 грн;

4) обсяг реалізації, що забезпечить отримання прибутку в сумі 8000 грн.

ТЕМА 8

Аналіз релевантної інформації для прийняття управлінських рішень

Ключові терміни і поняття: диференційний аналіз, диференційні витрати, диференційні доходи, маржинальний дохід на одиницю обмежуючого ресурсу, обмеження, релевантні доходи і витрати, релевантна інформація, релевантний підхід, рішення щодо спеціального замовлення, рішення щодо розширення чи скорочення діяльності, рішення щодо виготовлення напівфабрикатів у власному виробництві чи придбання їх на стороні, рішення щодо визначення асортименту продукції з врахуванням фактора обмеженості, рішення щодо ціноутворення.

Контрольні запитання:

1. Класифікація управлінських рішень.
2. Які критерії дозволяють розглядати інформацію як релевантну?
3. Що таке релевантні доходи і витрати та як вони впливають на прийняття рішень?
4. При яких умовах приймаються рішення?

Дискусійні питання:

1. Поняття про релевантність інформації та її вплив на прийняття рішень.
2. Класифікація витрат у процесі прийняття рішень.
3. Аналіз типових варіантів альтернативних рішень.

Тести до теми 8:

1. Управлінське рішення – це:

- 1) відокремлена структурна одиниця, керівник якої відповідає за доходи, витрати і фінансовий результат;
- 2) результат аналізу, планування економічно обґрунтований для вибору однієї кращої альтернативи із декількох варіантів;
- 3) план дій, виражений у фінансових термінах;
- 4) всі відповіді правильні;
- 5) немає правильної відповіді.

2. МП «Рута» отримало спеціальне замовлення на виробництво та реалізацію 5000 кг цементу за ціною 90 грн. Собівартість виробництва 1 кг становить 120 грн (в т.ч. змінні витрати – 55 %), а діюча ціна реалізації – 150 грн. Якщо підприємство приймає замовлення, його маржинальний прибуток:

- 1) зменшиться на 252000 грн;
- 2) зросте на 330000 грн;
- 3) зросте на 120000 грн;
- 4) зменшиться на 330000 грн;
- 5) зросте на 372000 грн.

3. За видами діяльності управлінські рішення бувають:

- 1) індивідуальні, колективні
- 2) ефективні і не ефективні
- 3) операційні, фінансові, інвестиційні і податкові
- 4) всі відповіді правильні
- 5) немає правильної відповіді.

4. За ступенем участі в капіталі управлінські рішення бувають:

- 1) індивідуальні, колективні;
- 2) ефективні і неефективні;
- 3) операційні, фінансові, інвестиційні і податкові;
- 4) всі відповіді правильні;
- 5) немає правильної відповіді.

5. МП «Рута» отримало спеціальне замовлення на виробництво та реалізацію 5000 кг цементу за ціною 90 грн. Собівартість

виробництва 1 кг становить 120 грн (в т.ч. змінні витрати – 55 %), а діюча ціна реалізації - 150 грн за 1 кг при реалізації 7500 кг цементу. Маржинальний прибуток МП «Рута» від реалізації 7500 кг цементу становитиме, грн.:

- 1) 252000;
- 2) 630000;
- 3) 120000;
- 4) 330000;
- 5) 372000.

6. Диференціальні витрати – це:

- 1) витрати, які не можуть бути змінені внаслідок прийняття рішень;
- 2) витрати, які становлять різницю між кількома альтернативами;
- 3) витрати, що змінюються прямо пропорційно до зміни обсягу діяльності;
- 4) витрати, які контролюються керівником центру відповідальності;
- 5) немає правильної відповіді.

7. Яка інформація буде релевантною під час прийняття рішення щодо модернізації обладнання:

- 1) залишкова вартість обладнання, яке потребує модернізації;
- 2) ціна придбання нового обладнання;
- 3) знос старого обладнання, яке потребує модернізації;
- 4) ціна реалізації обладнання, яке потребує модернізації;
- 5) правильні відповіді 2, 4.

8. Альтернативні витрати – це:

- 1) вигода, що втрачається, коли вибір одного напрямку дій вимагає відмовитися від альтернативного рішення;
- 2) різниця між кількома альтернативними варіантами;
- 3) вичерпані витрати;
- 4) витрати, необхідні для виробництва продукції;
- 5) маржинальні витрати.

9. Під час прийняття рішення щодо ліквідації сегмента діяльності до уваги беруть:

- 1) постійні витрати;
- 2) всі витрати;
- 3) змінні витрати;
- 4) змінні витрати і постійні, якщо їх розмір змінюється;
- 5) маржинальні витрати.

10. Собівартість виробництва напівфабрикату становить 32 грн (в т.ч. змінні витрати – 27 грн). У разі прийняття рішення щодо виробництва напівфабрикатів чи їх придбання у постачальників, релевантні витрати становлять, грн.:

- 1) 32;
- 2) 27;
- 3) 5;
- 4) 22;
- 5) 37.

11. МП «Рута» отримало спеціальне замовлення на виробництво та реалізацію 5000 кг цементу за ціною 90 грн. Собівартість виробництва 1 кг становить 120 грн (в т.ч. змінні витрати – 55 %), а діюча ціна реалізації – 150 грн. за 1 кг при реалізації 7500 кг цементу. Маржинальний прибуток МП «Рута» при реалізації 7500 кг та одночасному виконанні спеціального замовлення становить, грн.:

- 1) 252000;
- 2) 330000;
- 3) 120000;
- 4) 330000;
- 5) 750000.

12. За часом управління управлінські рішення поділяють на:

- 1) соціальні, економічні, організаційні і технічні;
- 2) стратегічні, тактичні і оперативні;
- 3) операційні, фінансові, інвестиційні і податкові;
- 4) всі відповіді правильні;
- 5) немає правильної відповіді.

13. Релевантні витрати – це:

- 1) Витрати, які не можуть бути змінені внаслідок прийняття рішень;
- 2) витрати на виробництво додаткової одиниці продукції;
- 3) витрати, які відрізняють одну альтернативу від іншої;
- 4) загальновиробничі витрати;
- 5) немає правильної відповіді.

14. ВАТ «Україна» спеціалізується на виробництві роликів підшипників по ціні 325 грн за одиницю. Змінні витрати на одиницю становлять 267 грн, обсяг виробництва – 800 одиниць, постійні витрати – 14200 грн. У разі припинення виробництва підшипників фінансовий результат:

- 1) зменшиться на 18000 грн;
- 2) зменшиться на 60600 грн;
- 3) не зміниться;
- 4) зменшиться на 32200 грн;
- 5) зменшиться на 14200 грн.

15. Майбутні доходи і витрати, які відрізняються за кожним варіантом управлінських рішень називаються:

- 1) спожитими;
- 2) маржинальними;
- 3) релевантними;
- 4) змінними;
- 5) альтернативними.

16. Під час прийняття рішення щодо асортименту продукції в умовах обмежених виробничих ресурсів, перевага надається продукції, яка має:

- 1) найменший маржинальний прибуток на одиницю продукції;
- 2) найбільший маржинальний прибуток на одиницю обмежуючого ресурсу;
- 3) найбільші альтернативні витрати;
- 4) найменший маржинальний прибуток на одиницю обмежуючого ресурсу;
- 5) найбільший маржинальний прибуток на одиницю продукції.

17. За змістом управлінського процесу управлінські рішення класифікують на:

- 1) соціальні, економічні, організаційні і технічні;
- 2) стратегічні, тактичні і оперативні;
- 3) операційні, фінансові, інвестиційні і податкові;
- 4) всі відповіді правильні;
- 5) немає правильної відповіді.

18. МП «Рута» отримало спеціальне замовлення на виробництво та реалізацію 5000 кг цементу за ціною 90 грн. Собівартість виробництва 1 кг становить 120 грн (в т.ч. змінні витрати – 55 %), а діюча ціна реалізації – 150 грн. Якщо підприємство відмовиться від замовлення, його маржинальний прибуток становить, грн.:

- 1) 252000;
- 2) 0; 630000;
- 3) 120000;
- 4) 330000;
- 5) 372000.

19. Процес прийняття управлінського рішення включає:

- 1) вибір варіанта рішення, що забезпечує найбільший обсяг реалізації;
- 2) вибір двох і більше альтернатив для аналізу варіантів рішень;
- 3) аналіз двох і більше альтернатив та вибір найкращої з них;
- 4) вибір варіанта рішення, що забезпечує найменший розмір витрат;
- 5) усі відповіді правильні.

20. Під час прийняття рішення щодо асортименту продукції в умовах обмежених виробничих ресурсів, релевантними є:

- 1) альтернативні витрати;
- 2) маржинальні витрати;
- 3) маржинальний прибуток на одиницю обмежуючого ресурсу;
- 4) собівартість продукції;
- 5) ціна продукції.

21. ЗАТ «Альфа» вирішує питання щодо модернізації обладнання. Витрати на об'єкт для модернізації становлять 27800 грн, після модернізації – 24365 грн. Диференціальні витрати становлять, грн.:

- 1) 27800;
- 2) 3435;
- 3) 24365;
- 4) 52165;
- 5) 31235.

22. ВАТ «Україна» спеціалізується на виробництві роликів підшипників по ціні 325 грн за одиницю. Змінні витрати на одиницю становлять 267 грн, обсяг виробництва – 800 одиниць, постійні витрати – 14200 грн. У разі припинення виробництва підшипників та зменшення постійних витрат на 10 % фінансовий результат:

- 1) збільшиться на 14200 грн;
- 2) зменшиться на 12780 грн;
- 3) збільшиться на 1420 грн;
- 4) зменшиться на 19420 грн;
- 5) зменшиться на 33620 грн.

23. Рішення, пов'язане з разовою реалізацією продукції за ціною, нижчою, від звичайної ціни або собівартості, – це:

- 1) рішення щодо ціноутворення;
- 2) рішення про ліквідацію сегмента;
- 3) рішення про спеціальне замовлення;
- 4) рішення “виробляти чи купувати”;
- 5) рішення “продавати чи переробляти далі”.

24. Виробнича собівартість одиниці продукції підприємства становить 78 грн (змінні витрати – 64 грн), ціна продукції – 83 грн. Підприємство отримало спеціальне замовлення на виробництво і реалізацію 400 одиниць продукції за ціною 61 грн. Фінансовий результат підприємства в разі виконання замовлення:

- 1) зменшиться на 1200 грн;
- 2) зменшиться на 8800 грн;
- 3) збільшиться на 1200 грн;
- 4) зменшиться на 2000 грн;
- 5) зменшиться на 6800 грн.

25. Собівартість продукції ВП «Коржик» становить 27,5 грн (в т.ч. постійні витрати 14,3 грн). МП «Край» пропонує постачати продукцію ВП «Коржик» за ціною 24,2 грн. У разі прийняття рішення про придбання продукції у МП «Край», загальні витрати ВП «Коржик» становлять, грн./од.:

- 1) 27,5;
- 2) 38,5;
- 3) 13,2;
- 4) 24,2;
- 5) 9,9.

26. ВАТ «Україна» спеціалізується на виробництві роликів підшипників по ціні 325 грн за одиницю. Змінні витрати на одиницю становлять 267 грн, обсяг виробництва – 800 одиниць. У разі припинення виробництва підшипників фінансовий результат:

- 1) збільшиться на 14200 грн;
- 2) зменшиться на 46400 грн;
- 3) збільшиться на 46400 грн;
- 4) зменшиться на 14200 грн;
- 5) зменшиться на 46600 грн.

27. Витрати, які можуть бути змінені внаслідок прийняття управлінських рішень називаються:

- 1) релевантні;
- 2) конверсійні;
- 3) виробничі;
- 4) невиробничі;
- 5) альтернативні.

28. Маржинальний прибуток на одиницю обмежуючого ресурсу використовується під час аналізу якого рішення:

- 1) спеціального замовлення;
- 2) виробляти чи купувати;
- 3) модернізації обладнання;
- 4) продавати чи переробляти дані;
- 5) асортименту продукції в умовах обмежуючих ресурсів.

29. Виробнича собівартість 1м лінолеуму – 49 грн (постійні витрати – 21 грн), ціна 1м лінолеуму – 57 грн. Якщо підприємство прийме рішення про виконання спеціального замовлення на виробництво і реалізацію 500 м лінолеуму за ціною 44 грн, фінансовий результат:

- 1) зменшиться на 8000 грн;
- 2) зменшиться на 11500 грн;
- 3) збільшиться на 8000 грн;
- 4) зменшиться на 6500 грн;
- 5) зменшиться на 2500 грн.

30. Підприємство виготовляє шафи-купе. Ціна реалізації однієї шафи-купе – 3500 грн. Собівартість продукції 2970 грн (в т.ч. змінні витрати - 2592 грн). Річний обсяг виробництва 1000 од. продукції. У разі припинення виробництва продукції маржинальний прибуток підприємства:

- 1) зменшиться на 530000 грн;
- 2) збільшиться на 908000 грн;
- 3) не зміниться;
- 4) збільшиться на 530000 грн;
- 5) зменшиться на 908000 грн.

Практичні завдання до теми 8:

Завдання 1. СП “Комета” запропонувало ВАТ “Гнідавський цукровий завод” постачати мішки за ціною 70 грн за 100 шт. Витрати ВАТ “Гнідавський цукровий завод” на виробництво 100 мішків становлять, грн.:

Прямі матеріальні витрати – 28.

Прямі витрати на оплату праці – 17.

Витрати на амортизацію обладнання (постійні) – 6.

Загальновиробничі витрати – 26 (в т.ч. змінні – 12 грн).

Необхідно:

- 1) провести аналіз рішення «виробляти чи купувати»;
- 2) визначити диференціальні витрати;
- 3) визначити маржинальний прибуток за обох варіантів рішення, якщо ціна реалізації 100 мішків ВАТ “Гнідавський цукровий завод” становить 81,50 грн.

Розв'язок:

Показник	Витрати підприємства	Релевантні витрати за двох альтернатив	
		Виробляти	Купувати
Прямі матеріальні витрати	28	28	–
Прямі витрати на оплату праці	17	17	–
Витрати на амортизацію обладнання	6	–	–
Змінні загальновиробничі витрати	12	12	–
Постійні загальновиробничі витрати	14 (26-12)	–	–
Вартість придбання 100 шт. мішків	–	–	70
Разом	77	57	70
Диференціальні витрати		13 (70-57)	

Отже, ВАТ «Гнідавський цукровий завод» повинен прийняти рішення щодо виробництва мішків так як при цьому релевантні витрати на 13 грн менші від вартості їх придбання. Постійні витрати не приймаються під час прийняття рішення, так як вони виникатимуть у підприємства незалежно від прийнятого ним рішення.

Маржинальний прибуток при реалізації 100 мішків ВАТ «Гнідавський цукровий завод» становить:

1) якщо виробляти мішки: $81,50 - 57,0 = 24,50$ грн;

2) якщо купувати мішки: $81,50 - 70,0 = 11,50$ грн.

Різниця маржинального прибутку на користь рішення виробляти мішки становить: $24,50 - 11,50 = 13,0$, що дорівнює диференціальним витратам.

Завдання 2. ЗАТ «Континіум» має центри прибутку по Україні. Показники Звіту про прибутки і збитки в розрізі центрів відповідальності подані в таблиці.

Звіт про прибутки і збитки ЗАТ «Континіум»

Показник	Центри прибутку			
	м. Львів	м. Рівне	м. Ужгород	м. Луцьк
Дохід від реалізації	1500000	2100000	850000	780000
Витрати (змінні і постійні)	1250000 (55 % змінні витрати)	2300000 (50 % змінні витрати)	580 000 (62 % змінні витрати)	1 040 000 (48 % змінні витрати)
Прибуток (збиток)	250000	(200000)	270 000	(260 000)

Необхідно:

Визначити, який центр відповідальності слід ліквідувати, якщо при цьому зникають усі змінні витрати відповідного центру.

Розв'язок:

Показник	Центри прибутку			
	м. Львів	м. Рівне	м. Ужгород	м. Луцьк
	Ліквідація сегментів			
Дохід від реалізації	зменшення на 1500000	зменшення на 2100000	зменшення на 850000	зменшення на 780000
Змінні витрати	зменшення на 687500 (1250000*0,55)	зменшення на 1150000 (2300000*0,5)	зменшення на 359600 (580000*0,62)	зменшення на 499200 (1040000*0,48)
Маржинальний прибуток	зменшення на 812500	зменшення на 950000	зменшення на 490400	зменшення на 280800

Припустимо, що при ліквідації збиткового сегменту його постійні витрати залишатимуться незмінними. Ліквідація центрів відповідальності призведе до збільшення в них суми витрат звітного періоду, і відповідно зменшення прибутку на суму постійних витрат, грн.:

- м. Львів – 562500 (1250000-687500);
- м. Рівне – 1150000 (2300000-1150000);
- м. Ужгород – 220400 (580000-359600);
- м. Луцьк – 540800 (1040000-499200).

Рішення про скорочення сегменту базується на показнику маржинального прибутку, так як це призводить лише до зменшення доходу і змінних витрат.

Отже, ЗАТ «Континіум» слід ліквідувати сегмент, який спричинить найменше зменшення маржинального прибутку – центр прибутку у м. Луцьку (постійні витрати за цим сегментом також є найбільшими).

Завдання 3. Підприємство планує провести модернізацію виробничого обладнання. Розглядаються два варіанти – не модернізувати (варіант 1) або модернізувати (варіант 2). Ціна реалізації продукції не зміниться за обох варіантів і становитиме – 15 грн за одиницю. Прямі матеріальні витрати залишаються на тому ж самому рівні, що до модернізації (7,5 грн на одиницю). Для обох варіантів обсяг реалізації продукції не зміниться і становитиме

100000 од. Витрати на модернізацію становлять 40000 грн. Витрати на оплату праці при першому варіанті – 3,1 грн на од., а при другому варіанті – 2,20 грн на од.

Необхідно: визначити релевантні показники для обох варіантів і обрати оптимальний з них.

Розв'язок:

Доходи, витрати, фінансові результати та релевантна інформація для обох варіантів подані в таблиці, грн.:

Показник	Інформація за варіантами рішення		Релевантна інформація *	
	Варіант 1	Варіант 2	Варіант 1	Варіант 2
Дохід від реалізації продукції (15*100000)	1500000	1500000	-	-
Прямі матеріальні витрати (7,5*100000)	750000	750000	-	-
Витрати на оплату праці	310000 (3,1*100000)	220000 (2,2*100000)	310000 (3,1*100000)	220000 (2,2*100000)
Разом витрати	1060000	970000	310000	220000
Прибуток операційної діяльності	440000	530000	-	-
Витрати на модернізацію	-	40000	-	40000
Разом витрати	1060000	1010000	310000	260000
Прибуток операційної діяльності	440000	490000	-	-
Диференціальний прибуток	50000 (490000-440000)		50000(260000-310000)	
Диференціальні витрати				

* - показники, які залежать від обраного варіанта рішення

Перші дві колонки таблиці містять усі дані за двома варіантами. Результати аналізу дозволяють обрати рішення щодо модернізації обладнання, так як це призведе до зменшення витрат на 50 000 грн (1060000 – 970000 – 40000), а отже і до збільшення прибутку на 50 000 грн (диференціальний прибуток).

У наступній частині таблиці подані лише релевантні показники, це витрати на оплату праці і на модернізацію, так як інші показники залишаються незмінними за обох варіантів. Отже, зменшення витрат на заробітну плату на 90000 грн (22000-310000) призведе до збільшення прибутку на 50000 грн (490000-440000) або

(260000-3100000). Різниця в доходах і витратах за альтернативними варіантами називається диференціальними доходами та витратами (прирістними, чистими релевантними). Диференціальні витрати становлять 50000 грн.

Завдання 4. Підприємство займається виробництвом підшипників. Витрати підприємства при виробництві 120000 одиниць наступні:

Показник	Виробнича собівартість	
	Витрати на виробництво 120000 од.	Витрати на од.
Змінні витрати, в т.ч.	3780000	31,5
- матеріальні	540000	4,5
- витрати на заробітну плату	2160000	18,0
- інші витрати	180000	1,5
- загальновиробничі витрати	900000	7,5
Постійні загальновиробничі витрати	960000	8,0
Разом	4740000	39,5

Підприємство отримало пропозицію від постачальника на придбання підшипників за ціною 36,0 грн.

Необхідно:

1) прийняти рішення щодо виробництва чи придбання підшипників;

2) прийняти рішення щодо виробництва чи придбання підшипників, якщо в разі їх придбання підприємство може здавати в оренду виробниче обладнання за 180000 грн, або виготовляти іншу продукцію з маржинальним прибутком 620000 грн.

Розв'язок:

1) На перший погляд підприємству слід прийняти пропозицію постачальників, так як ціна придбання на 3,5 грн менша за собівартість підшипника. Одна для правильного вибору слід проаналізувати релевантні витрати.

Релевантна інформація для обох варіантів подана в таблиці, грн.:

Релевантні витрати	Загальні витрати		Витрати на одиницю	
	Виробляти	Купувати	Виробляти	Купувати
Витрати на придбання	-	4320000 (36,0*120000)	-	36,0
Змінні матеріальні витрати (4,5*120000)	540000	-	4,5	-
Змінні витрати на оплату праці	2160000	-	18,0	-
Інші змінні витрати	180000	-	1,5	-
Змінні загальновиробничі витрати	900000	-	7,5	-
Постійні загальновиробничі витрати (не є релевантними)	-	-	-	-
Разом витрат	3780000	4320000	31,5	36,0
Різниця	540000 (4320000-3780000)		540000 (36,0 – 31,5) * 120000	

Отже, сума релевантних витрат при рішенні виробляти менша ніж при рішенні купувати, отже підприємству слід відмовитися від придбання підшипників у постачальників.

2) Релевантна інформація для чотирьох варіантів подана в таблиці, грн.:

Релевантні показники	Варіанти рішень			
	Виробляти	Купувати	Купувати і здавати обладнання в оренду	Купувати і виробляти іншу продукцію
Дохід від орендної плати	-	-	180000	-
Маржинальний прибуток від виробництва іншої продукції	-	-	-	620000
Витрати на підшипник	3780000	4320000	4320000	4320000
Чисті релевантні витрати	3780000	4320000	4140000 (4320000 – 180000)	3700000 (4320000- 620000)

Під час прийняття рішення слід виходити із розміру чистих релевантних витрат, зокрема найменшого їх рівня. Як бачимо з результатів оцінки варіантів альтернативних рішень, підприємству

слід прийняти рішення щодо придбання підшипників і виробництва на вільному виробничому обладнанні іншої продукції (витрати по підшипнику є мінімальними – 3700000 грн).

Завдання 5. ЗАТ «Континіум» має центри прибутку по Україні. Показники Звіту про прибутки і збитки в розрізі центрів відповідальності подані в таблиці.

Звіт про прибутки і збитки ЗАТ «Континіум»

Показник	Центри прибутку			
	м. Львів	м. Луцьк	м. Ужгород	м. Рівне
Дохід від реалізації	1500000	780000	850000	2100000
Витрати (зміні і постійні)	1250000 (55 % змінні витрати)	540 000 (48 % змінні витрати)	580 000 (62 % змінні витрати)	2300000 (50 % змінні витрати)
Прибуток (збиток)	250000	240 000	270 000	(200000)

Необхідно: Прийняти рішення про ліквідацію збиткового сегмента.

Розв'язок:

Так як збитковим є центр відповідальності у м. Рівне, то підприємство розглядатиме рішення щодо його ліквідації.

Результати аналізу варіантів рішень за показником маржинального прибутку подані в таблиці.

Показник	Варіанти рішень		
	Залишити центр прибутку у м. Рівне	Ліквідувати центр прибутку у м. Рівне	Різниця на користь варіанта ліквідувати центр відповідальності
Дохід від реалізації	5230000*	3130000**	зменшення на (2100000)
Змінні витрати	2456300***	1306300****	зменшення на 1150000
Маржинальний прибуток	2773700	1823700	зменшення на (950000)
Постійні витрати	2213700	1063700	зменшення на 1150000
Прибуток	560000	760000	збільшення прибутку на 200000 (760000-560000)

* дохід від реалізації $1500000+780000+850000+2100000 = 5230000$ грн;

** дохід від реалізації $1500000+780000+850000= 3130000$ грн;

*** змінні витрати $1250000 \cdot 0,55 + 540000 \cdot 0,48 + 580000 \cdot 0,62 + 2300000 \cdot 0,5 = 2456300$ грн;

**** змінні витрати $1250000 \cdot 0,55 + 540000 \cdot 0,48 + 580000 \cdot 0,62 = 1306300$ грн.

Під час аналізу релевантної інформації до уваги беруться витрати, яких можна уникнути, тобто ті, які змінюються від прийняття певного варіанта рішення. У даному випадку будемо вважати, що постійних витрат центру відповідальності у м. Рівне можна уникнути якщо припинити його діяльність (при ліквідації центру зникають його постійні витрати). Варіант приймається за показником маржинального прибутку або прирістного прибутку (якщо сегмент або продукція його приносять). Прирістний прибуток є різницею між доходами і витратами сегмента, яких можна уникнути.

Отже, ліквідація центру відповідальності призведе до збільшення прибутку підприємства на 200000 грн, але при цьому у підприємства зменшиться маржинальний прибуток на 950000 грн, що є недоцільним, так як за рахунок маржинального прибутку структурний підрозділ у м. Рівне може покривати свої постійні витрати, якщо їх не можна уникнути при його ліквідації.

Завдання 6. МП «Росинка» займається виробництвом безалкогольних напоїв. Показники діяльності МП «Росинка» в розрізі видів продукції подані в таблиці, грн.

Показник	Види напоїв			
	«Живчик»	«Лимонад»	«Крем-сода»	Разом
Дохід від реалізації	80000	120000	29000	229000
Прямі матеріальні витрати	31000	43000	16000	90000
Прямі витрати на оплату праці	14000	18000	7000	39000
Загальновиробничі витрати, в т.ч.	17200	18000	10100	45300
Змінні	6500	3200	4100	13800
Постійні	11200	14800	6000	32000
Собівартість продукції	62700	79000	33100	174800
Фінансовий результат (прибуток/збиток)	17300	41000	(4100)	54200

Необхідно: прийняти рішення щодо припинення виробництва збиткової продукції.

Розв'язок:

Під час прийняття рішення необхідно визначити вплив виробництва і реалізації збиткової продукції («Крем-сода») на фінансовий результат МП «Росинка». При ліквідації виробництва збиткової продукції постійні витрати, яких не можна уникнути, виникають незалежно від результату рішення. Постійні витрати, яких можна уникнути є релевантними, а тому їх розмір зменшуватиме суму постійних витрат і збільшуватиме фінансовий результат. За даними підприємства такі витрати відсутні.

При ліквідації виробництва напою «Крем-сода» показники МП «Росинка» становитимуть:

- 1) дохід від реалізації продукції зменшиться на 29000 грн;
- 2) виробничі витрати зменшаться на 27100 грн (16000+7000+4100);
- 3) маржинальний прибуток від ліквідації напою зменшиться на 1900 грн (29000-27100).

Отже, у разі припинення виробництва напою «Крем-сода» маржинальний прибуток МП «Росинка» зменшиться на 1900 грн, що для підприємства є недоцільним, так як маржинальний прибуток покриває частину загальних постійних витрат ($6000 - 1900 = 4100$). При цьому фінансовий результат підприємства також зменшиться на 1900 грн ($54200 - 1900 = 52300$ грн), адже, постійні витрати не впливають на прийняття рішення. Хоча напій «Крем-сода» є збитковим, але загальна сума прибутку підприємства становить 54200 грн.

Завдання 7. ВАТ «Ореол» займається виробництвом двох видів продукції А і Б. Показники діяльності підприємства в розрізі видів продукції подані в таблиці, грн./од.

Показник	Види продукції	
	А	Б
Ціна реалізації	140	110
Змінні витрати	85	50
Маржинальний прибуток	55	60
Обсяг виробництва продукції за одну машину/год., од.	2	5

Необхідно:

1) прийняти рішення щодо виробництва продукції за нормальних умов діяльності підприємства;

2) прийняти рішення щодо виробництва продукції при наявності обмежених ресурсів, зокрема, виробництві продукції залежно від роботи обладнання (маш./год.). Виробнича потужність підприємства становить 1200 маш./год.

Розв'язок:

1) Оскільки маржинальний прибуток на од. продукції Б є на 5 грн (60-55) більшим від маржинального прибутку продукції А, то ВАТ «Ореол» слід займатися виробництвом продукції Б.

2) Обмежені ресурси визначаються граничними тоді, коли визначені недостатні їх розміри для виробництва визначеного обсягу продукції. Аналіз проводиться за показником маржинального прибутку на одиницю обмежуючого ресурсу (лімітуючого фактора). Перевага надається тому варіанту рішення, при якому маржинальний прибуток на одиницю лімітуючого фактора є найвищим.

На ВАТ «Ореол» обмеженими ресурсами виступають маш/год, при цьому їх розмір на од. продукції значно відрізняється, тому доцільно провести аналіз маржинального прибутку із врахуванням обмежень.

Показник	Види продукції	
	А	Б
Обсяг виробництва продукції за одну машину/год., од.	2	5
Маржинальний прибуток на од., грн.	55	60
Маржинальний прибуток на од. обмежуючого ресурсу (на 1 маш./год), грн.	110 (2*55)	300 (5*60)
Маржинальний прибуток при виробничій потужності підприємства 1200 маш./год., грн.	132000 (110*1200)	360000 (300*1200)

Отже, результати аналізу дозволять зробити висновок, що ВАТ «Ореол» потрібно надати перевагу виробництву продукції Б, так як маржинальний прибуток на од. обмежуючого ресурсу (на 1 маш./год) становить 300 грн, що більше на 190 грн (300-110) від маржинального прибутку продукції А.

Завдання 8. ЗАТ «Юрій» займається виробництвом будівельних блоків. Річний обсяг виробництва 100000 шт. Ціна реалізації 1 шт. – 5 грн. Собівартість блоків – 390000 грн (постійні

витрати – 120000 грн). Підприємство отримало додаткове спеціальне замовлення на виконання 20000 шт. блоків за ціною 4,5 грн за шт. При цьому у підприємства наявні виробничі потужності і виконання замовлення не призведе до зміни його постійних витрат.

Необхідно:

1) прийняти рішення щодо виконання спеціального замовлення;

2) прийняти рішення щодо виконання спеціального замовлення, якщо ціна блоків під час виконання замовлення зменшиться до 2,55 грн за од.

Розв'язок:

1) Змінні витрати ЗАТ «Юрій» змінюватимуться прямо пропорційно із зміною обсягу виробництва блоків, а тому вони будуть релевантними щодо прийняття рішення.

Змінні витрати на од. блок становлять $(390000 - 120000) / 100000 = 2,7$ грн.

Отже, ЗАТ «Юрій» необхідно прийняти спеціальне замовлення, адже запропонована ціна 4,5 грн дозволяє покрити як змінні витрати (2,7 грн на од.), і собівартість блоку (3,9 грн на од.), так і отримати маржинальний прибуток в сумі 1,8 грн на од. (4,5-2,7).

2) Змінні витрати на од. блок становлять $(390000 - 120000) / 100000 = 2,7$ грн.

Отже, ЗАТ «Юрій» необхідно відмовитися від спеціального замовлення, адже запропонована ціна 2,55 грн не дозволяє покрити змінні витрати (2,7 грн на од.), і призведе до отримання збитку в сумі 0,15 грн на од. (2,7-2,55).

Завдання 9. Підприємство «АНКО» має два центри витрат: А і Б. Центр А виготовляє 10000 виробів, з яких 7000 використовуються для внутрішніх потреб підприємства, а решту реалізує зовнішнім покупцям за ціною 37,0 грн. за одиницю. Витрати підприємства включають: змінні виробничі витрати 10 грн/од., змінні витрати на збут 3,5 грн/од., постійні виробничі витрати 40000 грн на місяць, постійні витрати на збут 50000 грн на місяць.

Необхідно: прийняти рішення щодо ціноутворення, використовуючи за основу ціни витратний підхід, а саме визначення ціни на продукції на основі:

1) виробничої собівартості;

- 2) змінних прямих витрат;
- 3) змінних виробничих витрат і невиробничих витрат;
- 4) повної собівартості;
- 5) ринкової ціни.

Завдання 10. Підприємство виготовляє лак для підлоги за ціною 50 грн за 1л. Виробнича потужність підприємства 50000 л лаку в рік. Собівартість лаку складається із змінних і постійних витрат. Змінні витрати на 1л становлять: матеріальні витрати – 21 грн; заробітна плата – 8 грн; загальновиробничі витрати – 5 грн. Постійні витрати становлять 350000 грн. Підприємство отримало додаткове одноразове замовлення на виробництво 15000 л лаку за ціною 41 грн за 1л. Виробнича потужність підприємства дозволяє виконати замовлення. Сума постійних витрат не зміниться із виконанням замовлення.

Необхідно: прийняти рішення щодо спеціального замовлення та визначити мінімальну ціну реалізації 1л лаку та фінансовий результат від виконання замовлення.

Завдання 11. СВК “Урожай” запропонувало СГПП “Дружба” постачати корми для відгодівлі ВРХ за ціною 3,2 грн за 1 кг. Витрати СГПП “Дружба” на виробництво 1 кг становлять, грн.:

Прямі матеріальні витрати – 0,9.

Прямі витрати на оплату праці – 0,85.

Витрати на амортизацію обладнання – 1,05 .

Загальновиробничі витрати – 0,65 (в т.ч. змінні – 0,25 грн).

Необхідно:

- 1) провести аналіз рішення «виробляти чи купувати»;
- 2) визначити диференціальні витрати;
- 3) визначити маржинальний прибуток за обох варіантів рішення, якщо ціна реалізації 1 кг СГПП “Дружба” становить 3,45 грн.

Завдання 12. Підприємство виготовляє напівфабрикати, які є результатом спільного виробництва. Напівфабрикати використовуються для виробництва власної готової продукції та реалізуються покупцям. Під час розподілу спільних витрат пропорційно вартості продажу собівартість напівфабрикату становить 84 грн в т.ч.: 27 грн – витрати після точки розділення. Під час розподілу спільних витрат пропорційно обсягу виробництва

собівартість продукції становить 91 грн, ціна реалізації готової продукції становить 110 грн, ціна реалізації напівфабрикату у точці розділення 66 грн.

Необхідно: прийняти рішення щодо продажу напівфабрикату у точці розділення чи використанні його при виробництві готової продукції.

Завдання 13. Підприємство планує провести модернізацію виробничого обладнання. Розглядаються два варіанти – немодернізувати або модернізувати обладнання. Ціна реалізації продукції не зміниться за обох варіантів і становитиме – 26 грн за одиницю. Прямі матеріальні витрати залишаються на тому ж самому рівні, що до модернізації (18,3 грн на одиницю). Для обох варіантів обсяг реалізації продукції не зміниться і становитиме 4500 од. Витрати на модернізацію становлять 15000 грн. Витрати на оплату праці при першому варіанті – 1,8 грн на од., а при другому варіанті – 2,7 грн на од.

Необхідно: визначити релевантні показники для обох варіантів і обрати оптимальний з них.

Завдання 14. ВАТ «Кредо» займається виробництвом майонезу. Показники діяльності ВАТ «Кредо» в розрізі видів продукції подані в таблиці, грн.

Показник	Види майонезу			
	«Легідний»	«Сонячний»	«Пістний»	Разом
Дохід від реалізації	25000	15000	10000	?
Прямі матеріальні витрати	12000	7000	5000	?
Прямі витрати на оплату праці	6000	3500	2000	?
Загальновиробничі витрати, в т.ч.	9000	4000	1500	?
Змінні	2000	3200	800	?
Постійні	?	?	?	?
Собівартість продукції	?	?	?	?
Фінансовий результат (прибуток/збиток)	?	?	?	?
Маржинальний прибуток				

Необхідно: прийняти рішення щодо припинення виробництва збиткової продукції.

Завдання 15. Підприємство займається виробництвом розеток. Воно отримало пропозицію від постачальника на придбання розеток за ціною 6,85 грн.

Витрати підприємства на виробництво 9000 штук наступні:

Показник	Виробнича собівартість	
	Витрати на виробництво	Витрати на од.
Змінні витрати, в т.ч.	?	?
- матеріальні	25000	?
- витрати на заробітну плату	18000	?
- інші витрати	7500	?
- загальновиробничі витрати	6000	?
Постійні загальновиробничі витрати	12000	?
Разом	?	?

Необхідно:

1) прийняти рішення щодо виробництва чи придбання розеток;

2) прийняти рішення щодо виробництва чи придбання розеток, якщо в разі їх придбання підприємство може здавати в оренду виробниче обладнання за 200000 грн, або виготовляти іншу продукцію з маржинальним прибутком 150000 грн.

Завдання 16. Кондитерська фабрика «Мрія» виготовляє 2 види печива: «Надія» та «Марія». Показники діяльності підприємства подані в таблиці:

Показник	Види продукції	
	«Надія»	«Марія»
Ціна реалізації, грн./кг	14,30	12,80
Змінні витрати, грн./кг	?	?
Матеріальні витрати	5,85	4,35
Витрати на оплату праці	1,25	1,70
Витрати на збут	2,05	1,65
Обсяг виробництва продукції за одну люд./год., кг	12	10

Необхідно: прийняти рішення щодо виробництва продукції за наявності обмежених ресурсів.

Завдання 17. Підприємство виготовляє радіатори. Виробнича потужність 20 000 радіаторів в рік. Постійні витрати – 750000 грн, змінні витрати – 900000 грн. Постійні витрати залишаються незмінними при виробничій потужності від 10000 до 20000 радіаторів. Підприємство планує реалізувати 16500 радіаторів по ціні 125 грн за од. Додатково підприємству запропонували спеціальне замовлення на виробництво 2000 радіаторів і реалізації їх по ціні на 45 % менше від звичайної ціни.

Необхідно: визначити прибуток підприємства в результаті прийняття спеціального замовлення.

Завдання 18. ВАТ «Ореол» займається виробництвом пластикових вікон. В Україні ВАТ «Ореол» має відокремлені центри відповідальності. Показники Звіту про прибутки і збитки в розрізі центрів відповідальності подані в таблиці. Змінні витрати становлять 65 % від загальних витрат.

Звіт про прибутки і збитки ВАТ «Ореол»

Показник	Центри прибутку			
	м. Харків	м. Одеса	м. Київ	м. Луцьк
Дохід від реалізації	325030	415783	397800	187500
Витрати (змінні і постійні)	287129	462991	315682	165329
Прибуток (збиток)	?	?	?	?

Необхідно: визначити, який центр відповідальності є збитковим та прийняти рішення про його ліквідацію.

ТЕМА 9

Бюджетне планування та контроль доходів, витрат і фінансових результатів

Ключові терміни і поняття: бюджетування, бюджет підприємства, бюджетний період, бюджетний контроль, відхилення, звіт про виконання, гнучкий бюджет, статичний бюджет.

Контрольні запитання:

1. В якій послідовності здійснюють бюджетування?
2. Види і форми бюджетів.
3. Бюджетний контроль та його значення.
4. Статичний і гнучкий бюджет.

Дискусійні питання:

1. Практика впровадження процесу бюджетування на підприємствах України.
2. Значення статичних і гнучких бюджетів в процесі прийняття управлінських рішень.

Тести до теми 9:

1. Який операційний бюджет є основою при складанні бюджету придбання основних матеріалів:
 - 1) бюджет реалізації (продажу);
 - 2) бюджет собівартості виготовленої і реалізованої продукції;
 - 3) бюджетний звіт про прибутки і збитки;
 - 4) бюджет виробництва;
 - 5) бюджет використання матеріалів.
2. Зведений бюджет – це:
 - 1) бюджет, який складається з операційних і фінансових

бюджетів в цілому по підприємству;

2) бюджет, який узагальнює операційні доходи і витрати підприємства;

3) бюджет центру відповідальності;

4) бюджет для декількох рівнів діяльності підприємства;

5) усі відповіді правильні.

3. До складу операційних бюджетів не входить:

1) бюджет реалізації;

2) бюджет виробництва;

3) бюджет непрямих витрат;

4) бюджетний звіт про прибутки і збитки;

5) бюджетний баланс.

4. Який бюджет є основою при складанні бюджету виробництва:

1) бюджет реалізації;

2) бюджет собівартості виготовленої і реалізованої продукції;

3) бюджетний звіт про прибутки і збитки;

4) бюджет прямих витрат на оплату праці;

5) бюджет використання матеріалів.

5. Бюджет, який складається для фактичного обсягу реалізації на основі планових доходів і витрат, – це:

1) гнучкий;

2) статичний;

3) безперервний;

4) операційний;

5) генеральний.

6. Під час здійснення контролю за виконанням бюджету складають:

1) пояснювальну записку;

2) безперервний бюджет;

3) звіт про виконання бюджету;

4) аналітичну відомість;

5) немає правильної відповіді.

7. Підприємство «Лакоминка» планує виготовити 400 кг цукерок «Білочка» та 600 кг цукерок «Корівка». Планова виробнича собівартість 1 кг цукерок «Білочка» – 14,2 грн, «Корівка» – 10,8 грн. Визначити залишки готової продукції на кінець періоду, якщо вони плануються в розмірі 12 % від доходу, грн.:

	«Білочка»	«Корівка»
1)	5 680	6 480
2)	681,6	777,6
3)	518,4	1022,4
4)	8 520	4 320
5)	559,1	425,8

8. Бюджети складаються в:

- 1) фінансовому обліку;
- 2) бухгалтерському обліку;
- 3) управлінському обліку;
- 4) статистичному обліку;
- 5) немає правильної відповіді.

9. Бюджет витрат на збут не включає витрати на:

- 1) амортизацію виробничого обладнання;
- 2) страхування продукції;
- 3) рекламу;
- 4) заробітну плату працівників магазину;
- 5) немає правильної відповіді.

10. Операційні бюджети – це:

- 1) бюджети, які відображають доходи і витрати підприємства;
- 2) бюджети, які містять інформацію про заплановані грошові потоки та фінансовий стан підприємства;
- 3) окремі складові зведеного бюджету, які стосуються відповідальності окремого керівника;
- 4) узагальнюючий план роботи підприємства, що відображає майбутні операції всіх його підрозділів протягом бюджетного періоду;
- 5) бюджети для різних рівнів діяльності.

11. Підприємство планує реалізувати 700 кг печива «Зірка» та 240 кг печива «Ніч». Ціна реалізації 1кг печива «Зірка» – 17,3 грн, «Ніч» – 21,4 грн. Бюджетний розмір доходу від реалізації печива «Ніч» становить, грн.:

- 1) 14 980;
- 2) 5 136;
- 3) 12 110;
- 4) 4 152;
- 5) 17 246.

12. Основна відмінність статичного бюджету від гнучкого бюджету в тому, що статичний бюджет:

- 1) не може бути змінений в бюджетному періоді, тоді як гнучкий бюджет може змінюватися;
- 2) складається за нормативними витратами, а гнучкий за фактичними;
- 3) є планом для нормативного рівня діяльності, а гнучкий бюджет для фактичного рівня діяльності;
- 4) правильні відповіді 1, 3;
- 5) правильні відповіді 2, 3.

13. Бюджет собівартості реалізованої продукції включає залишки:

- 1) товарів;
- 2) сировини і матеріалів;
- 3) готової продукції;
- 4) незавершеного виробництва;
- 5) напівфабрикатів.

14. Безперервний бюджет – це:

- 1) бюджет, який складається з операційних і фінансових бюджетів в цілому по підприємству;
- 2) дванадцятимісячний бюджет;
- 3) бюджет, який складається періодично;
- 4) бюджет для кількох рівнів діяльності підприємства;
- 5) усі відповіді правильні.

15. СВК «Зірка» планує продаж продукції на суму 85 000 грн в липні,

112 000 грн в серпні, 98 000 грн в вересні поточного року. Надходження грошових коштів планується у розмірі 85 % від реалізації надходжень у наступному місяці після продажу, 15 % – у другому місяці. Обсяг надходження грошових коштів у жовтні становить, грн.:

- 1) 109 900;
- 2) 89 050;
- 3) 100 100;
- 4) 210 000;
- 5) 83 300.

16. Який з бюджетів не використовується при складанні бюджету собівартості виготовленої продукції:

- 1) бюджет матеріальних витрат;
- 2) бюджет витрат на оплату праці;
- 3) бюджет загальновиробничих витрат;
- 4) бюджет адміністративних витрат;
- 5) бюджет інших прямих витрат.

17. Графік очікуваних грошових надходжень складається на основі бюджету:

- 1) придбання матеріалів;
- 2) використання матеріалів;
- 3) реалізації;
- 4) фінансових результатів;
- 5) собівартості реалізованої продукції.

18. Бюджет виробництва і реалізації продукції становить, од.:

Квартал	Обсяг реалізації	Обсяг виробництва
I	1500	1750
II	1800	2000
III	2500	3000
IV	800	1000

Залишок продукції на кінець кварталу становить, од.:

	I	II	III	IV
1)	250	450	950	1150
2)	250	200	500	200
3)	350	300	500	200
4)	350	450	950	1150
5)	250	450	500	1150

19. Підприємство планує реалізувати 700 кг печива «Зірка» та 240 кг печива «Ніч». Ціна реалізації 1кг печива «Зірка» – 17,3 грн, «Ніч» – 21,4 грн. Витрати на реалізацію печива плануються в розмірі 4,5 % від виручки для печива «Зірка» та 2,5 % для печива «Ніч». Бюджетний розмір витрат на реалізацію печива становить, грн.:

	«Зірка»	«Ніч»
1)	14 980	12 110
2)	544,95	128,4
3)	231,12	302,75
4)	17,5	10,8
5)	5 136	4 152

20. Бюджети класифікують за:

- 1) за рівнем відповідальності;
- 2) за часом складання;
- 3) за призначенням;
- 4) за методикою складання;
- 5) усі відповіді правильні.

21. Бюджет витрат на виробництво продукції підприємства «Оріон» становить:

Показник	А	Б
Матеріальні витрати	194400	114000
Витрати на оплату праці	64800	42000
Загальновиробничі витрати	72000	45000

Залишки незавершеного виробництва та готової продукції на початок і кінець бюджетного періоду не плануються.

Собівартість виготовленої продукції становить, грн.:

- 1) 201000; 331200;
- 2) 331200; 201000;
- 3) 259200; 246000;
- 4) 246000; 259200;
- 5) 194400; 114000.

22. Бюджет використання матеріалів і їх закупівлі на ТзОВ «Золото» становить:

Виріб	Матеріал 1		Матеріал 2		Разом
	кг	грн.	кг	грн.	грн.
А	100	2700	100	1800	4500
Б	132	3564	88	1584	5148
Разом	232	6264	188	3384	9648

Погашення кредиторської заборгованості в бюджетному періоді за шоколад планується в розмірі 80 %, за глазур – 72 %. Сума погашення кредиторської заборгованості становить, грн.:

- 1) 5011,2; 2436,48;
- 2) 1692; 4071,6;
- 3) 2925; 2574;
- 4) 2574; 2925;
- 5) 4071,6; 1692,0.

23. Бюджет виробництва продукції становить, од.:

Квартал	Обсяг виробництва	Залишок на кінець кварталу
I	1500	250
II	1800	420
III	2500	750
IV	800	140

Бюджетний обсяг реалізації становить, од.:

	I	II	III	IV
1)	1750	2220	3250	940
2)	1250	1380	1750	660
3)	1500	1800	2500	800
4)	1250	1630	2170	1410
5)	1500	1970	2830	190

24. До видів контролю за виконанням бюджету не відносять:

- 1) попередній;
- 2) поточний;
- 3) завершальний;
- 4) незалежний;
- 5) усі відповіді правильні.

25. Бюджет реалізації продукції становить, од.:

Квартал	Обсяг реалізації	Залишок на кінець кварталу
I	1500	250
II	1800	420
III	2500	750
IV	800	140

Бюджетний обсяг виробництва продукції становить, од.:

	I	II	III	IV
1)	1750	2220	3250	940
2)	1250	1380	1750	660
3)	1500	1800	2500	800
4)	1250	1630	2170	1410
5)	1750	1970	2830	190

26. Бюджет, який складається на основі бюджетних доходів та витрат для фактичного рівня діяльності або декількох релевантних рівнів діяльності, – це:

- 1) статистичний;
- 2) гнучкий;
- 3) бюджет виробництва;
- 4) бюджет накладних витрат;
- 5) безперервний.

27. Бюджетний обсяг виробництва готової продукції планується на рівні 38 200 кг. Залишок готової продукції на початок бюджетного періоду планується в розмірі – 10 000 кг, на кінець періоду – 12 700 кг. Бюджетний обсяг реалізації становить, кг:

- 1) 38 200;
- 2) 48 200;

- 3) 60 900;
- 4) 35 500;
- 5) 40 900.

28. Бюджет продажу готової продукції підприємства «Світло» становить:

Місяць	Ціна за шт.	Обсяг продажу, шт.	Дохід, грн.
Липень	13	?	2600
Серпень	14,5	150	?

Який обсяг готової продукції підприємство реалізує в липні та який дохід від реалізації отримає у серпні:

- 1) 200; 2175;
- 2) 200; 2600;
- 3) 150; 2175;
- 4) 150; 2600;
- 5) 350; 2100.

29. Бюджет реалізації продукції становить, од.:

Квартал	Обсяг реалізації
I	1500
II	1800
III	2500
IV	800

Залишок продукції на кінець кварталу планується в розмірі 15 % від реалізації наступного кварталу. Залишок на кінець періоду становить, од.:

	I	II	III	IV
1)	250	450	950	1150
2)	225	270	375	120
3)	270	375	120	0
4)	0	270	375	120
5)	250	200	500	200

30. Підприємство планує закупити 150 кг цукерок за ціною 10 грн/кг і реалізувати за ціною 13,5 грн/кг. Фактично цукерки були реалізовані за ціною 14,2 грн/кг. Фактичний прибуток відрізняється від бюджетного на, грн.:

- 1) (105) ;
- 2) 630;
- 3) 105;
- 4) 525;
- 5) (525).

Практичні завдання до теми 9:

Завдання 1. Бюджет продажу підприємства наступний:

Квартал	Обсяг продажу, од.
I	250 000
II	80 000
III	150 000
IV	320 000

Запас готової продукції на кінець кварталу планується в розмірі 10 % обсягу реалізації в цьому кварталі. На початок першого кварталу залишок готової продукції становить 15 000 од.

Необхідно: скласти бюджет виробництва.

Розв'язок:

Бюджет виробництва

Квартал	Запас продукції на початок місяця	Обсяг продажу	Запас продукції на кінець кварталу	Обсяг виробництва
I	15 000	250 000	25 000	260 000*
II	25 000	80 000	8 000	63 000
III	8 000	150 000	15 000	157 000
IV	15 000	320 000	32 000	337 000

* $(250\,000 + 25\,000) - 15\,000 = 260\,000$ од.

Завдання 2. Залишок продукції А на початок бюджетного періоду становить 15000 одиниць. Підприємство планує реалізувати в звітному періоді 63000 одиниць продукції за ціною 35 грн за одиницю. Планові витрати на одиницю продукції становлять:

матеріальні витрати – 14 грн;

витрати на оплату праці – 7 грн;

інші прямі витрати на одиницю продукції – 9 грн.

Витрати на збут – 12000 грн.

Запаси готової продукції на кінець періоду плануються в розмірі 5000 одиниць.

Необхідно: скласти бюджети:

- реалізації;
- виробництва;
- собівартості виготовленої і реалізованої продукції;
- бюджетний звіт про прибутки і збитки.

Розв'язок:

Бюджет реалізації, грн.

Вид продукції	Обсяг реалізації	Ціна за одиницю	Дохід від реалізації
А	63000	35	2205000

Бюджет виробництва, од.

Обсяг виробництва = Обсяг реалізації + Залишок готової продукції на кінець періоду - Залишок готової продукції на початок періоду

Обсяг виробництва = 63000+5000-15000=53000 од.

Вид продукції	Залишок готової продукції на початок періоду	Обсяг реалізації	Залишок готової продукції на кінець періоду	Обсяг виробництва
А	15000	63000	5000	53000

Бюджет собівартості виготовленої і реалізованої продукції, грн.

Вид продукції	Обсяг виробництва	Сировина і матеріали		Оплата праці		Інші прямі витрати		Собівартість виробництва	
		На од.	На обсяг	На од.	На обсяг	На од.	На обсяг	Од.	Обсягу
А	53000	14	742000	7	371000	9	477000	30	1590000

Обсяг реалізації	Собівартість реалізації
63000	1890000

Бюджетний звіт про прибутки і збитки

Стаття	Сума, грн.
Дохід від реалізації продукції	2205000
Собівартість реалізованої продукції	1890000
Валовий прибуток	315000
Витрати на збут	12000
Операційний прибуток	303000
Податок на прибуток (18 %)	54540
Чистий прибуток	248460

Завдання 3. Дані на перше півріччя про планові суми надходжень грошових коштів за умови їх повної сплати становлять, грн.:

Січень – 36000.

Лютий – 38000.

Березень – 29000.

Квітень – 31000.

Травень – 32500.

Червень – 27000.

У процесі діяльності при реалізації продукції грошові надходження плануються не повністю. В звітному місяці планується надходження 70 % грошовими коштами, 15 % підлягає поверненню до кінця цього ж місяця, а інші 15 % – в наступному місяці.

Необхідно: визначити суму надходжень грошових коштів в березні.

Розв'язок:

Протягом березня надійдуть такі суми коштів:

$(29000 \cdot 70 \%) / 100 \% = 20300$ грн.

$(29000 \cdot 15 \%) / 100 \% = 4350$ грн – оплачено 15 % до кінця місяця – березня

$(38000 \cdot 15 \%) / 100 \% = 5700$ грн – повернено за попередній місяць – лютий

Загальна сума коштів = $20300 + 4350 + 5700 = 30350$ грн.

Завдання 4. Підприємство займається пошиттям одягу, а саме шийють брюки та кофти. У наступному році плануються такі показники:

1. Реалізація продукції:

- 1) Брюки – 200 шт.
- 2) Кофта – 150 шт.
2. Ціна реалізації за штуку:
 - 1) Брюки – 150 грн.
 - 2) Кофта – 100 грн.
3. Основні матеріали:
 - а) Тканина:
 - 1) 2,5 м на 1 виріб;
 - 2) 1,5 м на 1 виріб.
 - б) Нитки:
 - 1) 3 м на 1 виріб;
 - 2) 2,5 м на виріб.
4. Ціна придбання основних матеріалів:
 - а) тканина – 25 грн;
 - б) нитки – 5 грн.
5. Витрати на оплату праці:
 - 1) 35 грн/шт.
 - 2) 25 грн/шт.
6. Загальновиробничі витрати – 3000 грн (база розподілу – витрати на оплату праці).
7. Залишки готової продукції на початок періоду:
 - 1) Брюки – 10 шт.
 - 2) Кофта – 15 шт.
8. Залишки готової продукції на кінець періоду:
 - 1) Брюки 15 шт.
 - 2) Кофта 5 шт.
9. Погашення дебіторської заборгованості планується:
 - 1) За брюки – 80 %.
 - 2) За кофти 75 %.
10. Погашення кредиторської заборгованості за основні матеріали планується:
 - а) за тканину – 65 %.
 - б) за нитки – 100 %.
11. Видача заробітної плати планується в розмірі наявних грошових коштів (грошові кошти на початок – 1700 грн).

12. Адміністративні витрати плануються в розмірі 5000 грн, витрати на збут – 3000 грн, витрати за користування позикою – 500 грн.

Необхідно: скласти операційні бюджети, скласти бюджет погашення дебіторської і кредиторської заборгованості, скласти бюджетний звіт про рух грошових коштів.

Розв'язок:

Бюджет реалізації

Вид одягу	Ціна	Обсяг реалізації	Дохід
Брюки	150	200	30000
Кофта	100	150	15000
Разом	-	-	45000

Бюджет виробництва, шт..

Вид одягу	Обсяг реалізації	Залишки на поч.	Обсяг виробництва	Залишки на кін.
Брюки	200	10	205	15
Кофта	150	15	140	5
Разом	350	35	345	20

Бюджет використання і придбання матеріалів

Вид одягу	Тканина		Нитки		Всього
	м	грн.	м	грн	
Брюки	512,5	12812,5	615	3075,0	15887,5
Кофта	210	5250	350	1750	7000
Разом	722,5	18062,5	965,0	4825,0	22887,5

Бюджет прямих витрат на оплату праці

Вид одягу	Оплата праці	
	шт	грн
Брюки	205	7175,0
Кофта	140	3500
Разом	345	10675

Бюджет загальновиробничих витрат

Вид одягу	Загальновиробничі витрати
Брюки	2016,18
Кофта	983,82
Разом	3000

Ставка розподілу = $3000 / 10675 = 0,2810$.

Розподіл загальноновиробничих витрат:

Брюки: $0,2810 \cdot 7175 = 2016,18$ грн.

Кофта: $0,2810 \cdot 3500 = 983,5$ грн.

або $300 - 2016,18 = 983,82$.

Бюджет собівартості реалізованої продукції

Показник	Брюки	Кофта	Разом
Матеріали	15887,5	7000	22887,5
Оплата праці	7175,0	3500	10675
Загальноновиробничі витрати	2016,18	983,82	3000
Собівартість виробленої продукції	25078,68	11483,82	36562,5
Собівартість од.	122,34	82,03	-
Собівартість реалізованої продукції	24468	12304,5	36772,5

Бюджетний звіт про прибутки

Дохід від реалізації	45000,0
Собівартість реалізованої продукції	36772,5
Валовий прибуток	8227,5
Адміністративні витрати	5000,0
Витрати на збут	3000,0
Фінансові витрати	500,0
Фінансовий результат	(272,50)

Звіт про рух грошових коштів

Залишок на початок	1700,0
Надходження:	
Реалізація продукції	35250,0 ($0,8 \cdot 30000 + 0,75 \cdot 15000$)
Видатки:	
Оплата за матеріали	16565,63 ($0,65 \cdot 18062,5 + 4825,0$)
Оплата праці	10675,0
Адміністративні витрати	5000,0
Витрати на збут	3000,0
Сплата відсотків за користування позиками	500,0
Разом видатки	35740,63
Залишок на кінець	1209,37

Завдання 5. Зведений бюджет підприємства містить такі дані:

Продаж – 10000 од. за ціною 15 грн за од.

Змінні витрати – 10 грн на од.

Постійні витрати – 60000 грн.

Фактично було реалізовано 12000 од. за ціною 15,5 грн, змінні витрати становили 144000 грн, а постійні – 62500.

Необхідно: скласти звіт про виконання бюджету з використанням гнучкого бюджету.

Розв'язок:

Відхилення від гнучкого бюджету = Фактично-Гнучкий бюджет.

Відхилення за рахунок обсягу = Гнучкий бюджет – Статичний бюджет.

Показник	Фактично	Відхилення від гнучкого бюджету (2–4)	Гнучкий бюджет	Відхилення за рахунок обсягу (4–6)	Статич- ний бюджет
Обсяг продажу	12000	-	12000	2000	10000
Дохід від продажу	186000	6000	180000	30000	150000
Змінні витрати	144000	(24000)	120000	20000	100000
Маржинальний дохід	42000	(18000)	60000	10000	50000
Постійні витрати	62500	(2500)	60000	-	60000
Операційний прибуток	20500	20500	-	10000	(10000)

Завдання 6. Бюджетні дані: обсяг реалізації 5000 по ціні 10 грн, змінні витрати на одиницю 6 грн, постійні витрати – 8000 грн.

Фактичні дані: обсяг реалізації 5500 по ціні – 9 грн, змінні витрати на одиницю 5,5 грн, постійні витрати – 9000 грн.

Необхідно: провести аналіз відхилень фактичних даних від бюджетних із застосуванням гнучкого бюджету.

Розв'язок:

Показники	Фактичний бюджет	Відхилення гнучкого бюджету від фактичного	Гнучкий бюджет	Відхилення статичного бюджету від гнучкого	Статичний бюджет	
					Всього	На од.
Обсяг реалізації	5500	-	5500	500	5000	-
Дохід від реалізації	49500	-5500	55000	5000	50000	10
Змінні витрати	30250	-2750	33000	3000	30000	6
Маржинальний прибуток	19250	-2750	22000	2000	20000	
Постійні витрати	9000	200	8800	800	8000	1,6
Прибуток	10250	-2950	13200	1200	12000	x

Перевірка :

$$10250 - 12000 = -1750$$

$$\text{або } (-2950) + 1200 = -1750.$$

Завдання 7. Підприємство виготовляє продукцію А. Існують наступні дані про розміри витрат та обсяги реалізації:

1) нормативні дані:

- обсяг реалізації – 3000 од.;
- матеріальні витрати – 3 грн/од.;
- трудові витрати – 2,5 грн/од.;
- інші витрати – 0,5 грн/од.;
- постійні витрати – 2000 грн;
- ціна реалізації – 7 грн/од.;

2) фактичні дані:

- обсяг реалізації – 3500 од.;
- матеріальні витрати – 2,8 грн/од.;
- трудові витрати – 2,5 грн/од.;
- інші витрати – 0,6 грн/од.;
- постійні витрати – 2100 грн;
- ціна реалізації – 6,5 грн/од.

Необхідно: здійснити аналіз відхилень з використанням гнучкого бюджету за показником маржинального прибутку.

Розв'язок:

Показник	Статичний бюджет	Відхилення гнучкого від статичного	Гнучкий бюджет	Відхилення фактичного від гнучкого	Фактичний бюджет
Обсяг реалізації, од.	3000	500	3500	0	3500
Дохід від реалізації, грн.	21000	3500	24500	-1750	22750
Матеріальні витрати, грн./од.	9000	1500	10500	-700	9800
Трудові витрати, грн./од.	7500	1250	8750	0	8750
Інші витрати, грн./од.	1500	250	1750	350	2100
Маржинальний прибуток, грн.	3000	500	3500	-1400	2100
Постійні витрати, грн.	2000	0	2000	100	2100
Прибуток, грн.	1000	500	1500	-1500	0
Змінні витрати, грн.	18000	3000	21000	-350	20650

Завдання 8. На виготовлення одного виду продукції згідно з нормою потрібно 3 кг, матеріалів вартістю – 6 грн за кг. Впродовж звітної періоду було виготовлено 1500 одиниць продукції, а фактичні матеріальні витрати становили 4000 кг загальною вартістю 28000 грн.

Необхідно: визначити відхилення матеріальних витрат за рахунок використання.

Розв'язок:

- 1) $4000/1500=2,7$ – фактичні витрати матеріалів на одиницю продукції;
 $(2,7-3)*6*1500=-2700$ – відхилення за рахунок використання.

Завдання 9. Бюджет продажу підприємства наступний:

Квартал	Обсяг продажу, од.	
	Продукція А	Продукція Б
I	15 000	28 000
II	22 000	14 000
III	31 000	19 000
IV	9 000	25 000

Запас готової продукції на кінець кварталу планується в розмірі 15 % обсягу реалізації в кварталі. На початок першого кварталу залишок готової продукції становить 3 000 од. за продукцією А і Б. Ціна реалізації продукції А – 25,5 грн, Б – 18,75 грн.

Необхідно: скласти бюджет виробництва і реалізації продукції.

Завдання 10. Бюджетні дані підприємства становлять, од.:

Види продукції	Запас продукції на початок місяця	Обсяг продажу	Запас продукції на кінець місяця (20 % від обсягу продажу)	Обсяг виробництва
А	150	2000		
Б	580	2250		
В	350	3400		
Г	-	3050		

Необхідно: визначити бюджетний обсяг виробництва та залишок продукції на кінець періоду.

Завдання 11. Бюджет реалізації продукції ПАТ «Рута» становить, од.:

Квартал	Обсяг реалізації	Ціна
I	2500	10,2
II	1800	11,5
III	2000	12,0
IV	1800	11,5

Запаси готової продукції на кінець періоду плануються в розмірі 10 % обсягу реалізації наступного кварталу, а основних матеріалів – 15 % виробничої потреби кварталу. Норма витрачання матеріалів на одиницю продукції 12,5 кг за ціною 1,35 грн. Погашення дебіторської заборгованості планується в розмірі 90 % у кварталі продажу, 10 % – у наступному кварталі після продажу. Погашення кредиторської заборгованості, за основні матеріали, планується 100 % в періоді придбання матеріалів.

Необхідно: скласти бюджет реалізації і виробництва продукції, бюджет використання і придбання основних матеріалів, графік погашення дебіторської і кредиторської заборгованості, бюджетний звіт про рух грошових коштів.

Завдання 12. Підприємство займається виробництвом поліграфічної продукції. Бюджетний обсяг реалізації та ціна на перше півріччя становлять:

Виріб	Ціна за одиницю, грн.	Запланований обсяг продажу, шт..	Залишок на кінець, шт..
Січень			
Зошит 96 арк.	12,00	1350	100
Зошит 60 арк.	10,00	1800	50
Блокнот	15,00	1200	120
Альбом	6,00	1400	80
Щоденник	18,00	2500	150
Лютий			
Зошит 96 арк.	12,00	1200	100
Зошит 60 арк.	10,00	1700	50
Блокнот	15,00	1000	120
Альбом	6,00	1000	80
Щоденник	18,00	2000	150
Березень			
Зошит 96 арк.	13,00	1200	100
Зошит 60 арк.	11,00	1750	50
Блокнот	15,00	950	120
Альбом	6,00	1100	80
Щоденник	18,00	2150	150
Квітень			
Зошит 96 арк.	12,00	1120	100
Зошит 60 арк.	10,00	1500	50
Блокнот	15,00	900	120
Альбом	6,00	1000	80
Щоденник	18,00	2000	150
Травень			
Зошит 96 арк.	12,00	1000	100
Зошит 60 арк.	10,00	1300	50
Блокнот	15,00	1100	120
Альбом	6,00	850	80
Щоденник	18,00	1700	150
Червень			
Зошит 96 арк.	12,00	850	100
Зошит 60 арк.	10,00	1200	50
Блокнот	15,00	1000	120
Альбом	6,00	960	80
Щоденник	18,00	1600	150

Надходження виручки від реалізації продукції планується в розмірі 50 % у місяці продажу, 40 % – у наступному місяці після продажу, 10 % – у другому місяці після продажу.

Необхідно: скласти бюджет реалізації продукції, бюджет виробництва продукції, графік погашення дебіторської заборгованості.

Завдання 13. Підприємство займається виробництвом цукерок.

У наступному році плануються такі показники:

1. Реалізація:

а) «Корона» – 1000 кг.

б) «Світоч» – 1500 кг.

2. Ціна за кг:

а) – 50 грн\кг;

б) – 45 грн\кг;

3. Матеріали для виробництва:

- шоколад: 1. – 0,5 кг на 1 кг цукерок;

2. – 0,6 кг;

- горішки: 1. – 0,5 кг;

2. – 0,4 кг.

4. Ціна за 1 кг матеріалів:

- шоколад – 30 грн,

- горішки – 15 грн.

5. Витрати на заробітну плату:

1. – 10 люд./год на 1 кг; 30 грн за 1 люд./год.

2. – 8 люд./год; 30 грн за 1 люд./год.

6. Залишки:

- незавершене виробництво на поч. – 0, на кін. – 500 грн;

- готова продукція на поч. - 0, на кін. 1 – 200 кг; 2 – 100 кг.

7. Загальновиробничі витрати плануються в розмірі 2000 грн. При визначенні виробничої собівартості за базу розподілу прийнято обсяг виробництва в натуральному виразі.

8. Постійні невикористані витрати плануються в розмірі 4500 грн.

Необхідно: скласти операційні бюджети та бюджетний звіт про рух грошових коштів.

Завдання 14. Бюджетні дані підприємства становлять:

1. Обсяг реалізації – 50000 од.
2. Ціна реалізації – 85,0 грн за од.
3. Змінні витрати – 45,5 грн за од.
4. Постійні витрати – 50000 грн.

Фактично підприємство реалізувало 43000 од. за ціною 87,0 грн. Змінні витрати становлять 2150735 грн. Постійні – 40000 грн.

Необхідно: скласти звіт про виконання бюджету з використанням гнучкого бюджету.

Завдання 15. На початок звітного періоду в балансі ТзОВ «Спектр» є наступні залишки по рахунках:

Початковий баланс ТзОВ «Спектр», грн.

Рахунки	Актив	Пасив
Основні засоби	15000	
Амортизація	(1500)	
Незавершене виробництво	5000	
Паливо	3500	
Сировина і матеріали	6270	
Готова продукція	7000	
Грошові кошти	500000	
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	15000	
Товари	3000	
Статутний капітал		300000
Додатковий капітал		100000
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)		21000
Довгострокові кредити		30000
Короткострокові кредити		5000
Кредиторська заборгованість за матеріали		78770
Заборгованість з оплати праці		18500
РАЗОМ	553270	553270

У бюджетному періоді ТзОВ «Спектр» планує здійснити наступні господарські операції, грн.:

1. Придбати у постачальників сировину і матеріали (без ПДВ) – 27000.
2. Нарахувати і видати заробітну плату працівникам адміністративного персоналу – 10000.
3. Придбати товари (без ПДВ) – 5000.
4. Нарахувати і видати заробітну плату працівникам основного виробництва – 9000.
5. Нарахувати і видати заробітну плату керівнику виробництва – 2500.
6. Списати на витрати магазину сировину і матеріали – 1500.
7. Нарахувати і сплатити орендну плату за користування виробничим приміщенням – 2000.
8. Списати на виробництво сировину і матеріали – 5000.
9. Розподілити на виробництво загальновиробничі витрати – ?
10. Виробнича собівартість готової продукції – 23500.
11. Реалізувати готову продукцію покупцям (без ПДВ) – 35000.
12. Собівартість реалізованої продукції – 21500.
13. Списати на фінансовий результат:
 - собівартість реалізованої продукції –?
 - адміністративні витрати –?
 - витрати на збут –?
 - дохід від реалізації продукції –?
14. Фінансовий результат –?

Необхідно:

- 1) Відобразити в обліку господарські операції.
- 2) Скласти операційні бюджети.
- 3) Скласти бюджетний баланс та звіт про рух грошових коштів.

Завдання 16. Звіт про результати діяльності ПАК «ВОЛНА»:

Показник	Бюджет	Фактично	Відхилення
Обсяг продажу, од.	15000	14000	(1000)
Дохід, грн.	150000	147000	(3000)
Змінні витрати, грн.	90000	82500	(7500)
Маржинальний дохід	60000	64500	4500
Постійні витрати, грн.	35000	40000	5000
Операційний прибуток, грн.	25000	24500	(500)

Необхідно:

- 1) скласти гнучкий бюджет;
- 2) визначити відхилення гнучкого бюджету від статичного, фактичного від гнучкого;
- 3) визначити відхилення фактичних даних від бюджетних за рахунок зміни обсягу реалізації та ціни.

Завдання 17. Дані на перше півріччя про планові суми надходжень грошових коштів за умови їх повної сплати становлять, грн.:

Січень – 36000.

Лютий – 38000.

Березень – 29000.

Квітень – 31000.

Травень – 32500.

Червень – 27000.

У процесі діяльності при реалізації продукції грошові надходження плануються не повністю. У звітному місяці планується надходження 70 % – грошовими коштами, 15 % – підлягає поверненню до кінця цього ж місяця, а інші 15% – в наступному місяці.

Необхідно: скласти графік грошових надходжень на перше півріччя.

ТЕМА 10

Облік, контроль і звітність за центрами відповідальності

Ключові терміни і поняття: центр відповідальності, центр витрат, центр доходів, центр прибутку, центр інвестицій, місце виникнення витрат, кошторис, внутрішня звітність, трансфертне ціноутворення.

Контрольні запитання:

1. Суть центрів відповідальності і їх види.
2. Особливості обліку і контролю за центрами відповідальності.
3. Трансфертна ціна та методи її визначення.
4. Види внутрішньої звітності відповідно до центрів відповідальності.

Дискусійні питання:

1. Облік за центрами відповідальності: переваги і недоліки.
2. Виділення центрів відповідальності на підприємствах України.

Тести до теми 10:

1. Відокремлена структурна одиниця, керівник якої відповідає за доходи, витрати та фінансові результати центру, – це:
 - 1) центр відповідальності;
 - 2) центр витрат;
 - 3) центр прибутку;
 - 4) центр доходу;
 - 5) центр інвестицій.
2. Класифікація центрів відповідальності за принципом здійснення виробничих функцій:
 - 1) центр витрат, центр прибутку, центр інвестицій;
 - 2) центр постачання, центр виробництва, центр збуту;

- 3) центр збуту, центр управління, центр витрат;
- 4) центр збуту, центр прибутку, центр виробництва;
- 5) немає правильної відповіді.

3. Місце виникнення витрат – це:

1) підрозділ, керівник якого відповідає за витрати і результати інвестиційного процесу, а також за ефективність використання капітальних вкладень;

2) підрозділ, керівник якого відповідає не лише за витрати, а й за фінансові результати діяльності центрів;

3) підрозділи маркетингово-збутової діяльності, керівники яких відповідають лише за виручку від реалізації продукції, товарів, послуг і за витрати, пов'язані з їх реалізацією;

4) структурний підрозділ, за результатами діяльності якого встановлюється персональна відповідальність менеджера;

5) структурна одиниця, яка характеризується просторовою або функціональною відокремленістю.

4. Умовна ціна на продукцію, за якою один підрозділ передає її іншому підрозділу в межах одного і того ж підприємства, – це:

- 1) трансфертна ціна;
- 2) договірна ціна;
- 3) ринкова ціна;
- 4) витратна ціна;
- 5) справедлива ціна.

5. Система обліку за центрами відповідальності передбачає:

- 1) складання бюджету для кожного підрозділу;
- 2) регулярне складання звітів про виконання бюджетів;
- 3) аналіз та оцінку діяльності кожного центру відповідальності;
- 4) всі відповіді правильні;
- 5) немає правильної відповіді.

6. Діяльність центру прибутку оцінюють за:

- 1) доходами і витратами;
- 2) маржинальним прибутком і валовим прибутком;
- 3) всі відповіді правильні;

- 4) доходами, витратами і валовим прибутком;
- 5) маржинальним і валовим прибутком.

7. Центр доходів – це:

1) підрозділ, керівник якого відповідає за витрати і результати інвестиційного процесу, а також за ефективність використання капітальних вкладень;

2) підрозділ, керівник якого відповідає не лише за витрати, а й за фінансові результати діяльності центрів;

3) підрозділи маркетингово-збутової діяльності, керівники яких відповідають лише за виручку від реалізації продукції, товарів, послуг і за витрати, пов'язані з їх реалізацією;

4) структурний підрозділ, за результатами діяльності якого встановлюється персональна відповідальність керівника;

5) структурна одиниця, яка характеризується просторовою або функціональною відокремленістю.

8. Підрозділи підприємства, керівники яких відповідають як за надходження, так і за витрати, називаються:

- 1) центри витрат;
- 2) центри надходжень;
- 3) центри прибутку;
- 4) центри рентабельності;
- 5) немає правильної відповіді.

9. Центр витрат – це:

1) підрозділ підприємства, керівник якого відповідає лише за витрати;

2) підрозділ, керівник якого відповідає за витрати і результати інвестиційного процесу, а також за ефективність використання капітальних вкладень;

3) підрозділ, керівник якого відповідає не лише за витрати, а й за фінансові результати діяльності центрів;

4) підрозділи маркетингово-збутової діяльності, керівники яких відповідають лише за виручку від реалізації продукції, товарів, послуг і за витрати, пов'язані з їх реалізацією;

5) структурний підрозділ, за результатами діяльності якого встановлюється персональна відповідальність керівника.

10. Витрати підприємства на одиницю продукції становлять: змінні виробничі витрати – 400 грн, постійні виробничі витрати – 220 грн, змінні невиробничі витрати – 140 грн, постійні невиробничі витрати – 110 грн. Якою буде трансфертна ціна при застосуванні методу на основі змінних витрат, грн.:

- 1) 837,00;
- 2) 1080,00;
- 3) 783,00;
- 4) 1229,00;
- 5) 540,00.

11. Підприємство виготовляє торти, які реалізує за ціною 36 грн. за одиницю. За планом реалізація становить 3000 шт. Фактично було продано 2245 шт. за ціною 32 грн кожний. Відхилення доходу за рахунок обсягу продажу становить:

- 1) 8980 грн;
- 2) (27180) грн;
- 3) 24160 грн;
- 4) (24160) грн;
- 5) (8980).

12. АТ «Комекс» має два центри прибутку: А і Б. Змінні витрати на одиницю центру А включають: виробничі витрати – 0,35 грн, витрати на збут – 0,05 грн. Ціна реалізації одиниці продукції становить – 0,44 грн. При реалізації продукції центру Б відсутні витрати на збут. Центр прибутку Б може купувати дану продукцію на зовнішньому ринку за ціною 0,30 грн. Мінімальна трансфертна ціна для продукції становить, грн.:

- 1) 0,35;
- 2) 0,30;
- 3) 0,39;
- 4) 0,40;
- 5) 0,44.

13. Дохід виробничого підприємства згідно з бюджетом становить 450000 грн, бюджетна ціна за од. – 40 грн. Фактично реалізовано

19500 од. продукції за ціною – 46 грн за од. Відхилення доходу за рахунок зміни ціни становить, грн.:

- 1) (97500);
- 2) 97500;
- 3) 67500;
- 4) (67500);
- 5) 117000.

14. Центр прибутку займається виробництвом і реалізацією продукції. Бюджетні і фактичні показники діяльності центру прибутку наступні:

	Фактично	Бюджет
Ціна за од., грн.	500	510
Змінні витрати на од., грн.	460	465
Маржинальний дохід на од., грн.	40	45
Постійні витрати на од., грн.	24	30
Прибуток, грн.	16	15
Обсяг продажу, од.	2500	2800

Відхилення маржинального доходу за рахунок обсягу продажу становить, грн.:

- 1) 12000;
- 2) (13500);
- 3) (12000);
- 4) (12750);
- 5) 12750.

15. Центри виробництва, що надають послуги по обслуговуванню основного виробництва:

- 1) виробничі;
- 2) основні;
- 3) функціональні;
- 4) обслуговуючі;
- 5) додаткові.

16. Методи визначення трансфертних цін:

- 1) на основі ринкових цін та договорів;
- 2) на основі собівартості і ринкових цін;
- 3) на основі ринкових цін, витрат і договорів;
- 4) на основі договорів, ринкових цін та доходів;

5) немає правильної відповіді.

17. Центр прибутку – це:

1) підрозділ, керівник якого відповідає за витрати і результати інвестиційного процесу, а також за ефективність використання капітальних вкладень;

2) підрозділ, керівник якого відповідає не лише за витрати, а й за фінансові результати діяльності центрів;

3) підрозділи маркетингово-збутової діяльності, керівники яких відповідають лише за виручку від реалізації продукції, товарів, послуг і за витрати, пов'язані з їх реалізацією;

4) структурний підрозділ, за результатами діяльності якого встановлюється персональна відповідальність керівника;

5) структурна одиниця, яка характеризується просторовою або функціональною відокремленістю.

18. Центр інвестицій – це:

1) підрозділ, керівник якого відповідає за витрати і результати інвестиційного процесу, а також за ефективність використання капітальних вкладень;

2) підрозділ, керівник якого відповідає не лише за витрати, а й за фінансові результати діяльності центрів;

3) підрозділи маркетингово-збутової діяльності, керівники яких відповідають лише за виручку від реалізації продукції, товарів, послуг і за витрати, пов'язані з їх реалізацією;

4) структурний підрозділ, за результатами діяльності якого встановлюється персональна відповідальність керівника;

5) структурна одиниця, яка характеризується просторовою або функціональною відокремленістю.

19. Підприємство виготовляє продукцію А, яка використовується для виготовлення продукції Б. Витрати на виробництво одиниці продукції становлять: матеріальні витрати: А – 6,40 грн, Б – 6,70 грн; трудові витрати: А – 5,60 грн, Б – 5,90 грн; постійні виробничі витрати: А – 5,30 грн, Б – 5,75 грн. Ціна реалізації продукції А – 15,8 грн. Якою буде трансфертна ціна для продукції А в разі використання методу на основі змінних витрат, грн.:

1) 17,30;

- 2) 13,10;
- 3) 12,00;
- 4) 11,50;
- 5) 14,00.

20. Підприємство виготовляє продукцію А, яка використовується для виготовлення продукції Б. Витрати на виробництво одиниці продукції становлять: матеріальні витрати: А – 6 грн, Б – 6,20 грн; трудові витрати: А – 5,50 грн, Б – 5,90 грн; інші прямі витрати: А – 5,10 грн, Б – 5,25 грн. Ціна реалізації одиниці продукції А – 12 грн. Якою буде трансфертна ціна для продукції А в разі використання методу на основі витрат «Собівартість плюс» (націнка до витрат становить 25 % від їх суми), грн.:

- 1) 15,95;
- 2) 21,69;
- 3) 20,75;
- 4) 16,95;
- 5) 12,00.

Практичні завдання до теми 10:

Завдання 1. Підприємство виробляє продукцію А, яка використовується при виробництві продукції Б. Витрати, обсяг виробництва та ціна реалізації продукції становлять:

Показник	Продукція А	Продукція Б
Матеріальні витрати, грн./од.	2,0	1,0
Витрати на заробітну плату, грн./од.	1,0	0,5
Інші прямі витрати, грн./од.	1,5	1,2
Постійні виробничі витрати, грн.	2100,0	2400,0
Постійні невикористані витрати, грн.	5000,0	
Ціна реалізації, грн./од.	6,0	4,5
Обсяг виробництва, од.	2000	2500

Необхідно: Визначити трансфертну ціну за методами:

1. Комбінованої виробничої собівартості та ринкової ціни (15 % ринкової ціни).
2. Собівартість плюс (націнка 25 % від змінних витрат).
3. Договірної ціни.
4. Повної собівартості.

Розв'язок:

1. Метод комбінованої виробничої собівартості та ринкової ціни (15 % ринкової ціни).

Виробнича собівартість $A = 2,0 + 1,0 + 1,5 + (2100/2000) = 5,55$ грн/од.

Трансфертна ціна $A = 5,55 + 0,15 * 6,0 = 6,45$ грн/од.

2. Метод «Собівартість плюс» (націнка 25 % від змінних витрат).

Виробнича собівартість $A = 2,0 + 1,0 + 1,5 + (2100/2000) = 5,55$ грн/од.

Трансфертна ціна $A = 5,55 + 0,25 * (2,0 + 1,0 + 1,5) = 6,68$ грн/од.

3. Метод договірних цін.

Застосовуючи договірні ціни між структурними підрозділами їх розмір буде коливатися від 5,55 грн/од. (виробнича собівартість) або 4,5 грн/од. (змінна собівартість) до 6,00 грн/од., тобто трансфертна ціна повинна бути не нижче собівартості (з метою покриття витрат) і не вище ринкової ціни (з метою уникнення зовнішнього придбання).

4. Метод повної собівартості.

Виробнича собівартість $A = 2,0 + 1,0 + 1,5 + (2100/2000) = 5,55$ грн/од.

Ставка розподілу постійних невиробничих витрат $= 5000,0 / 2000 + 2500 = 1,11$.

Розподілені постійні невиробничі витрати $A = 1,11 * 2000 = 2220,0$ грн.

Трансфертна ціна $A = 5,55 + 2220/2000 = 6,66$ грн/од.

Завдання 2. Підприємство виготовляє морозиво: Каштан та Імперія. Бюджетний дохід від реалізації морозива становить, грн.

Каштан

Дохід від реалізації 600 000 (ціна за од. – 2,50 грн).

Імперія

Дохід від реалізації 400 001 (ціна за од. – 3,50 грн).

Фактично дохід від реалізації продукції становить 1 501 950 грн, в т.ч.

Каштан - 250 400 од. за ціною 3 грн за одиницю, Імперія – 200 200 од. по 3,75 грн за одиницю.

Необхідно: визначити загальне відхилення доходу, а також відхилення за рахунок ціни та обсягу реалізації продукції.

Розв'язок:

- 1) Загальне відхилення доходу, грн.:
 $1\,501\,950 - 1\,000\,001 = 501\,949$ грн.
 - 2) Відхилення доходу за рахунок цін, грн.:

Каштан	$(3 - 2,5) * 250\,400 = 125\,200$ грн.
Імперія	$(3,75 - 3,5) * 200\,200 = 50\,050$ грн.
Разом	175 250 грн.
 - 3) Відхилення за рахунок обсягу продажу, грн.:

Каштан	$(250\,400 - 240\,000) * 2,5 = 26\,000$ грн.
Імперія	$(200\,200 - 114\,286) * 3,5 = 300\,699$ грн.
Разом	326 699 грн.
- Перевірка: $175\,250 + 326\,699 = 501\,949$ грн.

Завдання 3. ВАТ «Бублик» займається виробництвом хлібопродуктів. Є наступні дані про витрати та ціну центрів відповідальності підприємства:

1) Перший центр відповідальності займається виробництвом муки та передає її для випічки хліба другому центру. Витрати центру становлять:

- змінні витрати – 1 грн/кг;
- загальні витрати – 5 грн/кг;
- ринкова ціна реалізації – 6 грн/кг;

2) Другий центр відповідальності займається транспортуванням муки до третього центру відповідальності, витрати якого становлять:

- змінні витрати – 0,5 грн/кг;
- загальні витрати – 2 грн/кг;
- ринкова ціна реалізації – 5 грн/кг;

3) Третій центр відповідальності займається виробництвом та реалізацією хлібобулочних виробів. Витрати центру складають:

- змінні витрати – 4 грн/кг;
- загальні витрати – 7 грн/кг;
- ринкова ціна реалізації – 27 грн/кг;

За звітний період підприємство виготовило 3000 кг муки, з якої було виготовлено і реалізовано 2000 кг хлібопродуктів.

Необхідно: визначити операційний прибуток кожного структурного підрозділу із застосуванням трансфертної ціни за методом:

- ринкової ціни реалізації;
- 140 % змінних витрат;
- 110 % загальних витрат (метод «витрати +»).

Методику розрахунку подати у вигляді звіту про прибутки і збитки за кожним центром відповідальності.

Розв'язок (1 метод)

Звіт про прибутки і збитки для першого центру відповідальності:

Дохід від реалізації = $6 * 3000 = 18000$.

Змінні витрати = $1 * 3000 = 3000$.

Маржинальний прибуток = $18000 - 3000 = 15000$.

Постійні витрати = $(5 - 1) * 3000 = 12000$.

Операційний прибуток = $15000 - 12000 = 3000$.

Звіт про прибутки і збитки для другого центру відповідальності:

Дохід від реалізації = $5 * 3000 = 15000$.

Змінні витрати = $0,5 * 3000 = 1500$.

Маржинальний прибуток = $15000 - 1500 = 13500$.

Постійні витрати = $(2 - 0,5) * 3000 = 4500$.

Операційний прибуток = $13500 - 4500 = 9000$.

Звіт про прибутки і збитки для третього центру відповідальності:

Дохід від реалізації = $27 * 2000 = 54000$.

Витрати:

1) Собівартість отриманих напівфабрикатів = $18000 + 15000 = 33000$.

2) Змінні витрати = $4 * 2000 = 8000$.

Маржинальний прибуток = $54000 - 33000 - 8000 = 13000$.

Постійні витрати = $(7 - 4) * 2000 = 6000$.

Операційний прибуток = $13000 - 6000 = 7000$.

Розв'язок (2 метод)

Звіт про прибутки і збитки для першого центру відповідальності:

Дохід від реалізації = $140\% * 1 * 3000 = 4200$.

Змінні витрати = $1 * 3000 = 3000$.

Маржинальний прибуток = $4200 - 3000 = 1200$.

Постійні витрати = $(5 - 1) * 3000 = 12000$.

Операційний прибуток = $1200 - 12000 = (10800)$.

Звіт про прибутки і збитки для другого центру відповідальності:

Дохід від реалізації = $140\% * 0,5 * 3000 = 2100$.

Змінні витрати = $0,5 * 3000 = 1500$.

Маржинальний прибуток = $2100 - 1500 = 600$.

Постійні витрати = $(2 - 0,5) * 3000 = 4500$.

Операційний прибуток = $600 - 4500 = (3900)$.

Звіт про прибутки і збитки для третього центру відповідальності:

Дохід від реалізації = $27 * 2000 = 54000$.

Витрати:

1) Собівартість отриманих напівфабрикатів = $4200 + 2100 = 6300$.

2) Змінні витрати = $4 * 2000 = 8000$.

Маржинальний прибуток = $54000 - 6300 - 8000 = 39700$.

Постійні витрати = $(7 - 4) * 2000 = 6000$.

Операційний прибуток = $39700 - 6000 = 33700$.

Розв'язок (3 метод)

Звіт про прибутки і збитки для першого центру відповідальності:

Дохід від реалізації = $110\% * 5 * 3000 = 16500$.

Змінні витрати = $1 * 3000 = 3000$.

Маржинальний прибуток = $16500 - 3000 = 13500$.

Постійні витрати = $(5 - 1) * 3000 = 12000$.

Операційний прибуток = $13500 - 12000 = 1500$.

Звіт про прибутки і збитки для другого центру відповідальності:

Дохід від реалізації = $110\% * 2 * 3000 = 6600$.

Змінні витрати = $0,5 * 3000 = 1500$.

Маржинальний прибуток = $6600 - 1500 = 5100$.

Постійні витрати = $(2 - 0,5) * 3000 = 4500$.

Операційний прибуток = $5100 - 4500 = 600$.

Звіт про прибутки і збитки для третього центру відповідальності:

Дохід від реалізації = $27 * 2000 = 54000$.

Витрати:

1) Собівартість отриманих напівфабрикатів = $16500 + 6600 = 23100$.

2) Змінні витрати = $4 * 2000 = 8000$.

Маржинальний прибуток = $54000 - 23100 - 8000 = 22900$.

Постійні витрати = $(7 - 4) * 2000 = 6000$.

Операційний прибуток = $22900 - 6000 = 16900$.

Завдання 4. Трансфертна ціна підприємства розраховується методом «витрати плюс» (110 % повної собівартості). В третьому кварталі поточного року вироблено 750 виробів. Постійні витрати центру відповідальності – 100 грн, змінні витрати 600 грн (0,80 грн/виріб).

Необхідно:

- 1) визначити трансфертну ціну виробу;
- 2) визначити трансфертну ціну виробу, якщо змінні витрати зменшаться до 0,75 грн/виріб, а обсяг виробництва до 450 виробів.

Завдання 5. Підприємство «Рута» займається виробництвом трьох виробів А, Б, В. Підприємство застосовує метод обліку витрат за центрами відповідальності та визначає трансфертну ціну на продукцію застосовуючи метод визначення трансфертних цін «собівартість плюс». Дані про витрати, націнку та ціну реалізації в розрізі продукції подані в таблиці.

Вид продукції	Витрати на одиницю, грн.	Націнка до витрат	Ціна реалізації одиниці продукції, грн.	Трансфертна ціна
А	3,1	10 %	3,6	
Б	1,25	15 %	1,4	
В	2,10	17 %	2,5	

Необхідно: Розрахувати трансферну ціну для кожного виду продукції.

Завдання 6. Підприємство «АНКО» має два центри витрат: А і Б. Центр А виготовляє 10000 виробів, з яких 7000 використовуються для внутрішніх потреб підприємства, а решту реалізує зовнішнім покупцям за ціною 37,0 грн за одиницю. Витрати підприємства включають: змінні виробничі витрати – 10 грн/од., змінні витрати на збут – 3,5 грн/од., постійні виробничі витрати – 40000 грн на місяць, постійні витрати на збут – 50000 грн на місяць.

Необхідно: визначити трансфертну ціну виробу на основі:

- 1) виробничої собівартості;
- 2) змінних виробничих витрат;
- 3) змінних виробничих витрат і невиробничих витрат;
- 4) повної собівартості;
- 5) ринкової ціни.

Завдання 7. Підприємство «Крок», яке займається пошиттям верхнього одягу має філію в Одесі, яка є центром прибутку. Звіт філії за звітний рік подано в таблиці, тис. грн.

Стаття	Бюджет	Відхилення від бюджету
Дохід від продажу	3120,0	60,0
Собівартість реалізованої продукції (обсяг реалізації 120 000 од.)	972,0	44,0
- змінні витрати	890,0	29,0
- контрольовані постійні витрати	82,0	5,0
Витрати на управління та збут	136,0	1,0
- змінні контрольовані витрати	96,0	3,0
- контрольовані постійні витрати	40,0	(2,0)
Неконтрольовані постійні витрати	16,0	1,0

Необхідно: скласти звіт про діяльність центру прибутку (за маржинальним та операційним прибутком) і оцінити роботу його керівника.

Завдання 8. Підприємство “Райдуга” використовує метод обліку і контролю за центрами відповідальності. Дані підприємства за звітний період наступні:

Бюджетні дані:

витрати матеріалів – 4 кг на одиницю продукції, вартість 1 кг – 5,50 грн;

витрати праці – 2 год на од. за ставкою 7,5 грн за годину;

обсяг витрат праці - 5500 год.;
змінні загальновиробничі витрати – 2,3 грн на 1 год витрат праці;

постійні загальновиробничі витрати – 12000 грн;

ціна реалізації – 62 грн за од.

Фактичні дані:

витрати матеріалів – 14200 кг, вартість 1 кг – 5,30 грн;

витрати праці – 6250 год. Сума оплати праці – 43750 грн;

загальновиробничі витрати – 23720 грн;

обсяг виробництва – 2500 од. продукції;

ціна реалізації – 64,50 грн за од.

Необхідно визначити:

1) нормативну і фактичну собівартість одиниці продукції

2) оцінити діяльність центру прибутку на основі відхилення фактичних даних від бюджетних, а саме: відхилення матеріальних витрат (внаслідок використання та ціни на матеріали), відхилення витрат на оплату праці (за рахунок ставки оплати праці, за рахунок продуктивності праці), відхилення загальновиробничих витрат (змінних і постійних), відхилення доходу від реалізації (за рахунок обсягу та ціни реалізації).

Послідовність організації власної справи:

1. Виникнення ідеї щодо організації власної справи.
 2. Реальна оцінка власних можливостей щодо акумуляції та формування матеріальних та трудових ресурсів, генерації прогресивних ідей, відсутності страху перед ризиком.
 3. Визначення регіону, галузевої спеціалізації, організаційно - правової форми та організаційної структури підприємства.
 4. Розробка бізнес-плану із визначенням довготермінових та короткотермінових планів.
 5. Реєстрація установчих документів (вимоги до установчих документів додаються).
 6. Реєстрація підприємства чи фізичної особи підприємця:
 - державним реєстратором (перелік реєстраційних заяв та їх форм додається);
 - ДФС (опис порядку реєстрації додається);
 - ПФУ (порядок узяття на облік в органах ПФУ та реєстраційна заява додається);
 - фондами соціального страхування;
 - органами статистики.
 7. Виготовлення гербової печатки та кутового штампа (перелік документів для виготовлення печаток додаються).
 8. Відкриття банківського рахунку (порядок відкриття рахунку додається).
 9. Формування пакету дозвільних документів (пожежне управління, санітарно-епідеміологічна станція, Держпромгірнагляд, екологічна служба та ін.).
 10. Розробка системи управління, обліку, аналізу і контролю за діяльністю підприємства, внутрішньої та зовнішньої звітності.
 11. Формування ефективного менеджменту та набір кадрів.
 12. Формування корпоративної культури.
 13. Оснащення виробничих територій та робочих місць.
- Логістика.
14. Розробка маркетингової стратегії.
 15. Безпосередньо організація виробничого процесу.

Рекомендована література:

Список використаних джерел

Основні

1. Управлінський облік: навч. посіб. Л. Ю. Шевців. Львів : Растр-7. 2022. 642 с.

2. Управлінський облік: Підручник / Г. О. Партин, А. Г. Загородній, А. І. Ясінська, Т. І. Воскресенська. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2017. 340 с.

3. Sadovska I., Tluchkevych N., Nahirska K., Nuzhna O., Shulha O., Safarova A., Skoruk O., Melnyk K. Praxeology of the engineering theory of management accounting in enterprises of the agricultural sector: a system of derived balances (in Ukrainian context). AD ALTA: Journal of interdisciplinary research. 2023. Vol. 13(2). Special Issue XXXV. P. 116-121. (Web of Science, Q3) <https://www.magnanimitas.cz/ADALTA/130235/PDF/130235.pdf>

4. Essential Guide to Managerial Accounting. 2020. <https://www.netsuite.com/portal/resource/articles/accounting-software/essential-guide-to-managerial-accounting.shtml>

Додаткові

1. Управлінський облік на підприємстві: як впровадити з нуля? <https://upr.ru/article/upravlenneskij-uchet-opyt-vnedreniya-s-nulya/>

2. Управлінський облік: як управляти компанією на основі показників. Вебінар. <https://www.youtube.com/watch?v=cCT6aUAtC8Q>

3. Управлінський облік. Підручник. С. Голов. Центр навчальної літератури. 2023. 532 с.

Інтернет-ресурси

1. Національна бібліотека імені В. І. Вернадського. URL: www.nbvu.gov.ua

2. Офіційний портал Верховної Ради. URL: <https://www.rada.gov.ua/>

Навчальне видання

Садовська Ірина Борисівна

Управлінський облік

**Методичні вказівки до практичних занять
для здобувачів освіти першого бакалаврського рівня
спеціальності**

**D1 Облік і оподаткування
денної і заочної форм навчання**

Друкується в авторській редакції